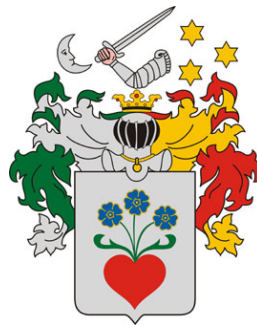

Sümege város integrált településfejlesztési stratégiája

I. MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

KDOP-6.2.1/K-13-2014-0002

„Közép-Dunántúli Operatív Program – Fenntartható településfejlesztés a
kis- és középvárosokban – Integrált Településfejlesztési Stratégiák
kidolgozása”

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Készült: a Belügyminisztérium megbízásából
a KDOP-6.2.1/K-13-2014-0002 sz. projekt keretében

Készítette: **KD-ITS KONZORCIUM**

Konzorciumvezető: **Közép-Pannon Regionális Fejlesztési Zrt.**

- A konzorcium tagjai:
- *Ex Ante Tanácsadó Iroda Kft.*
 - *Lechner Lajos Tudásközpont Területi, Építésügyi, Örökségvédelmi és Informatikai Nonprofit Kft.*
 - *MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.*
 - *PESTTERV Pest megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft.*
 - *TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.*
 - *VÁROS-TEAMPANNON Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.*

Témafelelős: Sümege Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája a **PESTTERV Kft** tervezésében készült.

Felelős tervező:

Károlyi János

vezető tervező

okl. geográfus, okl. szociológus

építész kamarai névjegyzéki szám: 13-1017

tervezői jogosultság: TR

Városépítészet, városfejlesztés: Károlyi János, Pekár Zoltán, Varga Eszter

Gazdaság és anti-szegregációs program: Czékó Gábor

Társadalom: Nyéki Júlia

Közművek: Bíró Attila, Hanczár Zsoltné

Közlekedés: Dobrocsi Tamás, Kónya Krisztina, Somi Gergely

Zöldfelületek és tájrendezés: Szijártó Ágnes, Mándi József

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ	8
1.1 Településhálózati összefüggések.....	8
1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	9
1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK)	9
1.2.2 Kapcsolódás Veszprém Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához	14
1.2.3 Kapcsolódás egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz.....	23
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	23
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT).....	23
1.3.2 Veszprém Megye Területrendezési Terve	25
1.4 A szomszédos települések hatályos szerkezeti terveinek Sümege Város fejlesztését befolyásoló megállapításai	29
1.5 Hatályos településfejlesztési döntések.....	30
1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai	30
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	30
1.6 Településrendezési Terv előzményeinek vizsgálata	31
1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök.....	31
1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei.....	31
1.7 A település társadalma	34
1.7.1 A település népességének főbb jellemzői.....	34
1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	45
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők	45
1.8 A település humán infrastruktúrája	49
1.8.1 Humán közszolgáltatások.....	49
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása	57
1.9 A település gazdasága	59
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre	59
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	63
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések.....	66
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők.....	67
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	68
1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere.....	70
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	70
1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere.....	74

1.10.3	Gazdaságfejlesztési tevékenység	74
1.10.4	Foglalkoztatáspolitiká.....	75
1.10.5	Lakás és helyiséggazdálkodás.....	76
1.10.6	Intézményfenntartás.....	76
1.10.7	Energiagazdálkodás.....	77
1.11	Településüzemeltetési szolgáltatások	78
1.11.1	Település üzemeltetési szolgáltatások.....	78
1.12	Táji és természeti adottságok vizsgálata.....	80
1.12.1	Természeti adottságok.....	81
1.12.2	Védett, védendő táji és természeti értékek, területek.....	81
1.13	Zöldfelületi rendszer vizsgálata.....	82
1.14	Az épített környezet vizsgálata	84
1.14.1	A területfelhasználás vizsgálata	84
1.14.2	Az épített környezet értékei.....	85
1.15	Közlekedés.....	92
1.15.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	92
1.15.2	Közúti közlekedés.....	92
1.15.3	Közösségi közlekedés	93
1.15.4	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	94
1.15.5	Parkolás.....	95
1.16	Közművesítés.....	95
1.16.1	Víziközművek.....	95
1.16.2	Energia	100
1.16.3	Elektronikus hírközlés	107
1.17	Környezetvédelem	108
1.17.1	Talaj.....	109
1.17.2	Felszíni és felszín alatti vizek	109
1.17.3	Levegőtisztaság és védelme	111
1.17.4	Zaj, és rezgésterhelés.....	112
1.17.5	Hulladékkezelés.....	112
1.17.6	Sugárzás védelem.....	113
1.17.7	Árvízvédelem.....	113
1.18	Katasztrófavédelem	113
1.18.1	Vízrajzi veszélyeztetettség	115
1.18.2	Egyéb katasztrófavédelmi tényezők	116
1.19	Ásványi nyersanyag lelőhely	117
1.20	Városi klíma	117
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	119

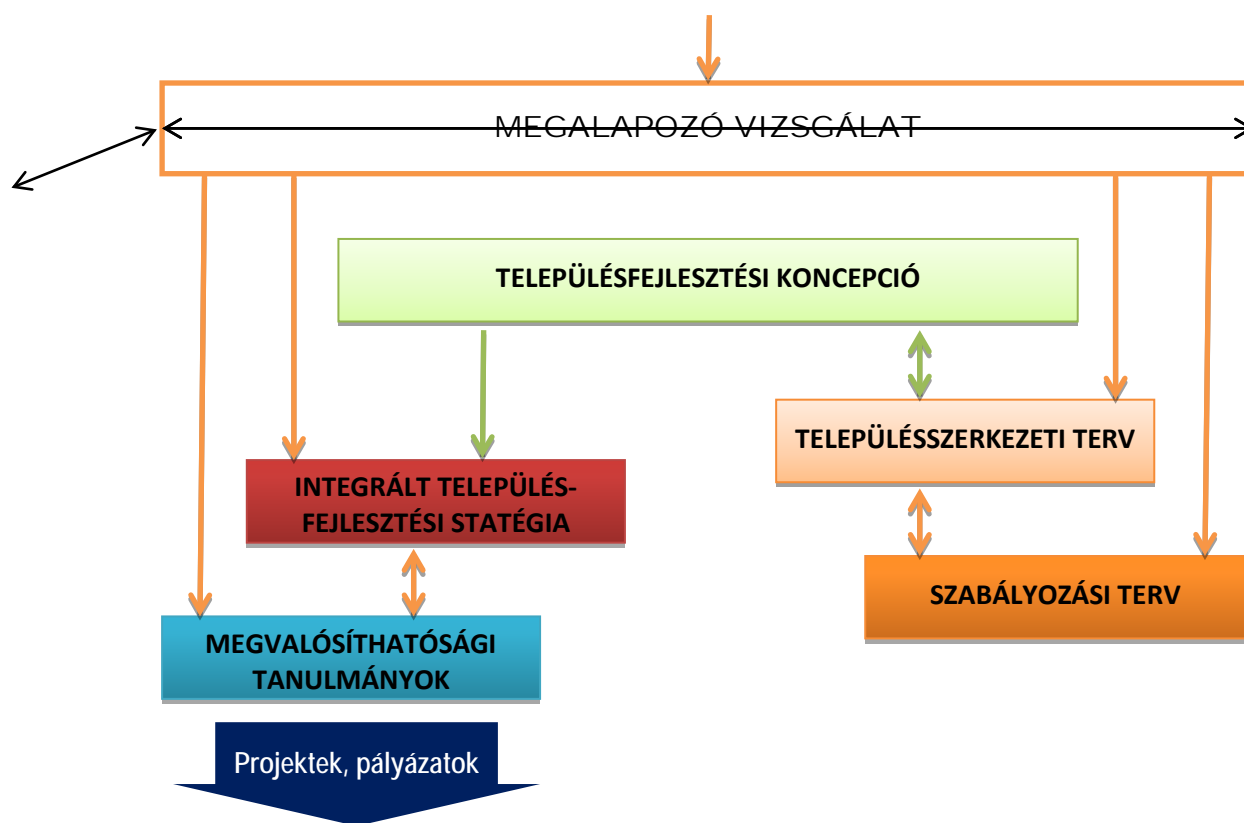
3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ.....	123
3.1 Helyzetelemzés eredményeinek értékelése.....	123
3.1.1 A folyamatok értékelése	123
3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése	124
3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata	125
3.2 Problématérkép / Értéktérkép.....	127
3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező városrészek	128
3.3.1 A városrészek kijelölése	128
3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek	128
3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek	131
ÁBRAJEGYZÉK.....	132
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	134

BEVEZETÉS

A Belügyminisztérium EU-s források igénybevételével a **járásszékhelyek** számára pénzügyi és szakmai támogatást nyújt a stratégiai tervezési feladatokhoz a „Fenntartható településfejlesztés a kis-, és középvárosokban – Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása ” című projekt keretében. Ennek eredményeként az ország összes járásszékhelyére egy időben, egymással párhuzamosan történik a korábbi IVS-ek felülvizsgálata, az Integrált Településfejlesztési Stratégiák (ITS) elkészítése a 314/2012. (XI.8) Kormány rendeletben foglaltaknak megfelelően.

A jogszabályi előírásokból, de a tervezési logikából is fakadóan az ITS egy **átfogó tervezési rendszer** egyik eleme. A rendszer alapelemeit és azok egymásra épülését az alábbi ábra foglalja össze

A településfejlesztési és -rendezési tervek rendszere

A stratégia elkészítését részletes helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészekből álló **Megalapozó vizsgálat** előzte meg, melynek eredményeként született meg jelen dokumentum.

A **Megalapozó vizsgálat** számos tématerületet elemezve mutatja be a város térségi szerepkörét, társadalmi és gazdasági helyzetét, településrendezési háttérét, a stratégia-alkotás számára meghatározva a város és az egyes városrészek legfőbb erősségeit, gyengeségeit, illetve a külső környezet városfejlesztési szempontból releváns jellemezőit.

Sümege integrált településfejlesztési stratégiájának Megalapozó Vizsgálata a 314/2012. (XI.8) 1. melléklete szerinti összes témakör közül azokra tér ki, amelyek a stratégiai fejlesztési tervezés megalapozásához szükségesek (a 314/2012 (XI.8.) Korm. rendelet 9.§ (6) bekezdés alapján a tervezés mélységének figyelembevételével egyes témakörök elhagyásra kerülhetnek.) A tartalmi szűkítés egyeztetésre került a városvezetéssel, és a városi főépítéssel, amely tekintetében egyetértés született. Ez alapján pl. az 1.14. és az 1.17. fejezetek nem térnek ki valamennyi kormányrendeletben előírt - alapvetően településrendezési irányultságú, és a stratégiai fejlesztési tervezés szempontjából kisebb jelentőségű - alfejezetre. Ezek kidolgozása a településrendezési eszközök felülvizsgálata és módosítása keretében megtörténik.

1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK¹

Sümege város, Veszprém megye délnyugati szegletén, Zala és Vas megyék szomszédságában, a Bécset Balatonnal összekötő 84-es számú út mentén helyezkedik el. A város (vonzáskörzete, a Sümegei járás 21 településből áll, 15 390 lakossal, 306 km² területtel) kistérségi központ, majd járásszékhely maradt. Budapestről országúton, Veszprém városát-, vagy a Balatont érintve lehet megközelíteni, míg vasúton, a Balatont Szombathellyel összekötő vonalon lehet elérni. Bár a megye városai közül, a lakosság számát tekintve az egyik legkisebb (6 357 fő /2013.01.01/), a Balaton kapujának is nevezett Sümeget idegenforgalmi szempontból a megye jelentősebb települései közé sorolják.

Sümege, a Bakony utolsó nyugati nyúlványa, a Csúcshegy és Fehérkövek, illetve ezeknek a Kisalfölddel történő találkozásánál, a Marcal folyó forrásvidékénél fekszik. A város tengerszint feletti átlagos magassága 180-200 méter, míg a település közepén szimmetrikusan emelkedő Várhegy 270 méter magasra nyúlik. Tájképében dél felé a távolabbi Kovácsi-hegy bazaltfennsíkja, Tátika és Rezi várai, Sarvaly és Uzsa erdős vonulata láthatók. Ezeket a balatoni bazalt-hegyek, Haláp, Csobánc, Szent György-hegy, Badacsony és Szigliget követi, mely utóbbinál tiszta időben csillogva látszik az alig 19 km-re fekvő Balaton víztükre is. Keleti irányban az erdővel borított nyirádi dolomit fennsík, északkeleten a már említett Sümege-hegyek, észak felé a Kisalföld déli szélét képező Marcal völgye, északnyugaton a Rába-vidéke, előtte a Kis-Somló és a Sághegy vonulatai övezik. Ritka földtani adottságai révén, a település déli határában elterülő Mogyorós-domb, hazánk egyik értékes természetvédelmi területét képezi.

Sümege város mészkőben, agyagban és bazaltban gazdag földjének felszíne változatosan tagolt. A várost övező dombokon elsősorban a szőlőművelés, míg a Marcal-völgyben a mezőgazdasági termelés honos. A főleg tölgy-, és bükkfából álló erdőségei vadban gazdagok. Éghajlata kiegyenlített. Az uralkodó szélirány északi-északnyugati irányú. Körzetében az évi átlagos csapadék 600-800 mm, a napfényes órák száma 1700-2000 tehető. Mivel szennyező iparág a településen nem található, levegője tiszta, kellemes. Termálvize a nyári hónapokban kiváló fürdőzési lehetőséget kínál.

Sümege lassú, fokozatos fejlődésének köszönhetően elkerülte az 1970-80-as évek „tömbháztermelő” és bulldózer-politikáját, s így megőrizte történelmi hangulatát, kisvárosi léptékét, és ezzel idegenforgalmi vonzerejét. Történelmi belvárosának területe védelem alatt áll. A városkép várral koronázott sziluettje, önmagában is élményt nyújtó látvány. Látogatottsága - a város idegenforgalma tekintetében - mindig mérvadó volt. A látványos várprogramoknak, lovasjátékoknak, valamint a végvári napok rendezvényeinek köszönhetően, az idelátogatók száma évről-évre folyamatosan emelkedik. A viszonylag kisméretű belváros urbanisztikája sajátosan egyéni formát mutat. Keleti határát a Várhegy meredek oldala zárja. Lábánál a belváros magját, a Ferences templom és kolostor, illetve az egykor szépséges kertjéről híres püspöki palota együttese alkotja. Ezt övezi félkör formában a belváros mindössze három egymásba nyíló térből álló „úthálózata”.

¹ Sümege Város településfejlesztési koncepciója, 2001. felhasználásával.

1.2 TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)

A 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési időszakra való felkészülés idején (az elmúlt években) hazánkban alapvetően megváltoztak a terület- és településfejlesztés törvényi és szervezeti keretei. Az Országgyűlés 2014. január 3-án elfogadta a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló határozatot, ezzel új irányt szabott az ország, a térségek és a települések fejlesztéséhez.

Az Országgyűlés döntése alapján a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 Konceptióban elfogadott alapelveket és stratégiai célkitűzéseket úgy a jogalkotásban, mint a szakpolitikai stratégia-és programalkotásban folyamatosan érvényre kell juttatni. Ebből következik, hogy a várostérségek (járások) és a járásközpont városok tervezésénél is érvényesíteni kell (az EU2020 Stratégiához is kapcsolódó, azzal összehangolt) célkitűzéseket. (Ezért indokolt – mintegy iránymutatásul - ezen országos célkitűzések számbavétele a 2014-2020 közötti időszakra szóló Integrált Településfejlesztési Stratégia megalapozó munkarészei között).

A NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepció integrálja a hazai fejlesztési célokat és igényeket, valamint meghatározza azok területi dimenzióit, ami a 2014–20-as európai uniós tervezési és költségvetési időszakra készülő tervdokumentumok megalapozását is szolgálja, valamint az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből, illetve az EU2020 Stratégiához illeszkedve hosszú távú jövőképet, fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg az ország egésze, valamint térségei illetve városai számára.

A NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepció a további tervezés – így az Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása és elfogadása - során is figyelembe veendő - horizontális szempontként határozta meg:

- a) a befogadás – a társadalmi felzárkózás támogatását,
- b) az esélyegyenlőség megteremtését, a nemzetiségi identitás erősítését,
- c) a fenntartható fejlődést– fenntartható növekedést,
- d) az értékmegőrzést és az intelligens növekedést;

A fejlesztési források felhasználásának NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepcióban rögzített alapelvei:

- a) nemzeti fejlesztési célok és prioritások érvényesítése,
- b) a közpénzfelhasználás a közhasznot eredményezzen,
- c) partnerség és közösségi részvétel,
- d) foglalkoztatáshoz való hozzájárulás,
- e) a természeti erőforrások mennyiségi és minőségi megőrzése, a környezet állapotának és értékeinek megőrzése, javítása,
- f) a megtermelt értékek hasznosulása a helyi közösség javára, kedvezményezettség,

g) a területfejlesztési szempontból kedvezményezett, ezen belül a leghátrányosabb helyzetű kistérségek és települések fejlesztésére rendelkezésre álló forrásokat meghatározott támogatási szabályok alapján indokolt felhasználni,

h) a területfejlesztési szempontból kedvezményezett, ezen belül a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből és településekről benyújtott pályázatokat a pályázatok értékelése során a felzárkóztatás elősegítése érdekében indokoltan részesíteni

A NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepció a nemzeti jövőkép elérése érdekében négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt jelölt ki.

a) értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,

b) népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,

c) természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,

d) térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Az átfogó célok megvalósulása érdekében specifikus és területi célkitűzések kerültek meghatározásra: A célok a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazatnak, térségi és helyi szereplőknek szólnak, így a járásközponti városi ITS-ek számára is kirajzolják azokat a fejlesztési súlypontokat, amelyekre a középtávú–fókuszált– fejlesztési feladatok épülhetnek.

A szakpolitikában érvényesítendő specifikus célok:

a) versenyképes, innovatív gazdaság,

b) gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság,

c) életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás,

d) kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I,

e) érték tudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom,

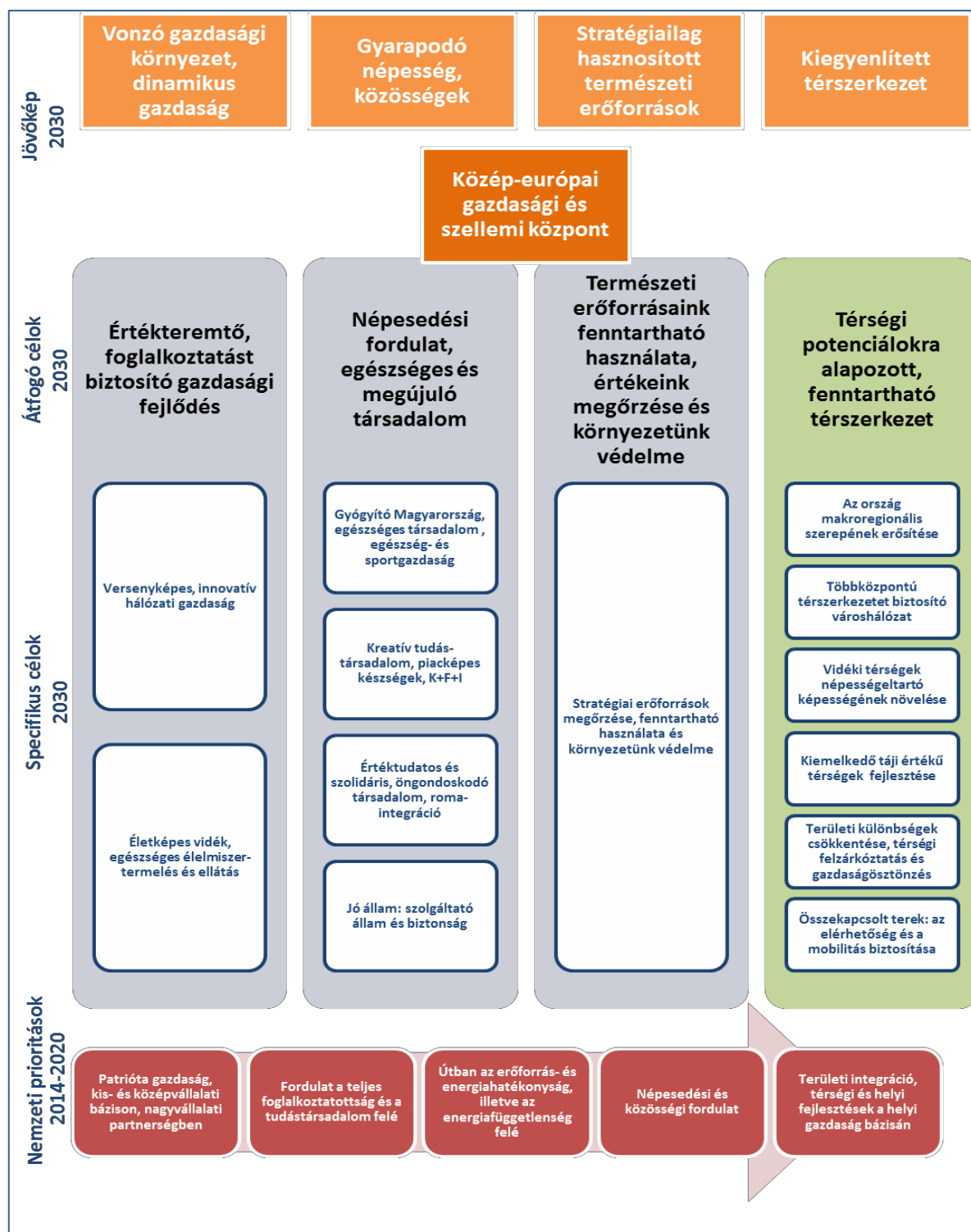
f) jó állam, szolgáltató állam és biztonság,

g) stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme,

A területi specifikus célok, amelyek Sümege tervezését is érintik:

- o a vidéki térségek népességeltartó képességének növelése,
- o a területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése,
- o összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása.

1. ábra - Az ország jövőképe és fejlesztési célrendszere a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepcióban

forrás: "Nemzeti Fejlesztés 2030"

A magyar fejlesztéspolitika elsődleges keretét az Európai Unió kohéziós és vidékfejlesztési politikája, illetve a 2014–2020-as programozási és fejlesztési időszakban rendelkezésre álló uniós fejlesztési források képezik. A Koncepció a nemzeti szükségletekből és sajátosságokból kiindulva középtávon (2014–2020 között) kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat, amelyek az ország hosszú távú céljainak

megvalósulását szolgálhatják. A nemzeti prioritások igazodnak az Európai Unió által megfogalmazott programozási keretekhez, melyeket érvényesíteni kell a hazai tervezés és végrehajtás során.

A középtávra szóló integrált városfejlesztési stratégiák számára iránymutatóak azok a prioritások és fejlesztési tématerületek is, amelyeket a dokumentum a 2014-2020-as időszakra meghatároz.

2. ábra - Prioritások és fejlesztési tématerületek a Nemzeti Fejlesztés 2030 koncepcióban

NEMZETI PRIORITÁSOK 2014-2020	• FEJLESZTÉSI TÉMATERÜLETEK
Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben	<ul style="list-style-type: none"> • Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség • Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság • Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat
Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudástársadalom felé	<ul style="list-style-type: none"> • Foglalkoztatás növelése • Tudástársadalom megalapozása
Útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiafüggetlenség felé	<ul style="list-style-type: none"> • Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás • Klíma- és környezetvédelem
Népesedési és közösségi fordulat	<ul style="list-style-type: none"> • Befogadó és gyarapodó társadalom • Gyermekvállalás ösztönzése, népesedési kihívások kezelése
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán	<ul style="list-style-type: none"> • Területi integráció, területfejlesztés • Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek • Budapest és térsége vezető makro-regionális szerepkörben • Kiterjedő Kárpát-medencei, Duna menti nemzeti és európai területi együttműködés

forrás: "Nemzeti Fejlesztés 2030"

A város-vidék együttműködést érvényesítő várostérség fejlesztés NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepcióban meghatározott szempontjai, amelyeknek érvényt kell szerezni a városi ITS-ek kidolgozása során:

Teret kell nyerniük a várostérségi települések által közösen kialakított és megvalósított fejlesztéseknek, és csökkennie kell a települési szinten kiosztott és a pályázati úton elérhető fejlesztési közpénzek jelentőségének.

A városi fejlesztések is a térség egészének javát szolgálják, az erőforrások települések közötti funkcionális és harmonikus elosztásával. Mindez dedikált forrásokon, térségi együttműködésben kialakított helyi- térségi projektsomagok vagy programok formájában nyilvánulhat meg, különösen az uniós fejlesztési források felhasználásakor

A nagyobb városainkban – különösen a húszezer fő feletti városainkban– külön erőforrásokat kell fordítani a városi központok fejlesztését szolgáló sajátos akciókra is

Ugyanakkor kialakítandók a vidékies települések sajátosságainak megfelelő fejlesztések is, és a kettőnek szinergiában kell lennie egymással.

A várostérségek fejlesztéseit központilag orientálni kell, összhangban a kormányzati és megyei szintű fejlesztésekkel. Fontos, hogy e tárgykör sokszínű legyen, lehetőséget adva a komplex és integrált megközelítések alkalmazására, kiterjedve a települési infrastruktúrára, a közösségi és közúti közlekedésre, a gazdaságra és helyi gazdaságra, a foglalkoztatásra, a közszolgáltatásra, a társadalmi felzárkózásra, a tudatformálásra vagy akár a képzésekre.

Minden területi alapú tematikus fejlesztés esetében törekedni kell arra, hogy a beavatkozás terei itt is egy vagy több várostérségből épüljenek fel (pl. a területpolitika vagy egyes ágazati politikák kiemelt térségei). Így válhat a fejlesztések területi „építőelemévé” e valós helyi szintű térszerveződés.

Együtt-tervezés: nemcsak a közpénzekből megvalósuló térségi fejlesztésekben, de a települések gazdálkodásában és tervezésében (ld. terület- településrendezési- és településfejlesztési tervezés, helyi adópolitika) is a térségi, a várost és vonzáskörzetét szerves egységben kezelő szemléletet és gyakorlatot kell alkalmazni.

Törekedni kell a természeti környezet értékeinek megőrzésére, a belső városi zöldfelületek és a várost övező ökológiailag értékes területek közti kapcsolatok erősítésére.

Stratégiai várostérség-fejlesztés követelményei a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 dokumentum szerint:

Nemzeti szinten összehangolt, reális adottságokra alapozott, városgazdasági szempontokat is integráló várostérség fejlesztési, és különösen várostérségi gazdaságfejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása szükséges a nemzetgazdasági növekedés élénkítése érdekében

Olyan városi jövőképek kialakítására van szükség, melyek egységes koordináció révén elősegítik, hogy a városok térségi és gazdasági szempontoknak is megfelelő integrált stratégiai szemléletet képviselhessenek, melyekben a térségalkotó, hasonló adottságokkal rendelkező települések egymás fejlesztési intézkedéseit nem kioltva, hanem összehangolt tervezésük és fejlesztéseik révén hatékonyabb és fenntarthatóbb rendszereket alakítanak ki, egyeztetve a helyi társadalom képviselőivel, a települést használó csoportok preferenciáival.

Veszprém megye fejlesztése a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 dokumentumban

FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

A közösségi közlekedést segítő kelet-nyugati irányú közlekedési infrastruktúra (8-as főút és vasútvonalak) hálózati fejlesztése, a városok közötti kapcsolat javítása.

A helyi gazdaság jelenlegi teljesítő képességének, hozzáadott értékének emelése, új perspektivikus ágazatok és a „tudásalapú ipar” megerősödése.

A megyében élők szaktudásának, képzettségi színvonalának növelése, a tudományos kutatás és fejlesztés feltételeinek, intézményeinek fejlesztése.

Az ipari zónák rehabilitációjának folytatása, a turizmus és a koncentrált ipari tevékenységek környezetterhelésének minimalizálása.

A megye határain túlnyúló egészségügyi szolgáltatások fejlesztése.

A megye táji, természeti és műemléki értékeinek megőrzése, tematikus összekapcsolása, fenntartható hasznosítása, megismertetése.

A karsztvíz ivóvízforrás védelmének fejlesztésével a környezet minőségének javítása és a Balaton táji, természeti védelmének növelése.

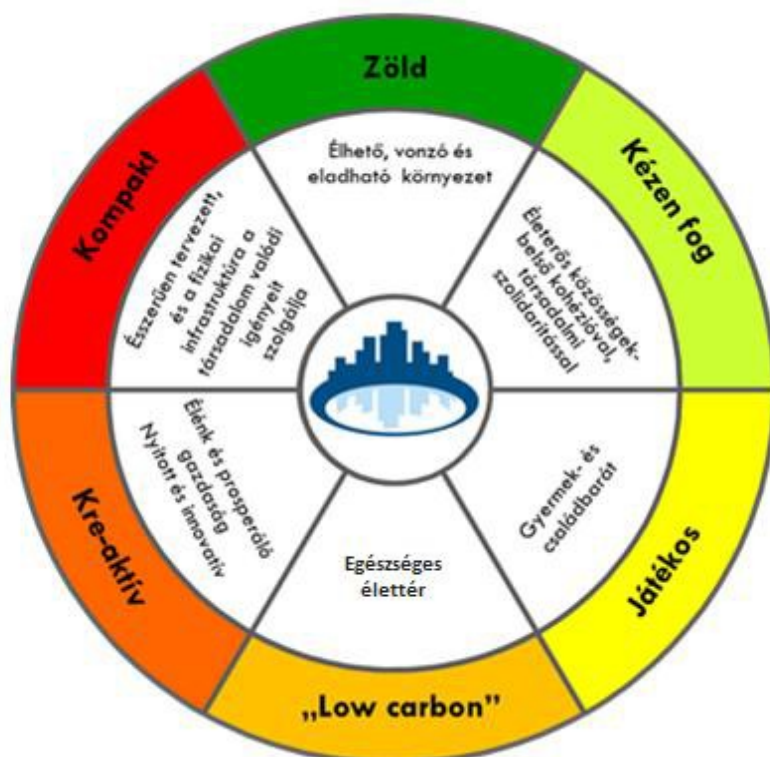
A balatoni turisztikai körzet, mint rekreációs térség szolgáltatás- és minőségi kínálatának a szezonaritást oldó fejlesztése, koordinálása.

A városok térszervező szerepköreinek élénkítése, kooperálás; az aprófalvas és perifériális térségek komplex fejlesztése a népességmegtartás érdekében.

A megyeszékhely és a városok a kultúra és az innovatív tudás központjai.

A NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 dokumentumban a „sikeres város” stratégiájának alapelemei iránymutatóak Sümege Integrált Településfejlesztési Stratégiája kidolgozása során is.

3. ábra - A „sikeres város” stratégiájának alapelemei a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 dokumentumban

forrás: "Nemzeti Fejlesztés 2030"

1.2.2 Kapcsolódás Veszprém Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához

Veszprém megye területfejlesztési koncepciója hivatott arra, hogy a megye egészének tervezési alapjait lerakja. Ezért a megyei területfejlesztési koncepció készítése úgynevezett teljes tervezés, mely kiterjed:

- a megye társadalmi, gazdasági és környezeti alrendszerére egyaránt, beleértve a vidéki térségekkel kapcsolatos témakörökre;
- a megye fejlődése szempontjából fontos témákra, ágazatokra;

- a megyei szinten és a központi szinten kezelhető témákra és ágazatokra egyaránt;
- az önkormányzat és a közsféra tevékenységeivel befolyásolható témákra és ágazatokra, de emellett számba veszi a gazdasági szereplők, a vállalkozások, a civil szervezetek, egyházak és egyéb társadalmi szervezetek felelősségi körébe tartozó feladatokat.

Fentiek figyelembevételével Veszprém megye területfejlesztési koncepciójának feladata a megye fejlesztéspolitikájának megfogalmazása, Veszprém megye és térségei területi fejlődése fő irányainak, fejlesztési stratégiai céljainak és az ezek elérését segítő legfontosabb eszközöknek hosszabb időtávra szóló meghatározása.

A Veszprém Megyei Területfejlesztési Koncepciót a Veszprém Megyei Közgyűlés 62/2013 (XII.19.) számú határozatával fogadta el. Veszprém Megyei Jogú Város Közgyűlése 383/2013 (XII.19.) számú határozatával egyetértett a Veszprém Megyei Területfejlesztési Koncepcióval.

A megyei területfejlesztési koncepció tűzi le azokat a sarokpontokat, amelyek a megye városai, települései fejlesztési stratégiáinak kidolgozása során is figyelembe veendőek. Sümege ITS kidolgozásánál is meghatározandók azok a kapcsolódási pontok, amelyeken keresztül a városi stratégia összhangban lesz a magasabb rendű megyei fejlesztési dokumentumban kitűzött célokkal, és azok eléréséhez hozzájárul. Minden megyei város, így Sümege is stratégiájába be kell hogy építse azokat a helyi és várostérségi fejlesztési célokat, amelyek a helyi sajátosságok alapján legjobban illeszkednek a megyei célokhoz. Sümege esetében ezek elsősorban az idegenforgalmi ágazat, valamint a korszerű mezőgazdaság, a helyi termékek előállítása, a feldolgozóipar lehetnek.

A megyei területfejlesztési koncepció meghatározza Veszprém megye jövőképét: A Dunántúl szívében fekvő, ezerarcú természeti környezettel rendelkező, tradícióit gondoskodva őrző Veszprém megye egészséges társadalmának alkotó munkaerejével, tudásával, innovációra való nyitottságával, feltörekvő gazdaságával vonzó, élhető és versenyképes térség. Olyan terület, ahol jó és biztonságos az élet, kulturált a társadalom, megvalósul a kiemelkedő táji-, természeti és az emberi erőforrások fenntartható használata. Javul a környezet minősége, a helyi társadalom rétegei széleskörű együttműködésének is köszönhetően erősödik a közösség megtartó ereje és az indokolatlan egyenlőtlenségek mérséklődnek.

A megye jövőképe olyan távlatot rajzol fel, amelyben - *a Nemzeti Fejlesztési Koncepcióban kitűzött országos szintű stratégiai célkitűzések megvalósulásától is függő ütemben és mértékben* - Veszprém megyében *(félkövér betűvel szedve a Sümege esetében leginkább releváns prioritások)*:

- **a helyi erőforrások széleskörű kihasználásával erősödik a gazdaság úgy az ipari ágazatok, mint a mezőgazdaság, illetve a szolgáltatások vonatkozásában,**
- erősödik a gazdaság térségi beágyazottsága, nő a versenyképessége,
- javulnak a lakosság életkörülményei,
- a gazdaság minden versenyképes szektorában javulnak a fejlődési lehetőségek,

- nő a foglalkoztatás, az aktív korú lakosság minden rétege és a tenni kívánók számára esély lesz a munkavállalásra, illetve a megélhetést biztosító önfoglalkoztatásra,
- a XXI. századi innovatív, tudás alapú gazdasági ágak, szolgáltatások és intézmények megyei jelenléte megerősödik;
- a helyi szereplők együttműködése révén a megtermelt jövedelmek lehető legnagyobb része a megyén belül marad, a térség gazdasági szereplőit és polgárait gazdagítja;
- fejlődnek a települések, javul a környezet állapota és a lakosság életminősége,
- **nő a megye népességmegtartó és népességvonzó képessége, amelynek eredményeként csökkennek a megyén belül jelentős területi társadalmi-gazdasági különbségek, a multikulturális és érdektagolt helyi társadalom konfliktusai jól kezeltek.**
- javulnak a gazdaságfejlesztés infrastrukturális feltételei úgy a K-Ny irányú közúti és vasúti, mint az É-D-i irányú közúti és vasúti (Veszprém – Győr) kapcsolatok vonatkozásában,
- **a belső közlekedési hálózat javításával valamint a közösségi közlekedés feltételei javításával javul a munkahelyek és az ellátást biztosító központok elérhetősége,**
- az információs társadalom legújabb vívmányai elterjedtek, és alkalmazásuk megjelenik a gazdasági és társadalmi életben,
- megvalósulnak klímavédelmet és az energiahatékonyságot szolgáló fejlesztések, nő a megújuló energia termelésének és felhasználásának súlya és aránya úgy a megye gazdaságában, mint településeiben és a háztartásokban,
- a (Székesfehérvár) Várpalota – Veszprém – Ajka gazdasági és innovációs tengely a térségi gazdaságfejlesztés és a tudásipar meghatározó célterületévé válik, bővül Pápa gazdasága és Győr gazdaságával való együttműködése,
- **erősödik a táji-, természeti erőforrások fenntartható használata és a helyi potenciálokra és termelési hagyományokra, valamint a bővülő értékesítési lehetőségekre alapozva nő a helyben termelt és felhasznált egészséges élelmiszer mennyisége és aránya,**
- **kialakulnak a térségi sajátosságokat figyelembevevő tájgazdálkodás feltételei, a táji, természeti adottságokra és kultúrtörténeti hagyományokra épülve, a helyi környezeti feltételekhez igazodva javul a vidéki térségek értékteremtő képessége, szerepe az e térségekben való megélhetésben, a vidék népesség- és képességmegtartásában,**
- **kiteljesedik a térségi sajátosságokkal bíró szőlőtermesztés és borászat, a helyi karaktert adó egyedi termékek termesztése és feldolgozása,**

- **a települések megőrzik és gazdagítják természeti- és épített értékeiket, ápolják helyi hagyományait, amelyek így a fejlesztés erőforrásaivá válnak,**
- **javul a megye térszerkezete, azon belül javul az egyes települések szerkezete is, a társadalmilag indokolt és a gazdasági fejlődéssel összehangolt ütemben folytatódik a városközpontok funkcióbővítő megújítása és megkezdődik a vidéki településeken a helyi értéket és karaktert hordozó településközpontok és településrészek revitalizálása,**
- bővülnek a zöldfelületek, egyaránt növekszik azok használati értéke és biológiai aktivitása, fokozatosan kialakulnak a települések zöldfelületi rendszerei (hálózatai),
- tovább nő a megye erdőszülsége, javul az erdők állapota és ez egyaránt hozzájárul a térségi gazdaság erősödéséhez, az ökológiai-, a turisztikai- és rekreációs potenciál növekedéséhez,
- **bővül a turizmus, javulnak a vendégül látás feltételei, a Balaton-felvidék kihasználja a kiemelkedő turisztikai potenciáljában rejlő lehetőségeket, kialakul a Balaton-felvidék és a Bakony turisztikai és fejlesztési együttműködése,**
- Veszprém megyei jogú város integrálódik a Balaton Kiemelt üdülőkörzetbe,
- a Bakonyalja térségében bővülnek a falusi vendéglátás, a rekreáció lehetőségei, javulnak annak feltételei, térségi együttműködései,
- biztosítottak és elérhetők az alap-, a közép-, valamint a felsőfokú minőségi oktatás és a képzés, valamint a munkaerő-piaci igények változásához való alkalmazkodást biztosító élethosszig való tanulás feltételei,
- kialakul a lakosság sokoldalú ellátásának hatékony rendszere, biztosított az intézményhálózat elérhetősége,
- Veszprém erősödik, mint a felsőfokú képzés és a térségi gazdasággal együttműködő innováció regionális központja (Székesfehérvárral való együttműködésben),
- tovább nő a születéskor várható élettartam, a megye településein biztosítottak az egészséges élet megőrzésének, illetve a gyógyulás feltételei,
- megőrződnek a gazdag hagyományok és tradíciók,
- nő a kultúra szerepe a térségi és a helyi identitás erősödésében, nő a kultúra szerepe a térség és a települések fejlődésében (fejlesztésében),

Veszprém megye jövőképe egy dinamikusan megújuló harmóniát tükröz, annak megteremtését vetíti előre. Harmóniát, amelyet ez a táj - *a Balaton part, a Balaton-felvidék, a Bakonyalja, a Bakony, a Somló* – is tükröz, harmóniát a rendelkezésre álló sokszínű potenciálok és azok kihasználása között,

harmóniát az itt élő emberek képességei, elvárásai és a térség és települései fejlődése között, harmóniát települési környezetben és harmóniát a társadalomban.

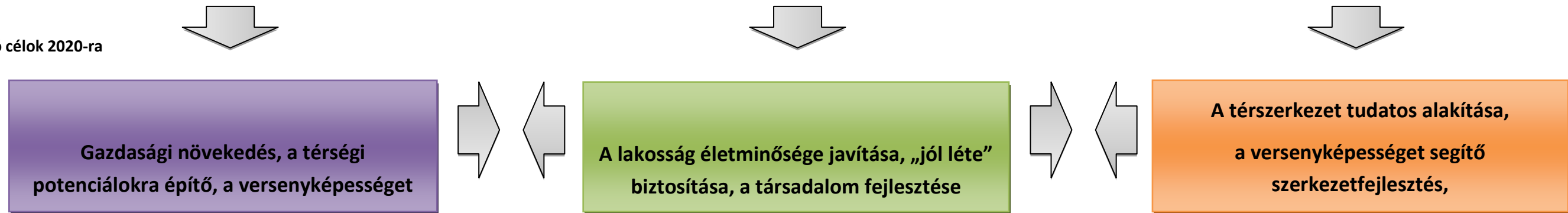
A megyei fejlesztési koncepció átfogó célja tehát ennek a harmóniának megteremtése, olyan vonzó, élhető és versenyképes térség kialakítása, amely az itt élők, és az ide látogatók szélesen értelmezett „jól lét”-ének is feltétele.

A területfejlesztési koncepció célrendszere 2020-ra

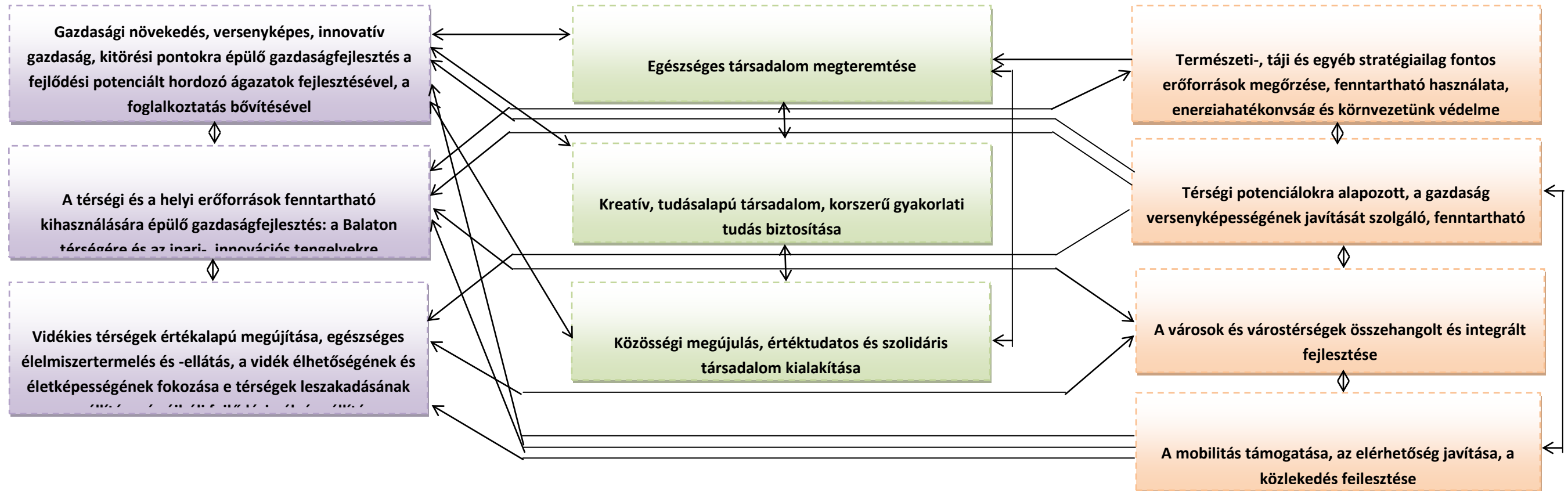
A jövőkép fő elemei 2030

Átfogó célok 2020-ra

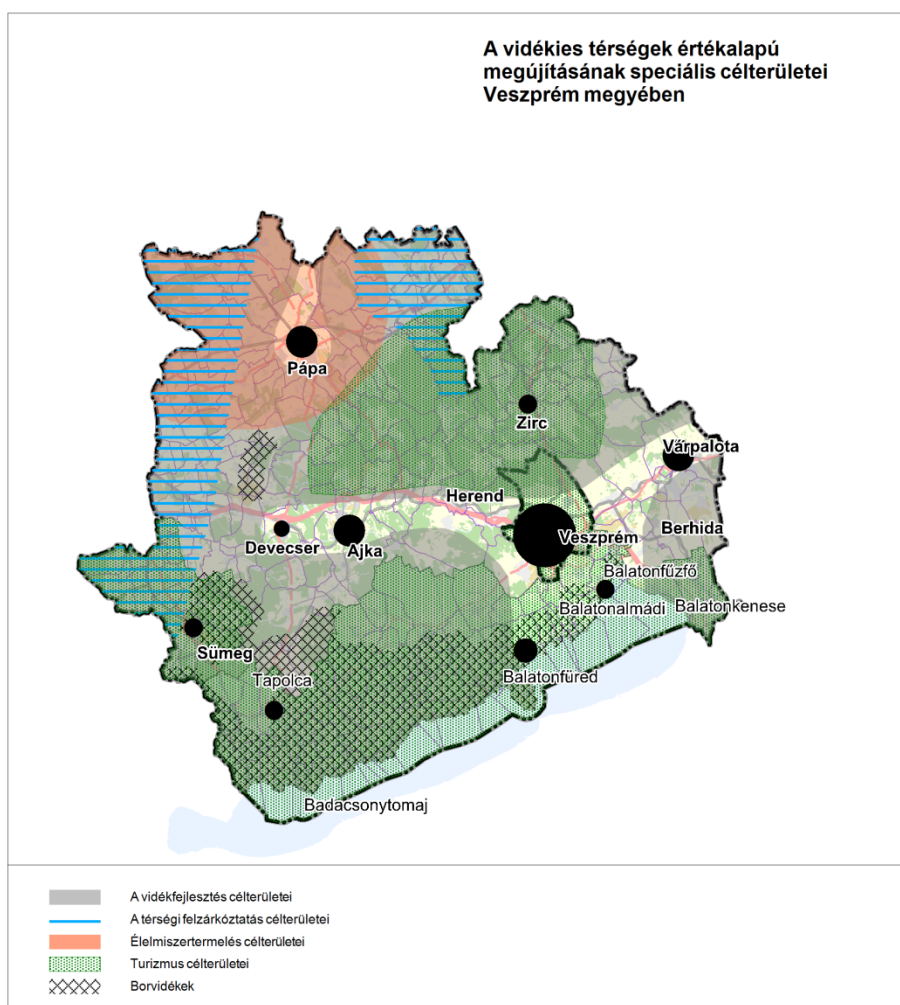
Stratégiai célok 2020-ra

A „Vidéki térségek értékalapú megújítása, egészséges élelmiszertermelés és –ellátás, a vidék élhetőségének és életképességének fokozása e térségek leszakadásának megállítása, és újbóli fejlődési pályára állítása” stratégiai célban Sümeg kiemelt helyet foglal el.

A Nemzeti Vidékstratégiához kapcsolódva, a vidékfejlesztési célokat a területfejlesztés átfogó célrendszerébe illesztve Veszprém megye legfontosabb célkitűzései: vidéki térségei értékalapú megújítása, az egészséges élelmiszertermelés és –ellátás lehetőségeinek biztosítása, a vidék élhetőségének és életképességének fokozása e térségek leszakadásának megállítása, és újbóli fejlődési pályára állítása.

4. ábra –Vidéki térségek megújításának célterületei Veszprém megyében

Forrás: Veszprém megye területfejlesztési koncepciója

Fiatal helyi gazdák helyzetbe hozása

A megye periférikus, előregedő korstruktúrájú és elvándorlással terhes térségeiben a gazdálkodók száma vagy a gazdálkodásba bevonhatók köre bővítendő. Ezekben a térségekben –

Pápa, **Sümege**, Tapolca térsége – a mezőgazdálkodás több évszázados tradíciókkal rendelkezik, melyek adaptálása szükséges a mai, válsággal terhelt piacgazdasági környezethez. Azokban a térségeiben a megyének, ahol eleve magas a fiatal gazdák száma – pl. Várpalota, Zirc térségében – a meglévő vállalkozókésztség, szaktudás és képesség támasztotta alapokon történjen a gazdálkodás piaci viszonyokhoz alkalmazkodni képes fejlődési pályára állítása.

Mezőgazdasági termékek feldolgozása helyben

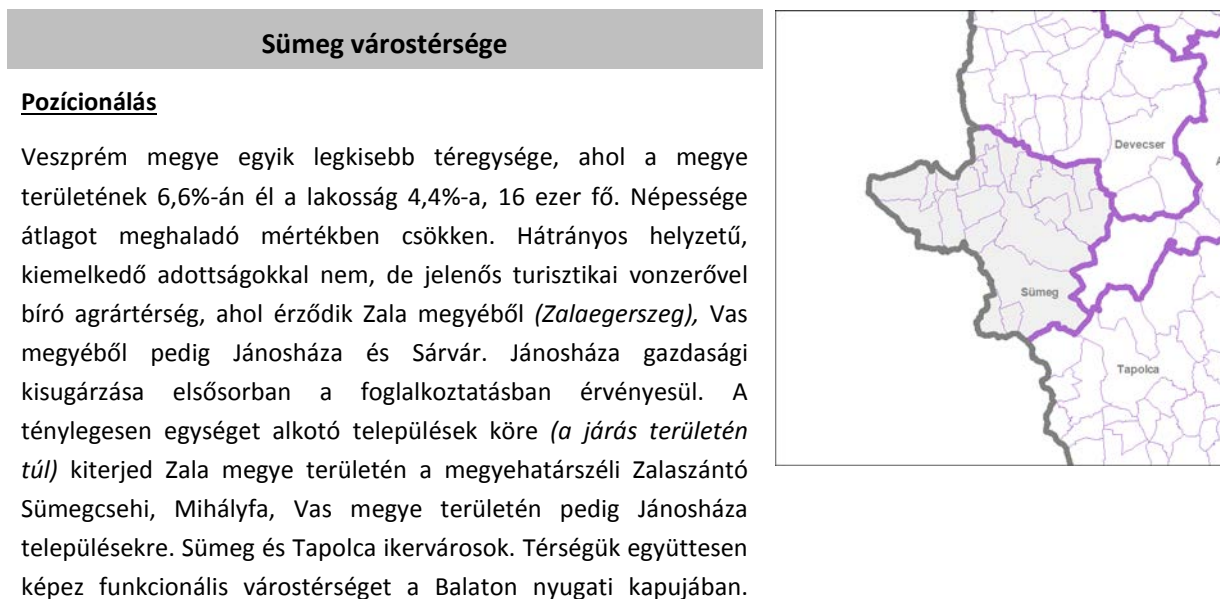
A mezőgazdaságban előállított termékek esetében cél, hogy lehetőség szerint a feldolgozás is helyben történjen. A helyi mezőgazdaságra építő feldolgozóipar kiteljesedésével megyei élelmiszer terméklánc alakul ki, amely a megye sajátos térségeiben az adottságok és a hagyományok szerint szakosodik, Tapolca és **Sümege térségében a szőlőtermesztés, borászat irányra.**

Veszprém megye fejlesztésének pólusai között szerepelteti a megyei területfejlesztési koncepció a térségi jelentőségű Tapolca – **Sümege** várospárt.

A megye, illetve térségei fejlődése szempontjából kiemelten fontos a megye városrendszere (és e városok funkcionális várostérségei) összehangolt fejlesztése. A Balaton kapuja szerepkörben: Tapolca és **Sümege** ikervárosként történő összehangolt fejlesztése. A Balaton turisztikai potenciálját sajátos és egyedi értékekkel kiegészítő várospár eddig is összehangolt fejlesztése további távlatokat ígér elsősorban a turizmusban, másodsorban a vidéki gazdaság potenciáljai kihasználásában.

Veszprém megye területfejlesztési koncepciója meghatározza a sajátos fejlesztési célokat a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre (várostérségekre) a részcélok és beavatkozási területek meghatározásával. Sümege térsége esetében az alábbi fejlesztési célokat rögzíti a megyei koncepció:

5. ábra –Sümege várostérsége

Sümege műemlékváros (*barokk város*).

Fejlesztési célok

Térségi együttműködés jobb térségi pozíciók elérése érdekében

- A testvérvárosi együttműködés erősítése, az egymástól mindössze 18 km-re fekvő két város (*Sümege és Tapolca*) közös várostérségként való együtt pozicionálása, összehangolt fejlesztése érdekében.

A térség gazdaságának fejlesztése

- Befektetők térségbe vonzása, a munkahelyteremtés támogatása a népességmegtartó képesség erősítése.
- A népesség (*kiemelten a fiatalok és középkorúak*) képzettségének emelése olyan irányokban, amelyben lehetőség van a helyben (illetve a térségben) való foglalkoztatásra. A képzett munkaerő helyben tartása.
- Stratégiai ágazatként a környezetipar támogatása és fejlesztése, ökoparkok létrehozása (*hulladékok feldolgozása, építési törmelékek feldolgozása*)
- A víz, az élelmiszer és a megújuló energiaforrások a térség gazdasági fejlődésének alapjai
- Mezőgazdálkodási termék-utak kidolgozása, ehhez kapcsolódóan az élelmiszer feldolgozás. Konzervgyár.
- Ivóvíz palackozás fejlesztése
- Az ökogazdálkodás támogatása és elterjesztése (*a helyben termelés, a feldolgozás, az értékesítést segítő szövetkezési formák támogatása a helyi piacokon túlmenően a regionális piacok szolgálatában*)
- Az erdővagyon + az élelmiszertermelésen felül megtermelhető biomassza hasznosítása (*a térségben felmért potenciálok és lehetőségek többirányú hasznosításával*)
- Kézimunka-igényes termékek előállításának támogatása, kézműipar bővítése a családok megélhetésének támogatására
- A gazdasági terület bővítése Sümegeen, új vállalkozások letelepítése érdekében

Turizmus fejlesztése:

- A kiváló termálvíz hasznosítása (*a strand továbbfejlesztése, közintézmények termálvízzel fűtése*)
 - A Tapolca-Sümege-Hévíz-Keszthely turisztikai együttműködésben rejlő lehetőségek kihasználása, az attrakciók térségi rendszerbe szervezése
 - Térségi koncepció készítése a falusi turizmus fejlesztésére (*a falusi vendégfogadás kapacitásainak bővítésére, a meglévő szálláshelyek minőségének és szolgáltatásainak bővítésére, térségi rendezvények összehangolására*)
 - Lovasturizmus
 - A vallási turizmus fejlesztése (*Sümege, Zalaszántó, Rigács*)
 - A vadászturizmus fejlesztése minőségi szálláshelyek kialakításával, a kastélyok és a kúriák hasznosítása
- #### Térszerkezet fejlesztése
- a 77-es út országos főúttá fejlesztése
 - a 83-as és a 84-es fejlesztése
 - a Balaton megközelítésének javítása
 - a megyehatárokat átlépő mellékutak fejlesztése a térség átjárhatóságának (a munkahelyek elérhetőségének javítása érdekében)
 - Kerékpárutak bővítése (*kiemelten Sümege és Tapolca között*)

Települések fejlesztése

- A műemlékek felújítása, a püspöki palota belső felújítása a hasznosítás, rendezvények tartása érdekében
- Templomok korszerűsítése, felújítása
- Városrehabilitáció keretében a térrendszerek megújítása a buszpályaudvar helyett köztér kialakítása

Környezetfejlesztés

- Az alternatív energiaforrások felhasználásának támogatása (napenergia és termálvíz hasznosítás)
- Klímaváltozásra való felkészülés (erdőterületek bővítése, alternatív energiaforrások hasznosítása)
- A karsztvízkészlet kiemelt védelme és hasznosítása, az ivóvíz javítási program folytatása
- A vízrendezés, a lezúduló vizek visszatartása, víztározók létesítése

Sümege várostérségéhez (járáshoz) tartozó települések: Sümege térség(járás)központ, Bazsi Bodorfa Csabrendek Dabronc Gógánfa Gyepükaján Hetyefő Hosztót Káptalanfa Megyer Nemesahany Rigács Sümegeprága

Szentimrefalva Ukk Veszprémgalsa Zalaerdőd Zalagyömörő Zalameggyes Zalaszegvár.

A megyei területfejlesztési koncepcióval összhangban, arra építve készült Veszprém Megye Területfejlesztési Programja. A területfejlesztési koncepció a megye hosszú távú céljait jelöli ki, és ezzel mintegy iránytűje a 2014-2020-as időszakra középtávú időszakra készülő területfejlesztési programnak. Veszprém megye területfejlesztési stratégiai programja figyelembe vette a koncepció célkitűzéseit, azokból kibontva határozta meg a középtávú prioritásokat, feladatokat.

A megyei operatív program igyekezett megszerezni a megye fejlesztési irányaihoz kapcsolódó projektötleteket, elképzeléseket ezek között valamiféle együttműködés relációkat keresve, megteremtve egy olyan környezetet, amelyben a területfejlesztés szereplői majd továbbgondolhatják a projektötleteiket. A végrehajtás intézményrendszere (pályázat, végrehajtó szervezet, stb.) sem volt kidolgozott kormányzati szinten az OP készítése időpontjában (Sümege ITS-e készítése idején sem), ezért az OP egyes fejezeteinek kidolgozottsága nem teljeskörű. Ennek ellenére a megyei operatív program, továbbá az új követelményrendszernek megfelelően elkészült Veszprém megyei Integrált Területi Program is tartalmazza Sümege Város részéről a megyei önkormányzathoz benyújtott projektötleteket. Ezek a városi projektötletek a Sümege ITS-ében meghatározandó városfejlesztési célokhoz is jó alapot szolgáltatnak.

1.2.3 Kapcsolódás egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz

A Sümegei kistérség nem rendelkezik aktuális területfejlesztési koncepcióval. A kistérség Helyi Vidékfejlesztési Tervvel és Agrárstruktúra- és Vidékfejlesztési Programmal rendelkezik. Ezek elkészülte óta több mint 10 év telt el, így Sümege ITS-e elkészítése kapcsán nem tekinthetők relevánsnak.

1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Sümege város közigazgatási területét az alábbi területrendezési tervek érintik:

- Országos Területrendezési Terv (OTrT)
- Veszprém Megye Területrendezési Terv (VMTrT)

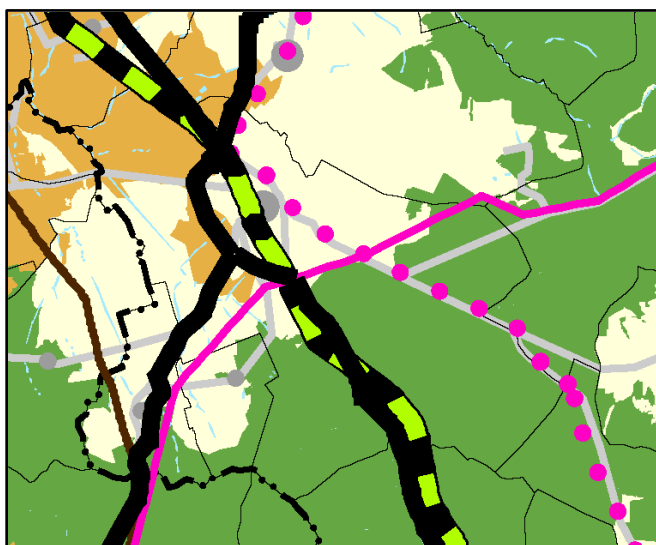
Az OTrT előírásait Sümege területén alapvetően a VMTrT értelmezi, pontosítja tovább. Jelenleg azonban a 2014-es OTrT és a - még az új OTrT alapján nem módosított - VMTrT között átmenetileg eltérés van.

A kiemelt térségi és a megyei területrendezési terveknek az OTrT-vel való összhangba hozataláig a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál az OTrT által kijelölt országos jelentőségű

műszaki infrastruktúra-hálózatokat az OTrT előírásainak alkalmazásával kell kijelölni. A megyei területrendezési tervben megállapított térségi területfelhasználási kategóriákon belül az OTrT előírásait kell alkalmazni. Bár ezek az előírások első sorban a településrendezési eszközökre vonatkoznak, azonban ezeket részben az ITS készítésekor is érdemes figyelembe venni. Emiatt a 2014-es OTrT és a VMTrT vonatkozó részeit is ismertetjük.

A megyei területrendezési övezetek szabályozási tartalma Sümege tervezésénél is figyelembe veendő. A terület alkalmassági korlátozások már az ITS készítése során is orientálnak az új fejlesztési célok és potenciális helyszínek meghatározásakor. Az OTrT és a VMTrT övezeti szabályainak és a területi lehatárolásoknak való tétéles megfelelés azonban elsősorban nem a városfejlesztési stratégiai dokumentumok készítése, hanem a városrendezési tervezés során válik konkrét feladattá.

6. ábra - Sümege az OTrT szerkezeti tervében

Az OTrT Sümege területét érintő szerkezeti elemei a következők:

- A település területének a települési térségen kívüli legnagyobb része a mezőgazdasági, kisebb része a vegyes területfelhasználású, illetve erdőgazdálkodási térségbe tartozik.
- 84 sz. főút
- Devecser – Sümege – Keszthely (71. sz. főút) nyomvonalú főút
- Balatonszentgyörgy – Tapolca - Ukk egyéb országos törzshálózati vasúti pálya
- 81.A: Veszprém – Nagyvázsony – Kapolcs – Tapolca – Sümege – Somlóvásárhely – Pápa – Árpás – Győr, az országos kerékpárút törzshálózat eleme
- Litér – Felsőpáhok a 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme
- Az OTrT Sümege területét is érintő övezetei:
 - Országos ökológiai hálózat,
 - Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület,
 - Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület,
 - Országos vízminőség-védelmi terület.

1.3.2 Veszprém Megye Területrendezési Terve

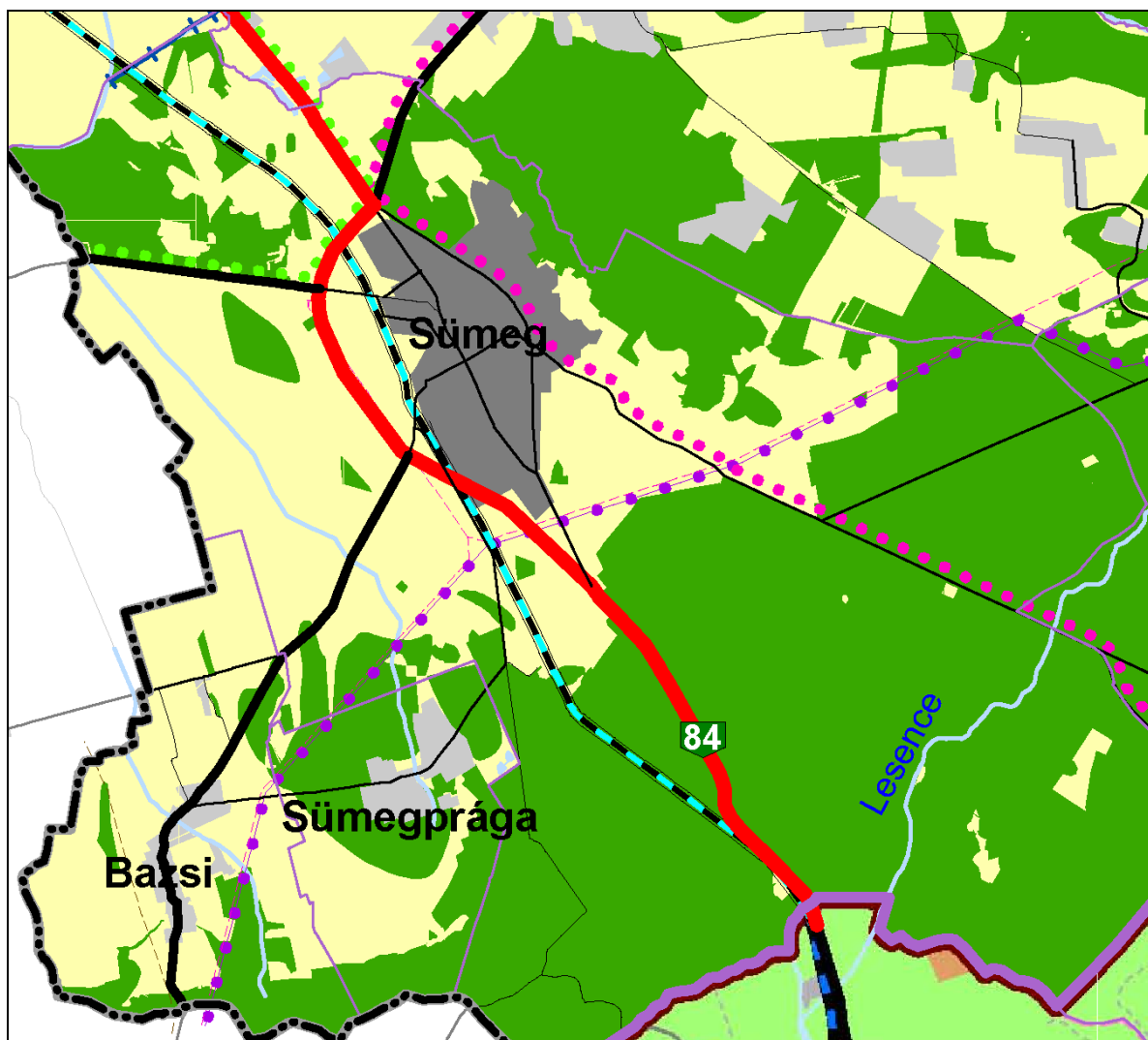
A Veszprém megyei területrendezési terv célja elősegíteni:

- Veszprém megye térszerkezetének - az OTRT-ben 2008-ban történt változtatásokat is figyelembe vevő - további fejlesztését, a települések, településcsoportok számára a kedvező fejlődési perspektíva területi feltételeinek megteremtését,
- a megye elmaradott és fejlettségben élen járó térségei között a térszerkezet fejlesztésével, valamint a térségi szabályozás alakításával a településközi kapcsolatok erősítését, az együttműködés elmélyítését,
- a területi adottságok és erőforrások hosszú távú hasznosítását és védelmét,
- a megye településrendszerének kiegyensúlyozott fejlesztését, a térszerkezetben meglévő aránytalanságok kiegyenlítését, a meglévő központok erősítését, a központiánys térségek illetve belső perifériák funkcióinak bővítését, a településrendszer központjai számára kedvező működési feltételek valamint a megfelelő hozzáférhetőség biztosítását,
- a térségi terület-felhasználás rendszerének, optimális hosszú távú szerkezetének meghatározását, a terület-felhasználási és környezethasználati konfliktusok feloldását,
- a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt elhelyezését, azok térbeli rendjét,
- az ökológiai, társadalmi elvek és értékek érvényesítését,
- a megye területén található ökológiailag értékes és a tájképvédelem, szempontjából értékes területek megőrzése fejlesztésének, a táji, természeti és épített környezeti értékek védelmének biztosítását,
- a kitűnő adottságokkal rendelkező idegenforgalom fejlesztését, a lehetőségek mind szélesebb körének kihasználását lehetővé tevő területszerkezet és szabályozás kidolgozását,
- valamint a fejlesztések lehetséges helyszíneinek biztosítását.

Veszprém megye területrendezési tervéről a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének Veszprém Megye Területrendezési Tervéről szóló 5/2005. (V.27.) önkormányzati rendelete (5/2011. (II.28.) önkormányzati rendelettel egységes szerkezetbe foglalt szöveg) rendelkezik.

A rendelet célja, hogy meghatározza Veszprém megye egyes térségei terület-felhasználásának feltételeit, a műszaki infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható térségfejlesztésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve természeti erőforrások védelmére, és fenntartható használatára.

7. ábra - Sümege a VMTrT szerkezeti tervében

A megyei területrendezési terv - a készítésére vonatkozó tartalmi követelményeket rögzítő 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet előírásaival összhangban - térségi területfelhasználási kategóriákat alkalmaz. A településszerkezeti terv OTÉK szerinti kategóriáit összevontan, a megfelelő megyei területfelhasználási kategóriák részeként tartalmazza a VMTrT. Sümege hatályos településszerkezeti tervében meghatározott valamennyi - meglévő és tervezett - beépítésre szánt terület a települési térség részeként épült be a VMTrT szerkezeti tervébe.

A gyorsforgalmi úthálózaton túl a VMTrT főút és mellékút kategóriákat alkalmaz. Sümege belső úthálózatát a VMTrT teljes egészében nem tartalmazhatja. A megyei terv egy olyan új főúti kapcsolatot tartalmaz, amelyek Sümege területét is érinti:

- 84. sz. főút: Balatonederics (71. sz. főút) – Sárvár - Sopron – (Ausztria)

VMTrT a főutak tervezett településselkerülő szakaszai között tartalmazza a 84. sz. főút Sümeget elkerülő szakaszát, az alábbiak szerint:

- 84. sz. főút: Sümege

Térségi jelentőségű mellékutak között három Sümeget is érintő elemet rögzít a VMTrT:

- Sümege - Gyepükaján - Devecser - Kolontár - Ajka
- Sümege - Bazsi - Zalasántó - Keszthely
- Sümege - Zalabér - Zalaegerszeg

A várost érintő vasútvonalat is tartalmazza a megyei terv az alábbiak szerint:

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

- Tapolca - Ukk

Kerékpáros közlekedésben Sümege területére vonatkozóan egy országos és egy térségi jelentőségű kerékpárútvonalat határoz meg a VMTrT:

- Országos kerékpárút törzshálózat elemei:
 - 81. Balaton-Rába kerékpárút: Veszprém – Nagyvázsony - Kapolcs – Tapolca - Sümege - Somlósárhely - Pápa – Árpás - Győr

A VMTrT övezeti érintettségekkel kapcsolatban kiemeljük, hogy az egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCXXIX. törvény az alábbi megyei övezeteket megszüntette, így ezeket nem kell alkalmazni:

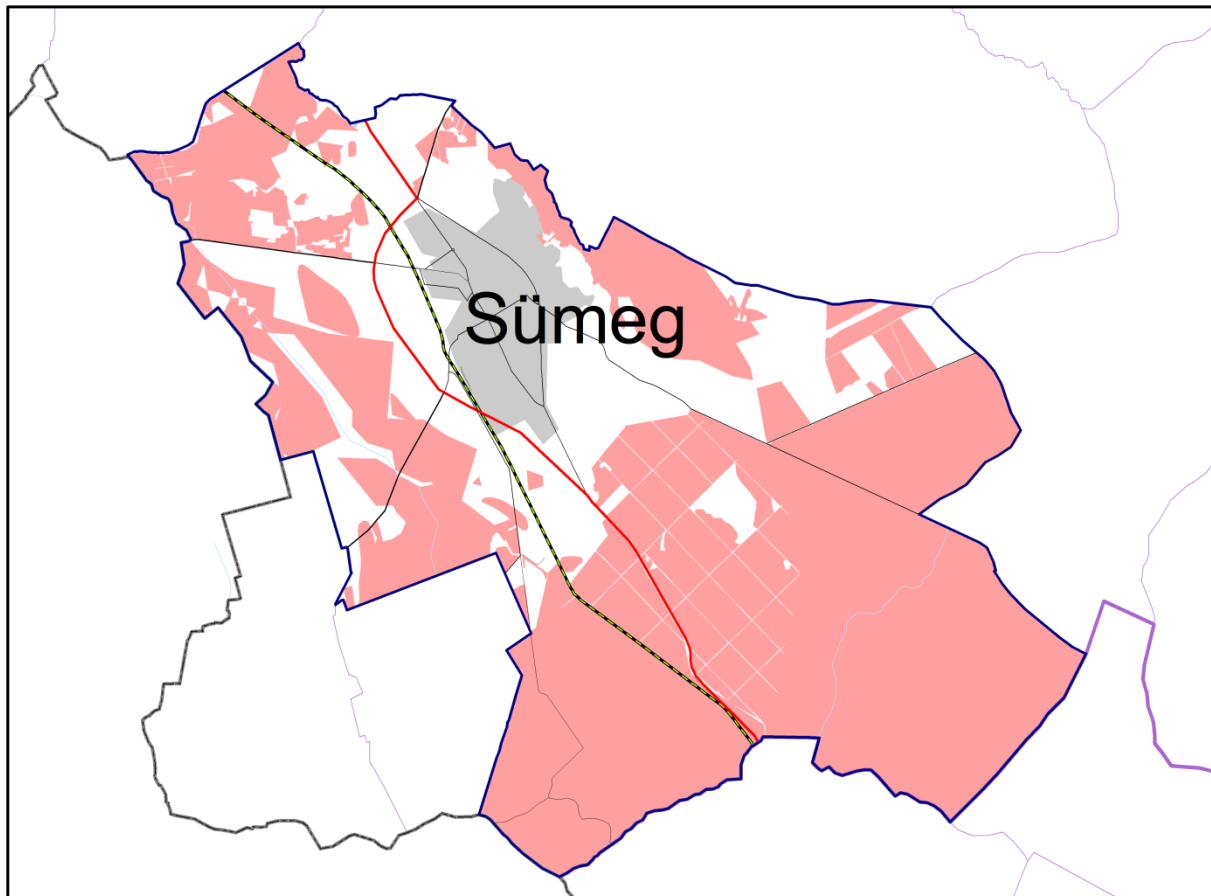
- 3.4. sz. melléklet: Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete
- 3.4. sz. melléklet: Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete
- 3.5. sz. melléklet: Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
- 3.5. sz. melléklet: Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
- 3.6. sz. melléklet: Történeti települési terület övezete
- 3.7. sz. melléklet: Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete
- 3.8 sz. melléklet: Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe övezete
- 3.9. sz. melléklet: Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete
- 3.11. sz. melléklet: Nagyvízi meder övezete
- 3.13. sz. melléklet: Rendszeresen vízerózióknak kitett terület övezete
- 3.14. sz. melléklet: Szélerózióknak kitett terület övezete

1. táblázat - A VMTrT Sümege területét is érintő övezetei, és az érintett területek nagysága

Övezet	hektár
Magterület	2774,51
Ökológiai folyosó övezete	38,14
Pufferterület	1423,62
Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete	440,95
Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	3098,40

Erdőtelepítésre alkalmas terület	149,32
Földtani veszélyforrás területének övezete	teljes. közig. ter.
Honvédelmi terület övezete	2276,57

8. ábra - A VMTrT korlátozó övezeteinek Sümeget érintő lehatárolása

A település területét érintő különböző korlátozó övezetek és a hozzájuk kapcsolódó előírások meghatározzák, hogy a közigazgatási területen belül hol esik korlátozás alá az új beépítésre szánt területek kijelölése a településrendezési tervekben. Ez ugyan az ITS-t közvetlenül nem érinti, de a fejlesztési elképzelések térbeli meghatározásánál mindenképpen figyelembe érdemes venni.

1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS SZERKEZETI TERVEINEK SÜMEG VÁROS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

A Sümege város közvetlen szomszédságában lévő települések Zalagyömörő, Csabrendek, Nyirád, Tapolca, Uza, Sümegeprága, Bazsi és a Zala megyei Sümegecsehi, Mihályfa és Kisvásárhely települések.

A Sümegegel szomszédos kisebb települések szerkezeti tervei szerint a közigazgatási határok mentén konfliktust eredményező terület-fejlesztések nem történnek, nincsenek a településeknek egymást zavaró tevékenységeik sem, a csatlakozó településrészekben a meglévő és tervezett közlekedési nyomvonalak adottak, fejlesztésük az adottságok és a szomszédos települések terveinek figyelembevételével megoldható.

A szomszédos települések településszerkezeti tervi változásai azonban közvetett hatással lehetnek Sümege fejlődésére. A szomszédos települések közül Uza és Zalagyömörő a 84. sz. főút mellett található, de a többi település a főúttól távolabb helyezkedik el, ezért ezek Sümegeen keresztül tudják elérni a 84. sz. főutat, ami Sümege város közlekedésére is hatással lehet.

Bazsi és Sümege tervei összhangban vannak területfelhasználás tekintetében, a mezőgazdasági területek kisebb erdőfoltokkal megjelenik mindkét tervben. A Bazsi terv tartalmaz egy tervezett kerékpárút nyomvonalat Sümege közigazgatási határa irányába, ám ez Sümege tervében nem folytatódik. Feltehetően a Bazsi terv frissebb elképzelésként tartalmazza ezt a nyomvonalat, amelyet Sümege módosításra kerülő szerkezeti tervébe célszerű lesz beépíteni.

Csabrendek és Sümege határán erdőségek húzódnak, amelyeket mindkét terv egységesen tartalmaz mint területfelhasználási kategóriát. A természetvédelmi terület átível a két települést elválasztó közigazgatási határon.

Sümegeprága Sümegegel határos részén a mezőgazdasági és az erdőterületek váltakoznak, ez a mozaikosság folytatódik Sümege tervében is. Hasonlóan a Bazsinál tapasztaltakhoz, a sümegeprágai terv is tartalmazza a térségi kerékpárút tervezett nyomvonalát, amely Sümege – korábban készült - tervének még nem része.

Zalagyömörő esetében nincsen értékelhető konfliktus a két településszerkezeti terv között.

A szomszédos járásszékhely Tapolca és Sümege viszonylag kis közös közigazgatási határ szakasszal rendelkezik. Ennek ellenére a két város számos összehangolt fejlesztést valósított már meg, és tervez ilyeneket a jövőben is. Ezek nem mindegyikének van településrendezési vonatkozása. Viszont ilyen például a Sümege-Tapolca között (és a térség több települését is érintő) tervezett kerékpárút. Mindkét város településrendezési eszközeiben szerepeltetni kívánja a nyomvonalat, ami rendezési oldalról a biztosítéka ennek térségi turisztikai illetve hivatásforgalmi szempontból is nagy jelentőségű nyomvonalnak.

1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK

1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai

Sümege város településfejlesztési koncepciója 2001-ben készült. A koncepció alapvetően a településrendezési terv megalapozására szolgált. A településfejlesztési koncepció céljai az alábbi területekre illetve ágazatokra fókuszáltak:

- Gazdaság
 - Az idegenforgalom fejlesztése
 - A mezőgazdaság fejlesztése
 - Ipari jellegű fejlesztések
 - A kereskedelem, szolgáltatás fejlesztése
- Területfejlesztés, településrendezés, építésszabályozás
- A természeti környezet védelme
- A közlekedés és hírközlés fejlesztése
- A közművesítés fejlesztése
- Együttműködés a térség településeivel

A város rendelkezik egy „Sümege városfejlesztési Programja” c. dokumentummal is, amely szintén közel 10 éves, 2006-ban készült el.

Az Önkormányzat az ITS projekttel párhuzamosan megkezdte Sümege új településfejlesztési koncepciója kidolgozását. Az ITS-t megalapozó vizsgálatok készítése időszakában ennek tartalma még nem ismert, ezért ehelyütt értékelése nem lehetséges. Várhatóan 2015 május végén születik Képviselőtestületi döntés az új településfejlesztési koncepció elfogadása tárgyában. Az ITS stratégiai fejezeteinek kidolgozása során együttműködés alakult ki a koncepciót illetve a stratégiát készítő két tervezői team között, így a stratégia kidolgozása, a tematikus célok és a beavatkozások meghatározása már az új településfejlesztési koncepció – munkaanyagainak – figyelembevételével, azzal összhangban történik.

Sümege nem készített integrált városfejlesztési stratégiát.

A város jónéhány ágazati (energetikai, oktatási, turisztikai, környezetvédelmi, stb.) koncepciót, programot készített az elmúlt évek során, ám azokat rendszerbe foglaló, jelenleg is aktuális városfejlesztési koncepció nem áll rendelkezésre. Mindezek rendkívüli mértékben aktuálissá és szükségesé teszik Sümege integrált településfejlesztési stratégiájának elkészítését 2015-ben.

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Sümege város önkormányzata nem élt ezzel a lehetőséggel, és a korábbi években nem kötött ilyen típusú szerződéseket.

1.6 TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Sümege város közigazgatási területére vonatkozó hatályos Településfejlesztési koncepciója 2001-ben készült, melyet az 5/2002. (I.29.) VKT. számú határozattal fogadott el Sümege Város Képviselő-testülete. A Településszerkezeti terv a 83/2003. (III.31.) sz. VKT. határozattal lett jóváhagyva, majd később módosításra került a 273/2006. (IX. 7.) és a 80/2010. (III. 18.) és VKT. határozatokkal.

A Szabályozási terv és Helyi Építési Szabályzat 2006-ban lett jóváhagyva a 10/2006. (IX. 8.) sz. Rendelettel, amely módosításra került az 5/2010 (III.19.) ÖK rendelettel.

Az épített és természeti környezet helyi védelméről szóló rendelet a 23/2007. (XI. 28.) önkormányzati rendelettel lett jóváhagyva.

1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

(A munkarész a 2010. évi településrendezési terv megállapításain alapul)

A települési struktúrát az alábbiak szerint egészítette ki a szerkezeti terv:

- A város északi részén a Rendeki út nyugati oldalán új lakóterület kialakítása, mely szervesen kapcsolódik a meglévő területekhez.
- A vasúttól nyugatra a meglévő ipari jellegű terület ipart parkká való fejlesztése történik,
- Dél-nyugaton a Sarvaly u. melletti elhagyott területen kereskedelmi ill. sportcentrum alakul ki,
- A 84. sz. út keleti oldalán, a bányagödör területén és környékén a kereskedelmi funkció erősödik és északi irányban kiegészül pihenőparkkal és kempinggel.
- A város keleti peremén a belterület kis mértékben bővül egy lakóterületi résszel.

A közlekedési rendszer hosszú tavú alakítása egyrészt a fejlesztést szolgálja, másrészt a belső területek közlekedési terhelését csökkenti, ezáltal a rendszer korszerűsödik. A közlekedési rendszer fő elemeit az alábbiak:

- Továbbra is meghatározó az észak-déli forgalomban a 84. sz. főút és a Rendeki u. - Kossuth L. u. - József A. u. vonala. Terhelésüket csökkenteni fogja a 84. sz. út nyugati elkerülő szakaszának megépítése illetve a régi és új 84. sz. út déli összekötése.
- A belváros forgalmi terhelése tovább csökken. A belváros közlekedését elsősorban a forgalmi rend szabályozásával javasolta korszerűsíteni. Ezzel elsősorban a Kossuth L. u. csendesítése érhető el.
- Az előnytelenül beépült volt zártkerti területek teljesen megoldatlan közlekedési rendszerét egyedi megoldásokkal kívánja elfogadhatóvá tenni a terv.

A 84. sz. főút keleti oldalán kialakult kereskedelmi terület hasonló funkcióval egészül ki az 1528/27 hrsz. útig terjedően. Ennek szabályozása kereskedelmi-gazdasági (Gksz) övezetként történik.

Fehérkő és Szőlőskert u. körüli terület:

A volt zártkerti területbe is beleharap a lakóterület. Ennek kismértékű kiegészítése történik a volt zártkert irányába. Szabályozása kertvárosias lakóterületként (Lke) történik alacsony beépítés aránnyal és épületmagassággal.

Rendeki úti lakóterület:

A terv a város északi kapujaként ennek a szerepnek megfelelően alakítja ki (egészíti ki északi irányban) az Alkotmány u. – Rendeki u. területét. Ennek beépítési módja követi a településszerkezetben elfoglalt helyét, így a Rendeki úttal párhuzamosan intenzívebb beépítésű kisvárosias jellegű övezet, mögötte és északi irányban a település lezárásaként kertvárosi, a belső területen falusias beépítésű lakóövezet alakul ki.

A kenyérgyár melletti terület:

A kenyérgyár mellett lakóterületet jelöl ki a terv, ami már be is épült, a kenyérgyártól zöldfelülettel elválasztva a Simon L utcaihoz hasonló beépítéssel, egyedi 2 szint + tetőtér-beépítéses kistársasházként történő szabályozással.

József Attila utcai lakóterület:

A meglevő lakóterület és a Hárskút utca mögötti lakótelkek folytatásaként alakulnak ki további lakótelkek. Falusias beépítésű lakóterület 30% beépítéssel

A történelmi városmag területe:

A város történelmileg kialakult legjelentősebb része műemlékekben gazdag. Legfontosabb feladat a városrésznek megfelelő funkciót adni, mely nem alapulhat másra, mint az idegenforgalomra. Központi vegyes (Vk), településközpont vegyes (Vt) és kisvárosi lakóterületként (Lk) szabályozza a terv olyan részletes előírásokkal, melyek a terület értékeinek védelmét és a kitűzött funkciók működését biztosítják.

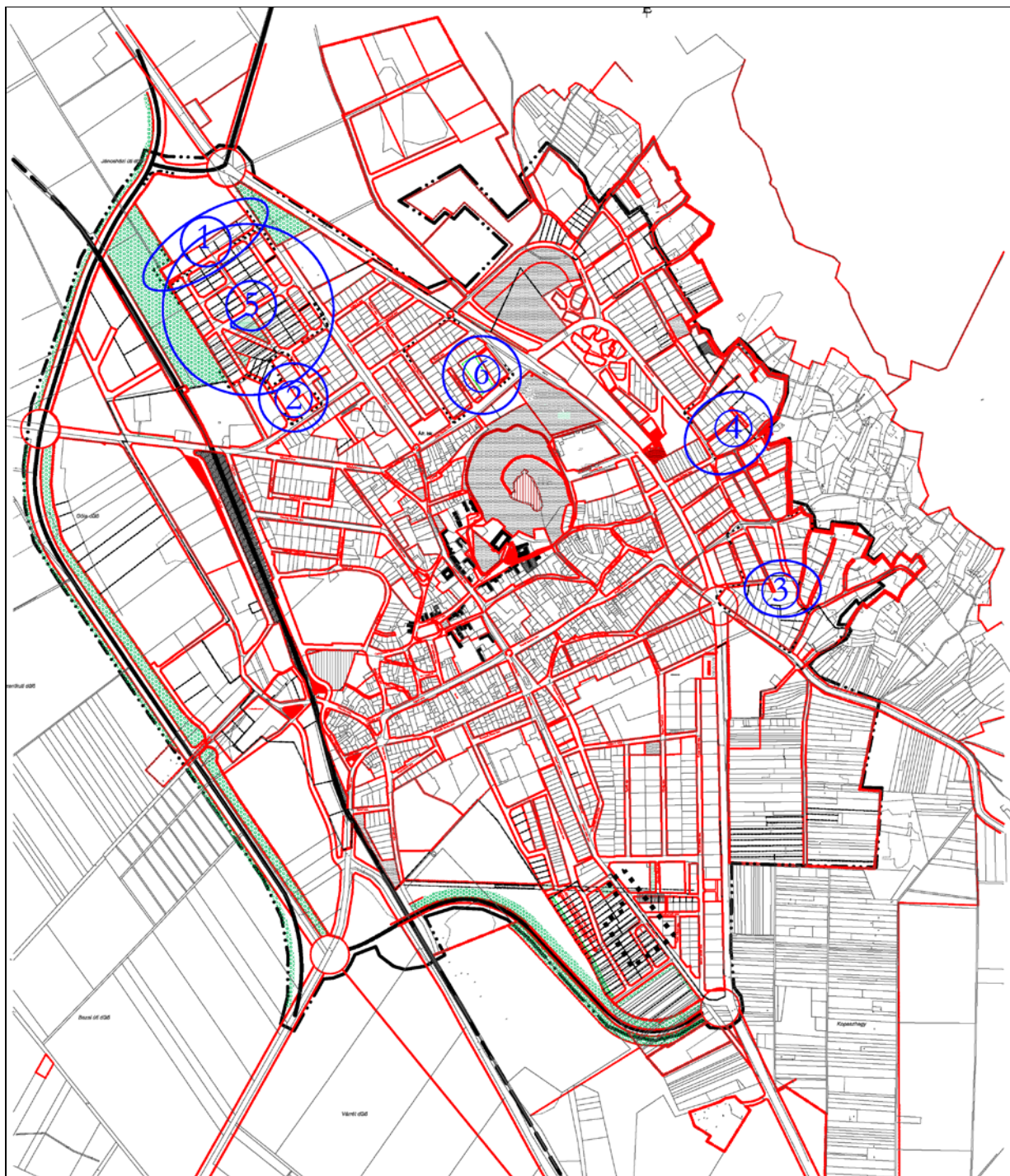
Vár és környéke:

A várban és környezetében kialakult színvonalas idegenforgalmat szolgáló terület hasonló célú kiegészítésekkel országos jelentőségű centrumként fog működni. A területet központi vegyes területként (Vk) szabályozza a terv az idegenforgalom és pihenés funkciói irányába ható szigorításokkal. Szabályozással biztosítani kell a műemlékvédelem érdekeit.

Átmeneti zóna:

Lakó-, intézményi- és kereskedelmi jellegű épületekkel sűrűn beépített terület, ezért itt csak foghíj beépítésekre van lehetőség. A terület rekonstrukciója során biztosítani kell a kialakult telekszerkezet fennmaradását, az építészeti értékek védelmét, tömbbelsőik színvonalas feltárását.

9. ábra –Településszerkezeti tervi kivonat

forrás: Településszerkezeti módosítások (2010. évi településrendezési terv, Müller János okl. építészmérnök)

A kulturális örökség hatása

A Vár és a történelmi belváros kiemelkedő értékeit szükséges összekapcsolni a kapcsolódó városrészekkel. Ennek értelmében a fejlesztés és a rendezés keretében az alábbi intézkedéseket javasolta a szerkezeti terv:

- A belvároshoz csatlakozóan ún. átmeneti zónát határolt körül. Ennek jelentőségét és az itt található városszerkezeti, építészeti értékeket a szabályos eszközeivel biztosítja.
- Az átmeneti zóna teleszerkezetére, utcaképeire és egyéb elemeire helyi védettséget javasolt.
- A város további - főleg kertvárosias beépítésű - területein nagy számú épületet jelölt ki helyi védelemre.

Összegezve megállapítható, hogy a kulturális örökség elemei döntő szerepet játszhatnak, ill. az ismerttetett intézkedések eredményeként ténylegesen jelentős szerepük lesz a város fejlesztésében és vonzóvá tételében. Ezen értékek bemutatásával a belváros életre kelthető lesz. Ugyanakkor az emlékek ésszerű felhasználása azok helyreállítását, megmentését jelentheti.

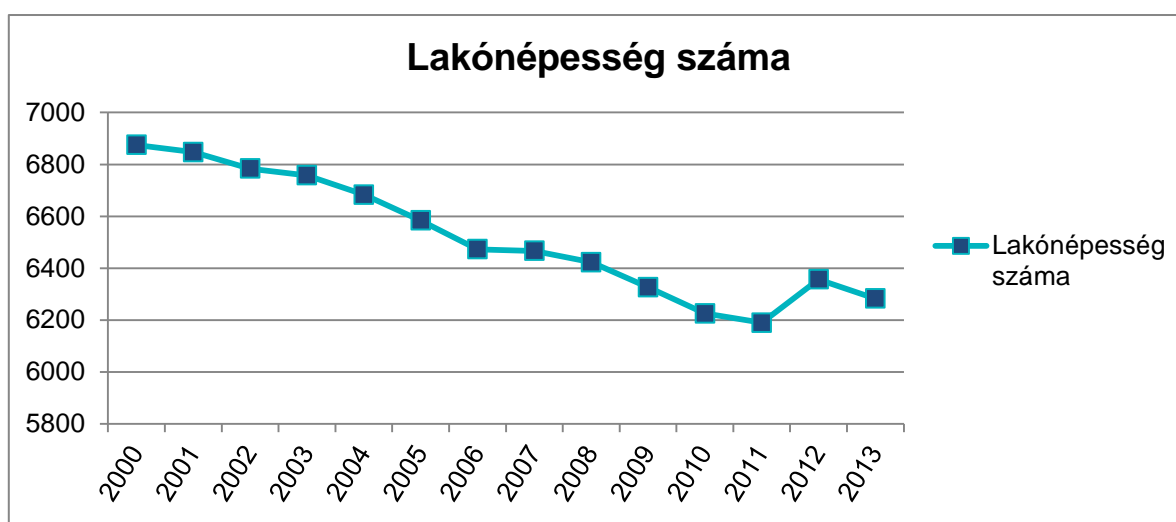
1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1 A település népességének főbb jellemzői

1.7.1.1 Demográfia

Sümege lakónépességének számában fokozatos csökkenést figyelhetünk meg. Míg 2000-ben 6875 főt számolt a település addig 2011-ben 6190-re azaz 685 fővel csökkent a népesség. 2012-ben 167 fős növekedés tapasztalható, míg a legutolsó mérés szerint jelenleg 6283 lelket számol Sümege városa.

10. ábra - A lakónépesség száma 2000-2013

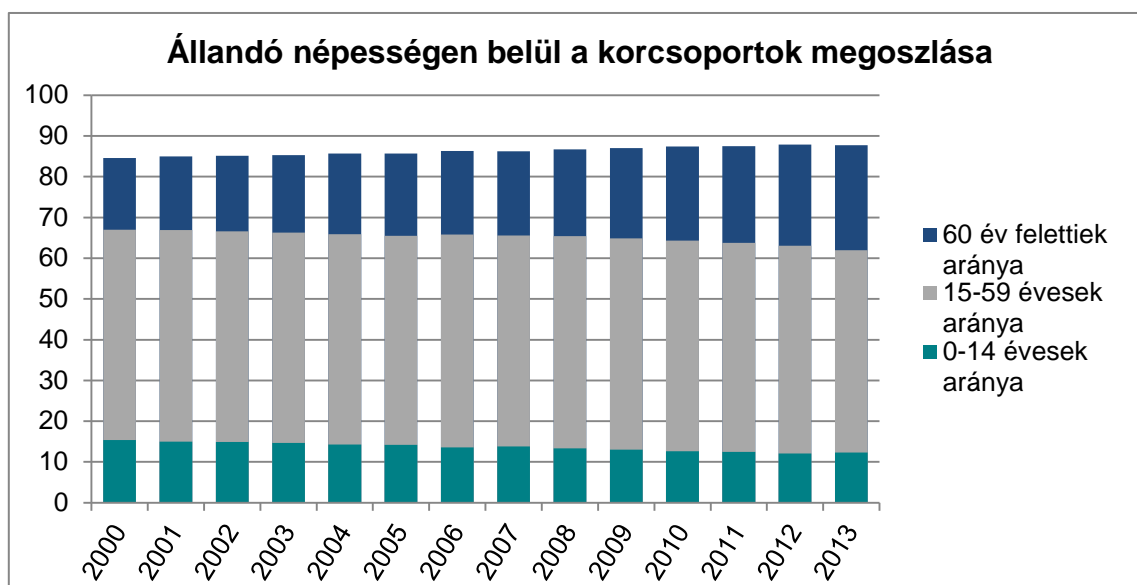

forrás: TeIR, ITS, Demográfia

A város népsűrűsége 2011. évi népszámlálási adatok alapján 100,64 fő/km², ami 2001-hez képest csökkenést mutat (2001-ben 108,53 fő/km²) amely a csökkenő lakónépességnek tudható be.

Az állandó népesség belüli korcsoportos megoszlásról az alábbi ábra és a korfa ad árnyaltabb képet. A 0-14 évesek aránya fokozatos csökkenést mutat, jelenleg 12,3%-on áll. Bár mindenhol csökkenő tendencia látszik, a sümegei arány kevesebb, mint az országos, megyei járásközponti és járási értékek. Az ábrán is látszik, hogy a 0-14 évesek arányának csökkenésével a 60 év felettek aránya fokozatos növekedést mutat az évek során. A 0-14 évesek aránya az állandó népességből 15%-ról 12,5%-ra csökkent, míg a 60-x évesek részesedése 18,1%-ról 23,7%-ra növekedett tíz év alatt.

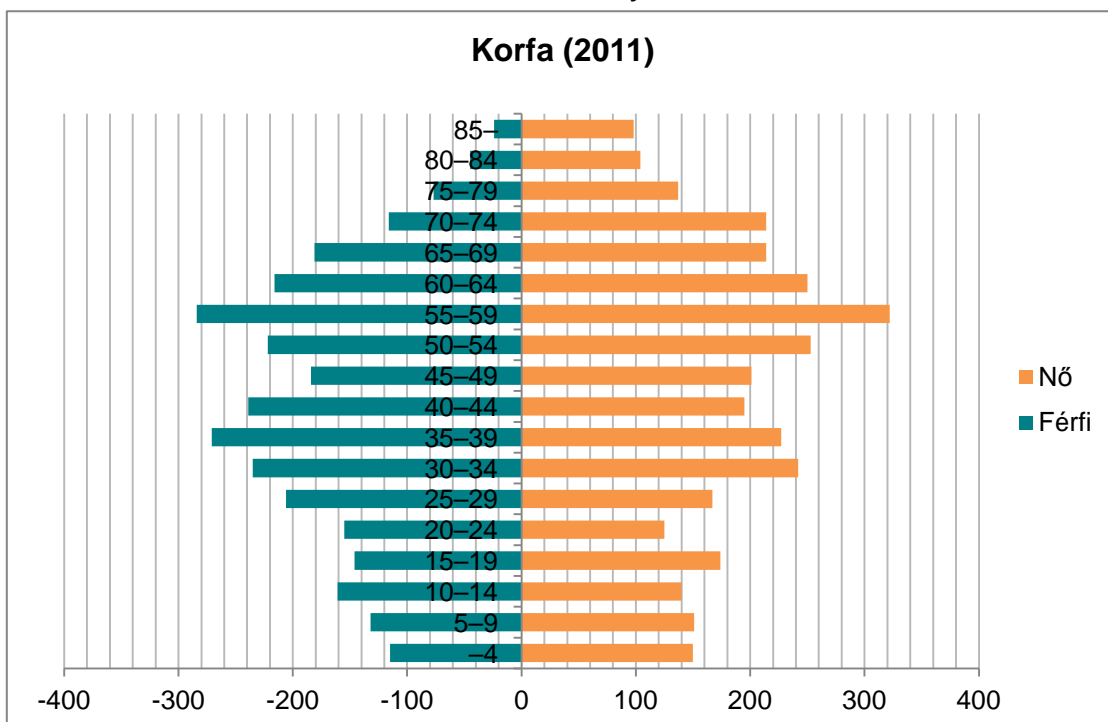
11. ábra - Az állandó népesség belüli a korcsoportok megoszlása

forrás: KSH, Statinfo

A korfát figyelve látható, hogy a női nem többsége jellemző Sümegeen. Szinte minden életkorban kevesebb a férfi, de a leginkább szembetűnő különbség és eltolódás a nők irányába az 50 éves és afeletti korcsoportokban látható. A 70 éves feletti korosztály esetében dupla annyi nő él mint férfi. Az előregedő társadalom jelei is megfigyelhetők Sümege korfáján. A 20 évnél fiatalabbak lényegesen kevesebben vannak, mint a 30 év feletti lakosság.

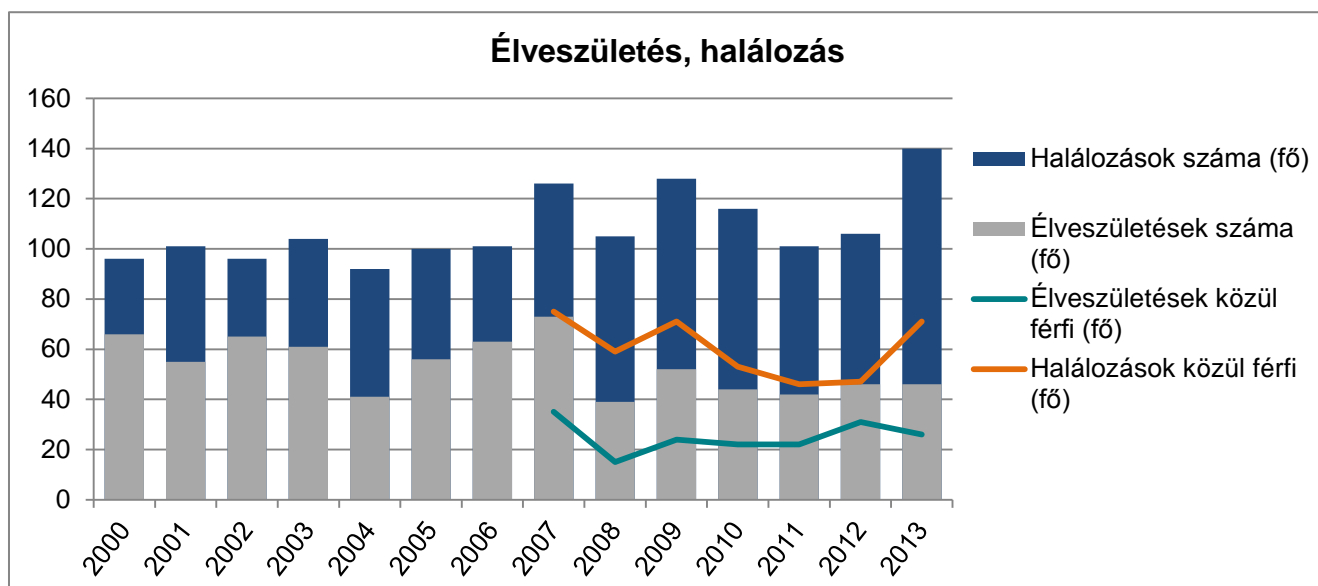
12. ábra - Korfa

forrás: KSH, Népszámlálás

Az élveszületés és halálozás idősoros adatai azt mutatják, hogy 2013-ban 140 fő halálozása mellett csupán 46 fő született. Ez is alátámasztja az előző grafikonok csökkenő népességre utaló alakulásait. A diagramról leolvasható, hogy az élveszületések száma 2008 óta 50 körül és alatt húzódik.

13. ábra - Élveszületés, halálozás

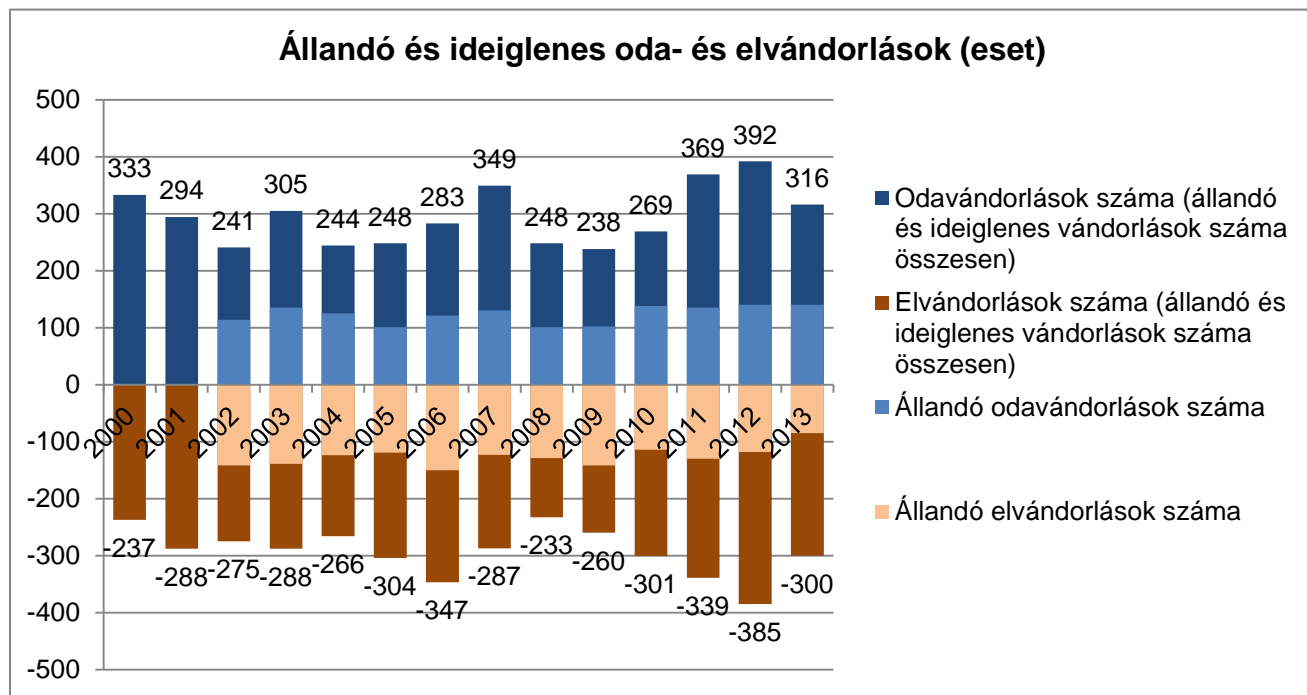

forrás: KSH, Statinfo

Sümege 2013-ban 316 fő vándorolt, ebből viszont csupán 140 esetben beszélhetünk állandó odavándorlásról. Ugyanebben az évben 300-an vándoroltak el a településről, ebből 215-en tervezik,

hogyan rövidebb idő után visszatérnek Sümege. A diagramon látszik, hogy a vándorlások száma hullámzóan alakult az elmúlt 13 évben, és az esetek többségében az odavándorlás jellemző. Az állandó elvándorlók esete sajnos minden évben 100 fő felett alakult, a 2013-as év 85-fővel kivételnek számít.

14. ábra - Állandó és ideiglenes oda- és elvándorlások száma (eset)

forrás: KSH, Statinfo

1.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

Sümege a 2011-es népszámláláson a lakosság 3,3%-a vallotta magát valamely nemzetiséghez tartozónak. (A KSH megfogalmazása pontosan: a nemzetiség, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben használt nyelv válaszok legalább egyike szerint.) A 82,8% magyar nemzetiségű mellett a 3,3%-ba az alábbi nemzetiségek tartoznak: cigány (2%), német (0,96%), román (0,14%), szerb (0,08%), szlovák (0,05%) és egyéb (0,41%). Az alábbi táblázat képet ad arról, hogy a nemzetiségi összetétel hogyan alakul a Sümegei járásban és Veszprém megyében összesen. A Sümegei járáson és a megyén belül több nemzetiség is található a táblázatban szereplőkön kívül.

2. táblázat - Nemzetiségi összetétel

Megye összesen		Sümegei járás		Sümege város	
hazai nemzetiségek együtt	5,22%	hazai nemzetiségek együtt	3,19%	hazai nemzetiségek együtt	3,33%
német	3,17%	cigány (romani, beás)	2,08%	cigány (romani, beás)	2,02%

cigány (romani, beás)	1,51%	német	0,86%	német	0,96%
-----------------------	-------	-------	-------	-------	-------

forrás: KSH, Népszámlálás 2011

Sümegeen 129 fő roma regisztrált a 2010. évi Kisebbségi önkormányzati választáskor. A számuk feltételezések szerint több, mert sokan nem vállalják fel roma származásukat. A Roma Nemzetiségi Önkormányzat szorosan együttműködik a köznevelési intézményekkel a roma származású gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása miatt, illetve a Munkaügyi Kirendeltséggel a romák képzési lehetőségeit illetően. A közfoglalkoztatottak számából hozzávetőlegesen 10-20%-ot tett ki a roma lakosság 2010-2012 közötti éveken.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat 1994 óta működik a településen. A partnerség az önkormányzattal a Roma Nemzetiségi Önkormányzat működési feltételeit biztosítja, támogatja a nemzetiséget a pályázati tevékenységében, a tevékenységek finanszírozásához nyújt kiszámítható támogatást. Az önkormányzat és a Roma Nemzetiségi Önkormányzat kölcsönösen együttműködik. Sümege Város Roma Önkormányzata rendszerint havonta ülésezik, ahol az év elején elfogadott munkaterv alapján döntenek a szükséges kérdésekben.

A városban ritkán találkoztak etnikai jellegű konfliktusokkal, de ezekkel kapcsolatban a rendőrség fellépése eddig eredményesnek bizonyult. (Forrás: HEP)

Vallási hovatartozás tekintetében a 2011-es népszámláláson 59,77% római katolikusnak (0,19% görög katolikusnak), 1,98% reformátusnak, 1,05% evangélikusnak vallotta magát. Ateistaként 0,64% nyilatkozott, míg 27,57%, a lakosság jelentős hányada nem kívánt válaszolni a vallási hovatartozásról feltett kérdésre.

1.7.1.3 Képzettség

Az alábbi táblázat a képzettségéről kíván árnyaltabb képet adni.

A legfeljebb általános iskola 8. osztályt végzettek kategóriájában mind országosan mind megyei szinten javulás látszik a két népszámlálás között, Sümege 9,5%-al tudott javítani 2001-hez képest, ám még mindig elmarad a megyei járásközponti értéktől, ahol a 7 évesnél idősebbek arányában csupán 22,5% rendelkezett legfeljebb általános iskolai végzettséggel.

Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkező 7 éves és idősebbek aránya 2001-ben 19% volt. 2011-re ezt az arányt 24,7%-ra sikerült növelniük. Amely ugyan 30%-os javulást mutat, de a megyei járásközpont (29,5%) és az országos (27,5%) értéktől elmarad.

Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Sümegeen 2011-ben 25,6%-volt, ez minimális növekedést mutat a 2001-hez képest. Megyei járásközponti és országos viszonylatban ez az érték csökkent, kevesebb arányban jellemző az érettségi nélküli más középfokú végzettség.

Az egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel rendelkezők aránya is pozitív irányban változott. 2011-ben 10,3% rendelkezett felsőfokú képzettséggel, ez az arány 47,1%-al jobb, mint 2001-ben.

3. táblázat - Képzettségi adatok

Adattípus (a 7 éves és idősebbek arányában (%))	2001	2011	Változás 2011/2001 viszonylatában (%)
Legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzettek			
Városi	28,5	25,8	-9,5%
Megyei járásközponti	24,1	22,5	-6,6%
Országos	26,3	25	-4,9%
Érettségivel mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők			
Városi	19	24,7	30%
Megyei járásközponti	22,2	29,5	32,9%
Országos	20,5	27,5	34,1%
Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők			
Városi	25,2	25,6	1,6%
Megyei járásközponti	24	22	-8,3%
Országos	21,1	19,5	-7,6%
Egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők			
Városi	7	10,3	47,1%
Megyei járásközponti	11	16,1	46,4%
Országos	9,8	15,5	58,2%

forrás: TeIR, ITS, Képzettség

1.7.1.4 Foglalkoztatottság

A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 2001-ben 56,1% volt, amely meghaladja az országos és a járási átlagot is, ugyanakkor elmarad a megyei járásközpontitól. A Sümegei járáson belül Gógánfa és Csabrendek rendelkeztek jobb adatokkal, 57,8 illetve 56,8 százalékkal. Tíz év elteltével a 2011-es adatok alapján 1,3 százalékponttal növekedett Sümegeen a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül, ennek ellenére ez alacsonyabb érték a járási, megyei és országos értéknél is. Járási összehasonlításban Sümege 5,4 százalékponttal marad el a legjobb adattal rendelkező Rigács településtől ahol 2011-ben a lakosság 62,8%-a rendelkezett munkahellyel, összességében pedig a Sümegei járáson belül 13 település állt jobban foglalkoztatás terén mint Sümege. A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség aránya 2006 óta folyamatosan a megyei és országos arány felett húzódik. A legmagasabb 2009-ben 13,3% volt, míg 2013-ra 6,8 százalékra csökkent. 2001-ben a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 34,1%-kal a megyéhez és járáshoz képest alacsonyabb volt s ezt az arányt 2011-re sikerült 31,1%-ig csökkentenie Sümegeknél.

A járáson belül sajnos akad még olyan település ahol a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 50% feletti, ezek pedig Hettyefő (53,7%). 2001-es adatok szerint a foglalkoztatottak 35,5%-a naponta

ingázik Sümege és más településen lévő munkahelye között, tíz év elteltével pedig ez az arány 34,1%-al valamelyest csökkenést mutat. Sajnos a járási adatot tekintve a két mérés között enyhe növekedés jellemző. (Két településen 80% feletti, további 10 településen 60% feletti az ingázás aránya 2011-ben.) A gazdasági inaktivitás 2001 és 2011 között 1 százalékponttal csökkent, míg a munkanélküliségi ráta 0,1 százalékponttal növekedett.

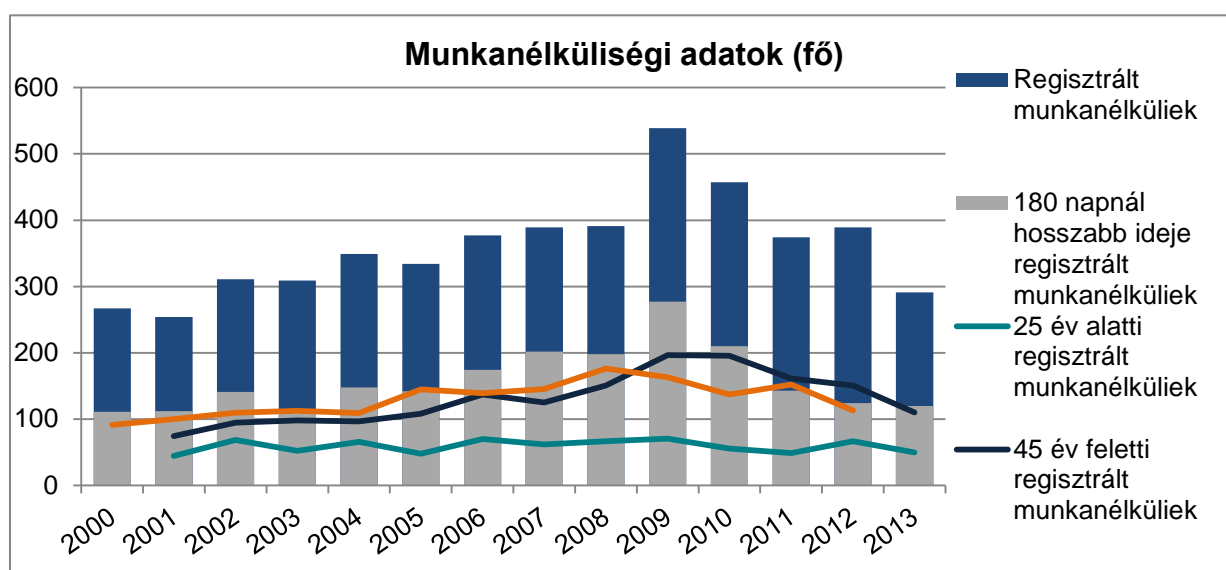
4. táblázat – Foglalkoztatottak aránya

Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül			
	2001	2011	Változás
Sümege	56,1	57,4	2,3%
Megye	58,8	61,3	4,3%
Ország	53	57,9	9,2%
Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya			
	2001	2011	Változás
Sümege	35,5	34,1	-3,9%
Megye	24,4	28,5	16,8%
Ország	29,9	34,5	15,4%

Sümegeben 2013-ban 291 regisztrált munkanélkülit tartottak nyilván, ez 6,8% aktív korú álláskeresőt jelentett ugyanabban az évben, amely adat valamennyivel az országos szint és a megyei szint felett húzódik. Az ábrán látható, hogy a regisztrált munkanélküliek száma apróbb visszalépésekkel ugyan, de fokozatosan növekedett és 2009-ben 539

fővel elérte csúcspontját. Azóta újra csökkenés jellemző. A regisztrált munkanélküliek körében a 180 napnál hosszabb ideje munka nélkül lévők aránya 2013-ban 41,2% azaz 119 fő volt, amely a munkanélküliek közel fele. Az elmúlt tíz év adatait vizsgálva átlagosan a munkanélküliek 35,2%-a 45 év feletti, míg 59,1%-a 25 év alatti. A legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek száma pedig az évek során fokozatosan nőtt, csupán a 2009-es csúcsponthoz képest történt mérsékelt csökkenés. A tartósan munkanélküliek aránya 2013-ban 1,8%.

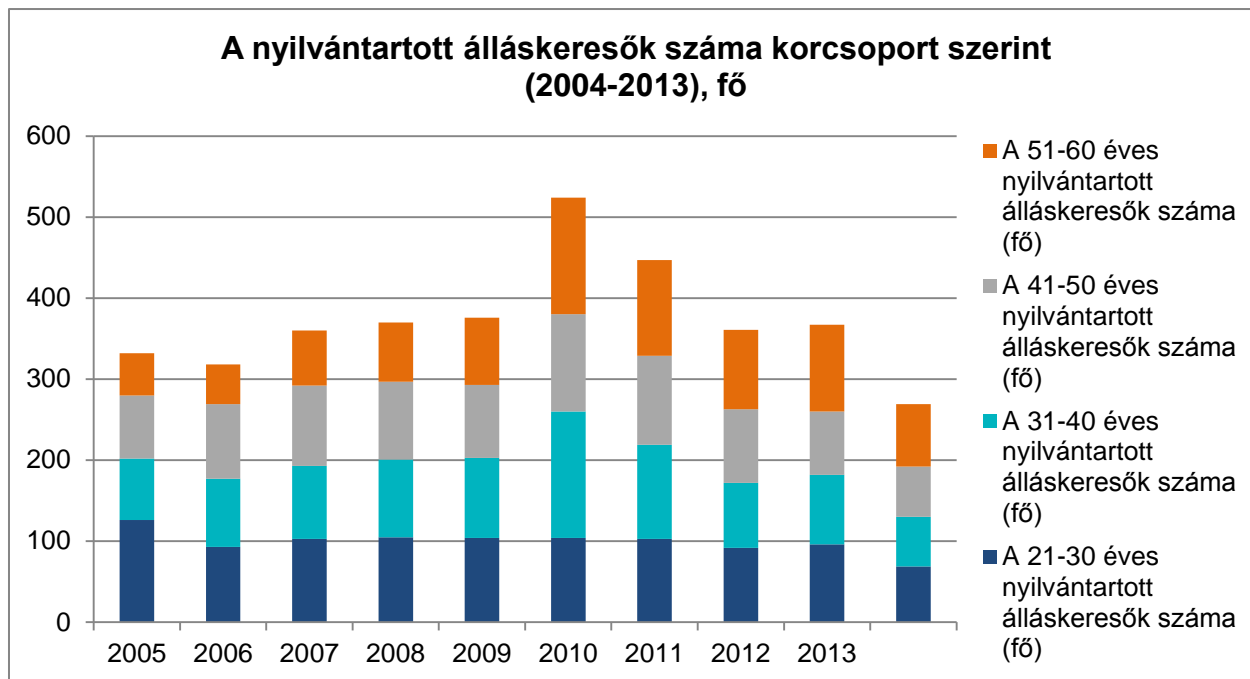
15. ábra - Munkanélküliségi adatok

forrás: TeIR, ITS, Foglalkoztatottság

A nyilvántartott álláskeresők korcsoportos megoszlásáról az alábbi táblázat ad tájékoztatást. 2009 óta az 56-60 éves álláskeresők száma megnövekedett, és tartósan 40-55 fő között húzódik.

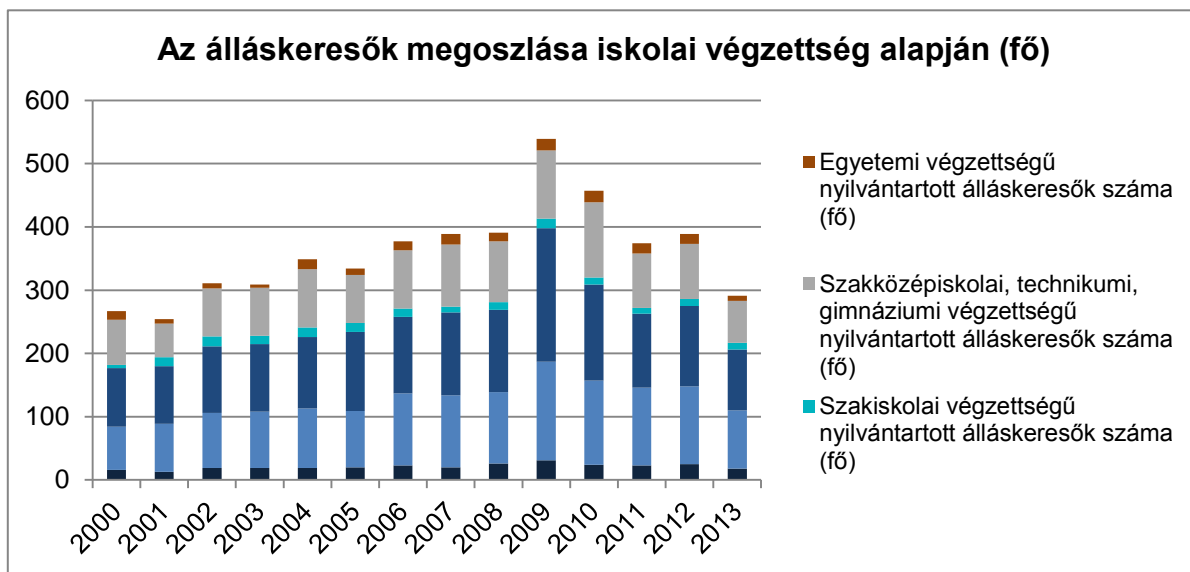
16. ábra - A nyilvántartott álláskeresők száma korcsoport szerint (2004-2013), fő

forrás: KSH, Statinfo

Az álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlását figyelve elmondható, hogy az általános iskolai és szakmunkás végzettségűek vannak a többségben, míg a szakiskolai és egyetemi végzettségű álláskeresők száma alacsonyabb.

17. ábra - Az álláskeresők megoszlása iskolai végzettség alapján (fő)

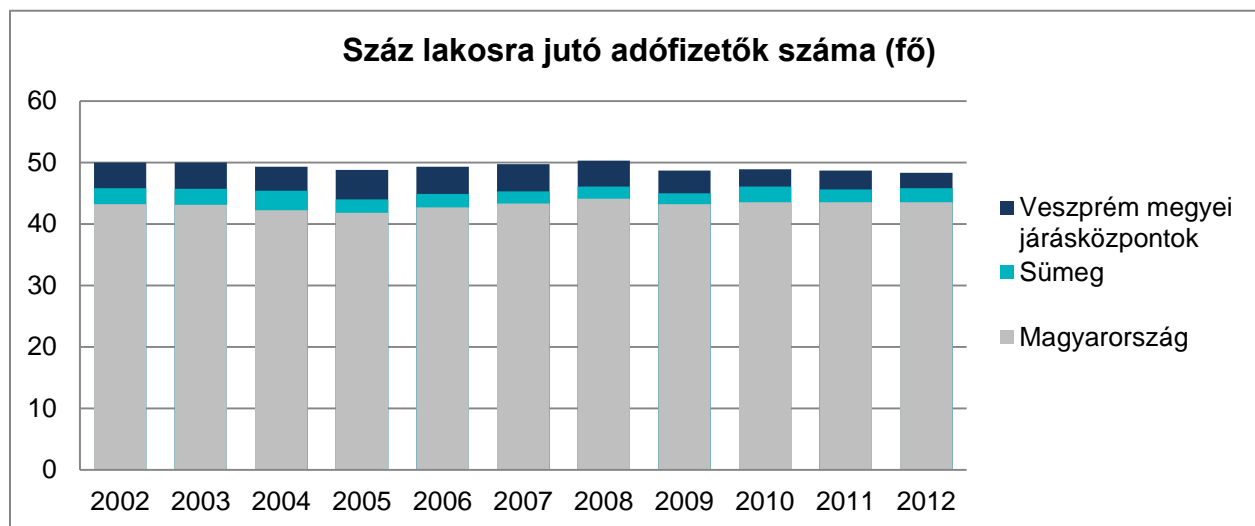

forrás: KSH, Statinfo

1.7.1.5 Jövedelmi viszonyok

A száz lakosra jutó adófizetők száma évek óta közel azonos nagyságú, de tartósan a Veszprém megyei járásközpontok értékei alatt húzódik. Az országos adatokhoz képest magasabb. Az évenkénti eltérést figyelve csupán 1-2 fő csökkenés vagy növekedés tapasztalható, de sajnos nem beszélhetünk fokozatos növekedésről. A Sümegei járásban egyébként 7 település is jobban áll e tekintetben Hosztót és Dabronc települések 50 fővel állnak az élen.

18. ábra - Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)

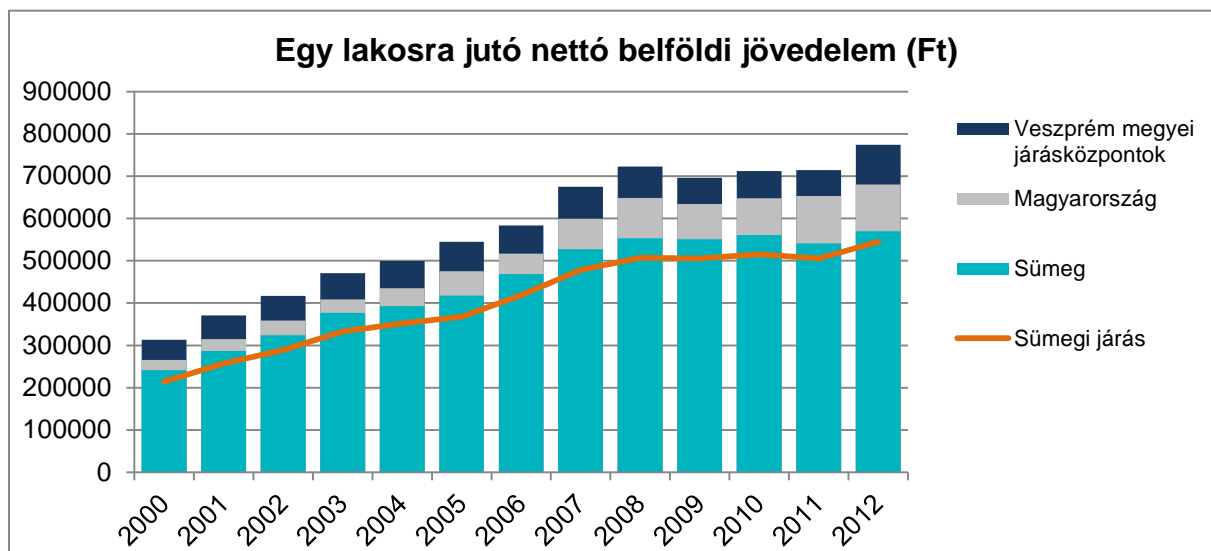

forrás: TeIR, Jövedelem

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem tekintetében Sümege mind az országos mind a megyei adatokhoz képest rosszabbul teljesít. 2012-ben 569780,4Ft nettó belföldi jövedelem jutott egy lakosra, amely 16%-al kevesebb az országos, és 26%-al a megyei járásközponti nettó jövedelemtől. Sümege évi jövedelme az elmúlt 10 évben tartósan 20%-al kevesebb mint a Veszprém megyei járásközpontoké.

A Sümegei járás nettó jövedelme javulást mutat. Míg 2001-ben 11%-al maradt el Sümegetől, addig 2011-re ez csupán 7%-os eltérést jelentett.

19. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft)

forrás: TeIR, ITS, Jövedelem

Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 2011-ben az aktív korúak esetében 37,6%, amely magasabb a megyei (34,8) és országos adatnál (33) is, csupán a Sümegei járás tekintetében alacsonyabb (38). A 2011-es adatok minimális javulást mutatnak a 2001-es 39,3% munkajövedelemmel nem rendelkező 15-59 évesek arányánál.

1.7.1.6 Életminőség

Sümege lakásállománya 2013-ban elérte a 2590 darabszámot, amely 63 lakással haladja meg a 2007-ben, és 133-mal a 2001-ben mértéket. (Nagy ugrás figyelhető meg a 2011-es és 2012-es évek között, akkor ugyanis 32 lakással bővült az állomány.) Az 1000 lakosra jutó lakások száma ezzel 2013-ban 412,2-nél alakult, amely 34,1-el kevesebb az országos, illetve 25,2-vel a megyei járási értéknél.

Az épített lakások száma 2007-ben a legmagasabb 15 db lakással, míg a lakásmegszűnések legmagasabb értéke 2008-ban figyelhető meg (6 db). Az éves lakásállomány százalékában az épített lakások aránya váltakozóan alakult az elmúlt tíz évben, de átlagosan az országos és megyei átlagok alatt húzódik.

Csökkenés látható a fenntartott önkormányzati lakásbérlemények számában, hiszen míg 2008-ban 89 db, addigra 2012-re 83 db ilyen bérleményről számoltak be.

Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás) 2001-ben 16%-os Sümegeben, de a környező településeken helyenként az 50%, 70% feletti mértéket is elérte. 2011-re 6,3%-ra csökkent az alacsony komfort fokozatú lakások aránya, ugyanakkor a Veszprém megyei járásközpontok értékétől (3,2%) még így is elmarad Sümege. Járási szinten is javulás tapasztalható. 2001-ben 76% volt a legmagasabb települési komfort nélküli lakásállomány aránya a Sümegei járáson, addig 2011-re már 38%-ig szorult vissza ez az érték. A komfort nélküli, félkomfortos

és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 2001-ben 17,6%, 2011-ben 6,9%. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül 2001-ben 12,1%, 2011-ben 10,3.

5. táblázat - A lakások komfort szerinti csoportosítása, 2001 és 2011

Év	Terület	Összkomfortos	Komfortos	Félkomfortos	Komfort nélküli	Szükség- és egyéb lakás
2001	Megye összesen	57%	28%	4%	8%	4%
	Sümege	56%	28%	5%	7%	5%
2011	Megye összesen	65%	28%	2%	4%	0%
	Sümegei járás	49%	37%	4%	9%	0%
	Sümege	62%	31%	3%	3%	1%

forrás: KSH, Népszámlálás

A közüzemi ivóvízvezeték- és közcatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya alapján 2013-ban 31 lakás nem volt az ivóvíz, míg 371 lakás nem volt a csatornahálózatba kapcsolva. Mindkét hálózatra való bekapcsoltság enyhe növekedést mutat az elmúlt hat évben. A háztartásonként szolgáltatott víz egy lakosra jutó mennyisége ingadozó és enyhén elmarad az országos átlagtól, 2011-től csökkenés figyelhető meg, az utolsó adat alapján 2013-ban 29,3 ezer köbmétert mértek.

A Sümegei járás majdnem összes településén 100%-os az ivóvízvezeték-hálózatba kapcsolt lakások aránya, míg közcatorna-hálózattal Sümegeen kívül eddig csupán 7 település rendelkezik (ebből 4 településen 10 alatti a rákötött lakásállomány aránya). 2007 és 2012 között 1,5 km-rel hosszabbodott az ivóvízvezeték, míg a csatornahálózat 2,1 km-el.

6. táblázat - Vízvezeték, meleg folyóvíz és vízöblítéses WC

Év	Terület	Hálózati	Házi	Meleg folyóvízzel ellátott lakás	Vízöblítéses WC-vel
		vízvezetékekkel			
2001	Veszprém megye	93,7%	0,6%	91,3%	89,8%
	Sümege	93,7%	1%	91%	90%
2011	Sümege	98,4%	0,1%	94,7%	96,3%
	Sümegei járás	95,1%	0,5%	88,9%	89,7%
	Veszprém megye	97,5%	0,7%	95,1%	95,7%

forrás: KSH, Népszámlálás 2001 és 2011

Száz lakásra 2013-ban 24,9 fő lakossági gázfogyasztó jutott, ez 8 fővel kevesebb a Magyarországi átlagnál. Sümegeen az elmúlt tíz évben a legmagasabb értéket 2010-ben mérték 26,5 fővel, azóta csökkenés látszik. Egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége 2008 óta csökken Sümegeen, de még így is a megyei és országos értékekkel azonosan alakult. Távfűtéses lakás Sümegeen és a Sümegei járásban nincs. Legalább 30 Mbps sávszélességre képes vezeték internet-hozzáféréssel rendelkező lakosság száma 2013-ban 592 fő volt, amely a 2012-es 3 fős értékhez képest óriási növekedést jelent.

Sümege a zöldfelületek nagysága 2007 óta 35824 m²-nél stagnál, amely alapján 2010-ben 5,8m² zöldfelület jutott egy lakosra. Ez az érték természetesen jóval elmarad a járás egyes településeitől, Zalaszegvár 239,5m² felületével a járásvezető az egy főre jutó zöldfelületben.

1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A város bűnözésének helyzetében a legmagasabb számban személy-, közrend-, és vagyon elleni bűncselekmények kerülnek elkövetésre. Az utóbbi időben, a lakosság megváltozott anyagi helyzete, a bekövetkezett gazdasági válság, az elszegényedés hozzájárult a tulajdon elleni bűncselekmények terjedéséhez. A városban működő Rendőrőrs, a Polgárőrség, és a Várost Védők Egyesületének tagjai eredményes együttműködéssel járulnak hozzá a rend fenntartásához. Sümege ritkán találkozott etnikai jellegű konfliktusokkal, de ezekkel kapcsolatban a rendőrség fellépése eddig eredményesnek

A helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai:

A Magyar Vöröskereszt illetve a Máltai Szeretetszolgálat rendszeresen szervez ruha- és ételosztást. A bevásárlóközpontok (Spar, Tesco) előtt gyűjtőkonténerek vannak elhelyezve. A Napfény Szociális Segítő Központ az ellátotti körét rendszeresen segíti ruhanemű kiosztásával. Sümege óriási segítséget nyújtanak a Lovagrendek étel, ruhanemű, gyógyászati segédeszköz, játék adományai. Több helyi civil szervezet gyűjt és juttat el határon túli testvértelepülések, természeti katasztrófák károsultjai részére adományokat. Az önkormányzat évek óta jó kapcsolatot ápol a Gyermekétkeztetési Alapítvánnyal, a GYEA EUINT keretében évente többször került sor tartós ételkészítési programok kiosztására. Az önkormányzat biztosítja a nyári gyermekétkeztetést a rászoruló és igénylő gyermekek részére. (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program Sümege Város Önkormányzata).

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

Sümeget, mint egy dunántúli kis ékszerdobozt, a barokk kor gyöngyszemét emlegetik. Legismertebb műemlék a vár, amelyet a 84-es úton a város felől érkezők már messziről láthatnak, és amely számos látnivalót és programot kínál. A látványos várprogramoknak, lovasjátékoknak, a kiemelkedő szálláslehetőségeknek, valamint a végvári napok rendezvényeinek köszönhetően, az ide látogatók száma évről-évre emelkedik. Európai hírű a Maulbertsch freskókkal díszített plébánia templom, hiszen ezek festőjét a „magyar Michelangelo”-nak is nevezik. A múzeumok bemutatják a város és környéke neves szülöttait, képet adnak a település történetéről. A művelődési ház évente több regionális és országos művészeti találkozónak ad otthont, a város a konferenciaturizmus egyik kedvelt központja. A látogatók számára több étterem üzemel egész évben, a Püspöki palotában kiváló kézműves borospince működik. Bár a megye 10 városa közül a lakosság számát tekintve az egyik legkisebb, a „Balaton kapujának” is nevezett Sümeget idegenforgalmi szempontból a megye jelentősebb települései közé sorolják. A városban található értékek fejlesztéséből akár a hátrányos

helyzetű csoportok is profitálhatnának. (Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program Sümege Város Önkormányzata)

- Épületek: egyházi épületek (protestáns templom, a Tarányi-család kápolnája és családi kriptája) lakóházak, intézmények, közhivatalok, stb., általános iskola főépülete, magtár, posta épülete, Kisfaludy Vendéglő, Kisfaludy Sándor Gimnázium épülete, óvoda,
- Köztéri alkotások (szobrok, kőkeresztek, emléktáblák)
- Egyházi jellegű emlékek, kőkeresztek, útszéli szobrok
- Sümegei temető (síremlékek, kőkeresztek): városi temető, izraelita temető
- Természeti értékek: Rákóczi-forrás, „Jégyári” vízmedence a forrásházzal, gesztenye facsoportok (3 is van), borókás, Sümege külterület, Várhegy, volt mészkőbánya, kastélypark, nyírlak. Kisfaludy-tölgyfája, Öreghegy

Sümege testvérvárosi kapcsolatai (Forrás: Sümege város honlapja)

- Aichtal (Baden Württemberg, Németország): Aichtal és Sümege Önkormányzata között a partnervárosi kapcsolat 1990-ben jött létre. A létrejött együttműködés több társadalmi réteg bevonásával erősödött tovább. (pl. diákok táboroztatása, szociális otthon lakóinak megvendégelése stb.) A települések közti kapcsolat révén a sümegei és az aichtali könyvtárak között is tartalmas együttműködés alakult ki, melynek során művelődési intézményünk több értékes gyűjteményhez jutott.
- Szováta, (Erdély, Románia): A Szováta és Sümege városok közötti együttműködést az 1998-ban aláírt testvér-települési szerződés törvényesítette. A kapcsolat egy régebbi, az oktatási intézmények közötti cserelátogatással indult, amely azóta kiterjedt a sport, a kultúra és a tűzvédelem területére is.
- Koscian, (Lengyelország): 2007-ben került sor a kosciani és a sümegei gimnázium között a partneriskolai megállapodás aláírására. Az együttműködés főbb célkitűzései a sport és szabadidős programok kölcsönös szervezése, a két ország és azok tradícióinak bemutatása, EU ismeretek bővítése, közös projektek indítása.
- Tapolca, (Magyarország): A partnervárosi megállapodás 2007 márciusában kötötte meg a két települést, melynek célja a városok között a turisztikai, kulturális, igazgatási, sport területeken történő együttműködés kölcsönös kiterjesztése.
- Vobarno (Olaszország): A Vobarnoval kötött együttműködés alapja a két város történelmi múltjának és jelenének megismerése, valamint polgárainak a megismerkedése úgy a gazdaság, mint a szellemi értékek terén. Példaértékűvé kívánják tenni egyezségüket az oktatás, közművelődés egy jó és békés meggyőződés jelképe.

7. táblázat Civil szerveződések

KÖZFELADATOK	CIVIL SZERVEZET NEVE
--------------	----------------------

<p><i>Az oktatás-nevelés terén a közfeladatot ellátó szervezetek száma: 12</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ramassetter Vince Általános és Zeneiskola Tanulóíért Alapítvány 2. Napraforgó Alapítvány 3. A Sümegei Zeneoktatásért Alapítvány 4. Gadácsi-Szijaártó Képzőművészeti Alapítvány 5. Sümege Város Fúvószenekara 6. Sümege Térségi Közoktatási Egyesület 7. Darnay Kálmán Alapítvány 8. Ramassetter Lipót Alapítvány 9. Mészáros Ábrahám Alapítvány 10. Dr. Stach Dezső Alapítvány 11. Dr. Mészáros István Alapítvány 12. Segítő Kéz az Óvodásokért Alapítvány
<p><i>A közrendet és közbiztonságot támogató szervezetek száma: 4</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Önkormányzati Önkéntes Tűzoltó Köztestület 2. Önkormányzati Polgárőrség Sümege 3. Sümege Városi Önkéntes Tűzoltó Egyesület 4. Sümege Város Polgárőr Egyesülete
<p><i>Az örökségvédelem, kulturális hagyományok ápolása, kultúra közvetítése, sport terén a közfeladatot ellátó szervezetek száma: 42</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sümege Városért Közalapítvány 2. Sümege Közmuvelődési és Információs Közalapítványa 3. Sümege Püspöki Palotáért Közalapítvány 4. Sümege Kistérségéért Közalapítvány 5. Sümegei Fórum Alapítvány 6. Sümegei Könyvtárpártoló Alapítvány 7. Sümegei Ifjúsági Szervezet 8. Dr. Szondy Istvánné 'Lilike' Alapítvány 9. Sasbérc Alapítvány 10. Emlékezés a Hősökre és Áldozatokra Alapítvány 11. Famulus Sümege Kistérségéért Egyesület 12. Bottyán János Lovas Sport Egyesület 13. Balaton-felvidéki Radetzky Huszár Egyesület 14. Balatoni Szőlő és Borkultúra Egyesület 15. Sümegei Falkász Egyesület 16. Sümegei Városvédő és Szépítő Egyesület 17. Sümegei Röplabda Egyesület 18. Fehérkövek Természetbarát Sportegyesület 19. Fehérkő Sümege Vadásztársaság 20. Lesencevölgy Bérkilövő Vadásztársaság 21. Sümegei Kinizsi Vadásztársaság 22. Ötvös Vadásztársaság Sümege 23. Lövészklub- Sümege Egyesület 24. Sümege Térségi Civil Fórum 25. Sümegei Fórum Helytörténeti, Művészeti, Irodalmi Folyóirat és Kiadványok, valamint Kutatások Alapítványa 26. Karikástető Vadásztársaság 27. Sümegei Ramassetter Vince Vadásztársaság 28. Pannon Császári és Királyi Borlovagrend 29. Ramassetter Horgász Egyesület 30. Informált Társadalomért Közhasznú Alapítvány 31. Charlie Sport, Túra és Állatvédő Egyesület 32. Éltető Balaton-felvidékéért Egyesület 33. Sümegeiek a Nemzetért Egyesület

	34. Hadak Útja Harcművészeti Sportegyesület 35. Várkapitány Lovagi Torna Egyesület 36. Városi Zenebarátok köre 37. Szász Racing Team Sportegyesület 38. Inforte Alapítvány 39. Katolikus Gazdakör Egyesület 40. Petőfi Ifjúsági Színpad 41. Sportvonal Közhasznú Egyesület 42. Sümege Városi Sport Egyesület
<i>Szociális és egészségügyi területen közfeladatokat ellátó szervezetek száma: 9</i>	1. Mozgássérültek Országos Egyesületének Sümegei Csoportja 2. Sümegei Menopauza és Osteoporosis Egyesület 3. Pelikán Alkoholelleses Klub 4. Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete 5. Nagycsaládosok Sümegei Egyesülete 6. Nyírlaki Pszichiátriai Betegekért Alapítvány 7. Kiszjövendelmű nyugdíjasok támogatása Alapítvány 8. Transzplantáltak Veszprém Megyei Érdekvédelmi és Sport Egyesülete

forrás: HEP

- Sümege Város Önkormányzata Együttműködési Megállapodást kötött a Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, melynek keretében az önkormányzat pénzügyi eszközökkel biztosítja a nemzetiségi önkormányzatok működési feltételeit.
- Az önkormányzat és az egyházak közti partnerség a közoktatási intézmények működtetésére terjedt.
- Sümege az önkormányzat és a civil szervezetek közötti együttműködés oktatási, kulturális, örökségvédelmi, szociális, egészségügyi és közbiztonsági területen jelenik meg.
- Sümege Város Önkormányzata Együttműködési Megállapodást kötött a Sümegei Rendőrőrsrel. A szakmai együttműködés kiterjed a közterület felügyelők beacsolására a közrend, közbiztonság érdekében kifejtett tevékenységre, annak hatékonysága fokozása érdekében.
- A Sümegei Kistérségi Többcélú Társulás, mint elkülönült munkaszervezet 2013. január 1-től megszűnt.
- A település a LEADER Helyi Akciócsoportnak a tagja, munkaszervezete az Éltető Balaton-felvidékért Egyesület. A LEADER Helyi Akciócsoportok az önkormányzatokból, vállalkozókból és civil szervezetekből, öntevékeny módon szerveződött helyi közösségekből alakultak.

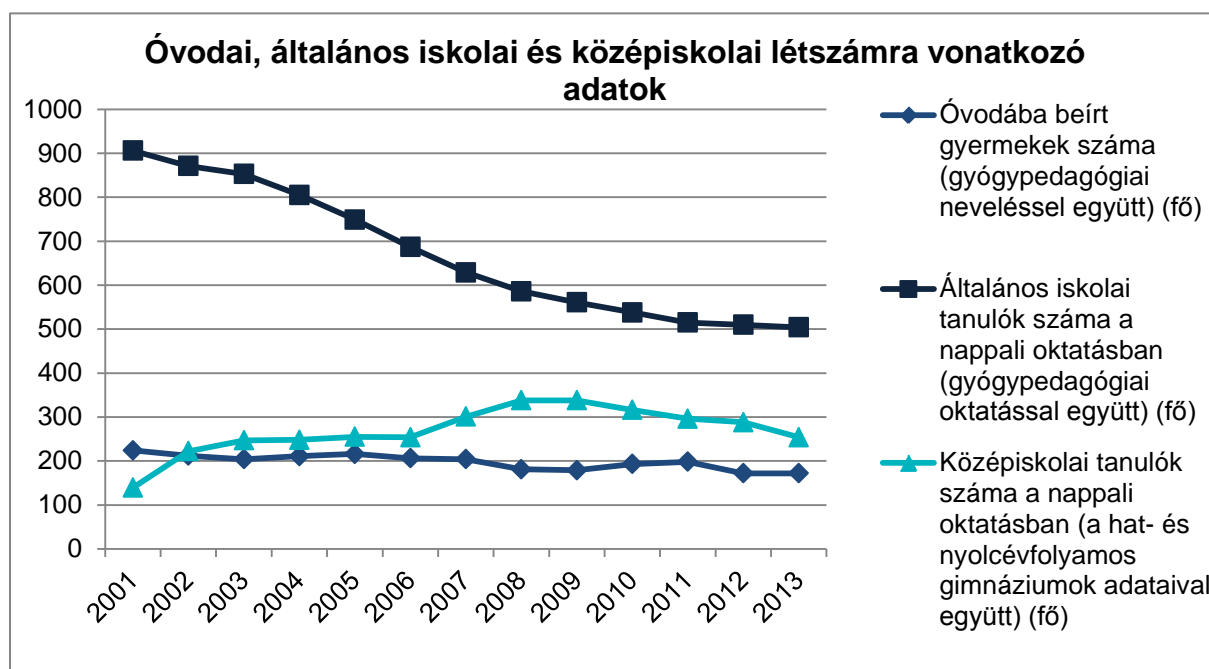
1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Oktatás

Sümege oktatási statisztikáit vizsgálva a legnagyobb változás az általános iskolai tanulói létszám alakulásánál tapasztalható. Az óvodai ellátást a Kompanik Zsófia Óvoda (két feladatellátási helyen), az általános iskolai képzést a Ramassetter Vince Testnevelés Tagozatos Általános Iskola, míg a középfoú oktatást a Kisfaludy Sándor Gimnázium látja el. Az alábbi diagramon megfigyelhető az óvodai, általános iskolai és középiskolai létszám alakulása 2001 és 2013 között, míg az alatta lévő táblázatban további adatok találhatóak.

20. ábra - Az óvodába, iskolába és közoktatásba beírt tanulók alakulása 2001-2013

forrás: KSH, Statinfo

8. táblázat - Óvodai, iskolai, középiskolai adatok

Óvoda (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)	2001	2011	Változás
Gyermekcsoportok száma	9	8	-11,1%
Férőhelyek száma	225	240	6,7%
Beírt gyermekek száma	224	198	-11,6%
Óvodapedagógusok száma	19	13	-31,6%
Egy pedagógusra jutó óvodások száma	11,8	15,2	29,2%

Általános iskolai, nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt)	2001	2011	Változás
Osztálytermek száma	46	16	-65,2%

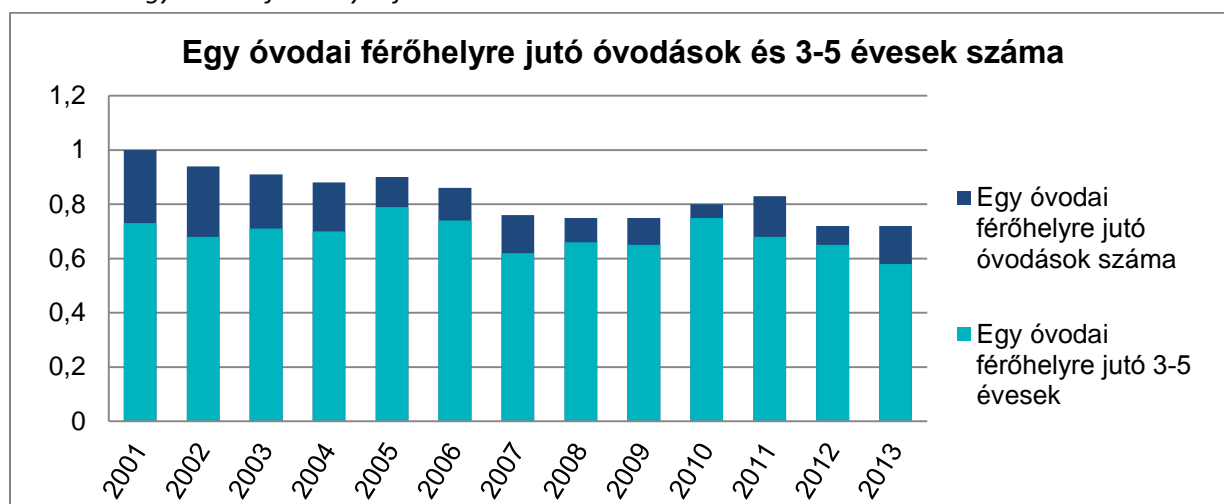
Osztályok száma	40	24	-40,0%
Napközis tanulók száma	149	192	28,9%
Tanulók száma	906	515	-43,2%
Főállású pedagógusok száma	63	43	-31,7%
Egy pedagógusra jutó tanulók száma	14	12	-16,7%

Középiskola, nappali oktatás	2001	2011	Változás
Osztályteremek száma (db)	7	10	42,9%
Osztályok száma	9	11	22,2%
Kollégiumban lakó tanulók száma	14	22	57,1%
Más településről bejáró tanulók száma	69	164	137,7%
Középiskolai tanulók száma	139	296	112,9%
Főállású pedagógusok száma (fő)	14	29	107,1%
Egy pedagógusra jutó tanulók száma	9,9	10,2	2,8%

forrás: KSH, Statinfo

Sümege városa működő bölcsődei férőhellyel 2008 óta rendelkezik, az akkor férőhely 10 volt. Jelenleg 12 férőhellyel rendelkezik a település, amely értéket korábban egyszer, 2010-ben sikerült felülmúlni, akkor ugyanis 14 férőhelyet tudtak biztosítani. A járáson belül egyébként még egy település rendelkezik bölcsődei férőhellyel, mégpedig Csabrendek 10 fővel. Az egy működő bölcsődei férőhelyre jutó bölcsődések száma Sümegeen egy alkalommal érte el az 1 főt, egyszer haladta azt meg (2009 1,1 fő) de inkább 1 alatti, holott a településen 2013-ban 11,1 fő volt az 1 férőhelyre jutó 0-2 évesek aránya, ez azt mutatja, hogy a bölcsőde igénybevétele alacsony. Az óvodai férőhelyek száma az elmúlt tíz évben csupán apró változásokat mutat. A legtöbb férőhely 2007-ben volt 270 fővel, 2008-óta pedig minden évben 240 férőhely a jellemző. Egy óvodai férőhelyre 0,72 fő jut (2013), amely fedezi az egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 évesek számát amely ugyanebben az évben 0,58 volt (ez az érték egyébként alacsonyabb az országos, megyei és járási értéknél).

21. ábra - Egy óvodai férőhelyre jutó óvodások és 3-5 évesek száma

forrás: TeIR

Az általános iskolai tanulók száma (gyógynevelési oktatással együtt) Sümegeen az évek során csökkenő tendenciát mutat. Míg 2001-ben 906 tanuló vett részt általános iskolai képzésben, úgy ez a

szám 2005-ben már csak 749 volt míg 2013-ban már csupán csak 504 fő, ez 44,4%-os csökkenést jelent.

(A környező települések adatait nézve egyébként a második legtöbb általános iskolai tanulóval Csabrendek rendelkezik, ugyanakkor ott is mindösszesen 303 tanuló van.)

Az általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszámát vizsgálva Sümege 504 tanulójaival meghaladja mind a Magyarországi, mind a megyei, mind a járási átlagot, sőt ezen összehasonlításokban Sümege majdnem dupla annyi létszámot is produkál.

Az általános iskolai főállású pedagógusok száma 2001 és 2011 között 20-al csökkent, 2010 óta tartósan 43 főnél áll.

A napközis általános iskolai tanulók száma ugyanezen intervallum alatt 56 fővel nőtt, a legutolsó adat alapján 205 főt jelent (2013).

Más településekről bejáró általános iskolai tanulók aránya 2008-óta 26,3%-ról 2013-ra 19,4%-ra csökkent. Ez az adat meghaladja a megyei átlagot ugyanakkor alacsonyabb a járási átlagnál, Ukk, Gógánfa és Dombóvár településre nagyobb százalékban járnak át az általános iskolai tanulók.

2013-ban 16 osztályterem jutott 23 osztályra.

9. táblázat - Továbbtanulási mutatók középfokra nappali tagozaton

tanév	Gimnázium (%)		Szakközépiskola (érettségig adó képzés) (%)		Szakiskolai képzés (%)		Speciális szakiskola (%)		Nem tanult tovább (%)	
	összlétszám on belül	HHH-tanulók	összlétszám on belül	HHH-tanulók	összlétszám on belül	HHH-tanulók	összlétszám on belül	HHH-tanulók	összlétszám on belül	HHH-tanulók
2008/20	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-
2009/2010	46	15	31	55	23	30	0	-	0	-
2010/2011	70	25	10	40	20	35	0	-	0	-
2011/20	45	20	30	60	25	20	0	-	0	-

forrás: HEP

Középfokú oktatás

Sümege 2013-ban 254 nappali tagozatos középiskolai tanuló számára biztosított középfokú oktatást. A középiskolai tanulói létszám tíz éves alakulását figyelve először növekvő (2008-ban 338 fő) majd csökkenő tendencia figyelhető meg (2008-óta összesen 93 fővel kevesebb középiskolai tanuló jár a Sümegei középiskolákba).

A más településekről Sümegegre járó középiskolai tanulók aránya 2013-ban 49,6%, ez az adat az előző évekhez képest enyhe csökkenést jelent, ugyanakkor mind az országos, mind a megyei járásközponti átlagnál magasabb. Főiskolai szintű képzés nincs Sümegeben.

2010 óta megszűnt a szakközépiskolai feladatellátási hely, maradt a 2 gimnáziumi feladatellátási hely. 9 középiskolai teremben 9 középiskolai osztály tanul (2013). A középiskolai főállású pedagógusok száma 2001 és 2011 között 15-el nőtt, 2013-ban 26 fő volt. A számítógépek száma 2001 óta 180-al nőtt, 2013-ban 230 db gépet számoltak a közoktatási intézményekben, a gimnáziumi feladatellátási helyeken ebben ugyanabban az évben 50 db számítógépre 254 fő tanuló jutott.

Középszikolai tanulmányokat a felnőttoktatásban 2013-ban 27 fő folytat, ez 22 fővel kevesebb mint 2001-ben. 2011 óta összesen 513-főt regisztráltak aki felnőttként végezte középszikolai tanulmányait, viszont a KSH statisztikái alapján csak 76 fő tett eredményes érettségi vizsgát.

A kollégiumi feladatellátási helyek száma 2001 óta 1.

Zenei tanulmányok folytatására is lehetőség van Sümegen. 2007-től kettő évenként az iskola rendezi a Veszprém Megyei Zeneiskolások Szolfézsversenyét. Ezt 2008-ban először Veszprém Megyei Kamarazene Verseny követte és jövőre az I. Regionális Kamarazene Verseny rendezésére kerül sor. A gimnázium English Speaking Club, filmes szakkör működik, illetve lehetőség van női-, férfilabdarágásra, fiú-lány kosárlabda, röplabda foglalkozásra is. További lehetőség a gyógytestnevelés, súlyzós erőfejlesztés, szobakerékpározás, ping-pongozás. Az Utazás & Turizmus iskolánkban is oktatott választható közismereti tantárgy, amelynek elvégzése után a középszikolás tanulók oklevelet kapnak, illetve érettségi vizsga is tehető a tárgyból. (Forrás: HEP)

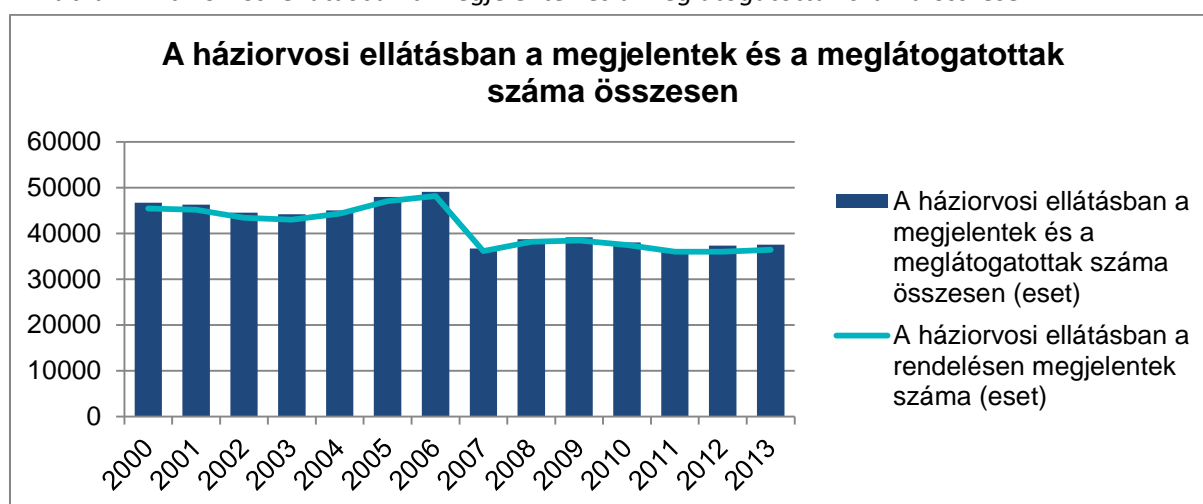
Egészségügy

Sümegen az egészségügyi ellátás háziiorvosi, házi gyermekorvosi és járóbeteg szakellátóra korlátozódik, ezen kívül mentőállomás is található a településen.

A sümegi mentőállomás 2012-ben 1749 beteget látott el és munkájuk során 101106 km-et tettek meg. 2013-ban 2436-ra emelkedett az ellátott feladatok száma. Jelenleg 22 fő munkatárs közül 8 szakápoló, 4 ápoló és 10 gépkocsivezető dolgozik a mentőállomáson. (<http://sumegmento.hu/>)

2013-ban összesen 1570 lakos jutott egy házi- és házi gyermekorvosra, amely az elmúlt tizenhárom év legtöbb ellátottját jelenti, és az előző évi adathoz képest is 299 fős növekedést mutat. A működő háziiorvosok száma 2000 és 2012 között 3 fő volt, 2013-tól 2 fő. A háziiorvosi szolgálathoz tartozó körzeti ápolónők száma az elmúlt három évben 3 fő, míg korábban esetenként 4 főnél alakult. A háziiorvosi ellátást 2013-ban 37515 vették igénybe, ebből 1068 esetben a beteglátogatás a lakáson történt.

22. ábra - A háziiorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen

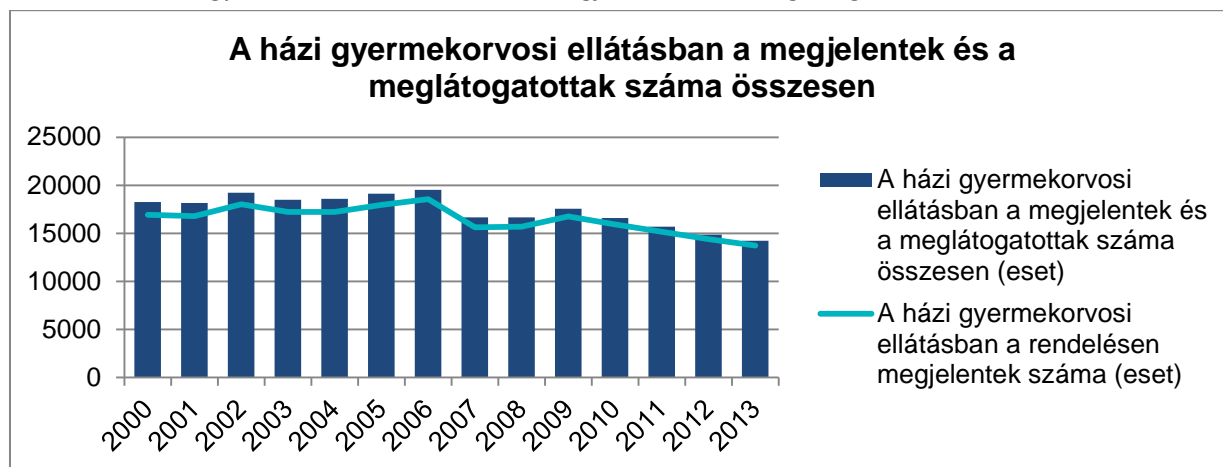

forrás: KSH, Statinfo

Sümegen 2000 óta 2 házi gyermekorvos szolgál, 2 ellátási helyen. 2009-hez képest 3332 esettel kevesebbszer vették igénybe a házi gyermekorvosi ellátást, ezek alapján 2013-ban 13720 alkalommal

a rendelőben kérték a gyermekorvos segítségét, 520 esetben a gyermekorvos az otthonában látogatta meg kis betegét.

23. ábra - A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen

forrás: KSH, Statinfo

Az ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma 2007-től nulla az előtte való években viszont a 35-öt is elérte, amely jóval a megyei járásközponti átlag felett volt.

A sümegei Járóbeteg Szakellátó Központon az alábbi szakrendeléseket végzik (területenként jellemzően egy szakorvossal): belgyógyászat, diabetológia, nőgyógyászat, urológia, fül- orr-gégészeti, sebészeti, szemészet, kardiológia, reumatológia, gasztroenterológia, labor/ vérvétel, EEG diagnosztika, általános röntgendiagnosztika, ultrahang diagnosztika (3 orvos), neurológia és pszichiátriai szakrendelés (egy orvos az utóbbi két területre). Két fogászati körzetben zajlik fogászati szakrendelés.

A védőnői szolgálatról három körzet és az iskolai védőnő gondoskodik, a körzetekben a várandós és csecsemő tanácsadást is megoldott.

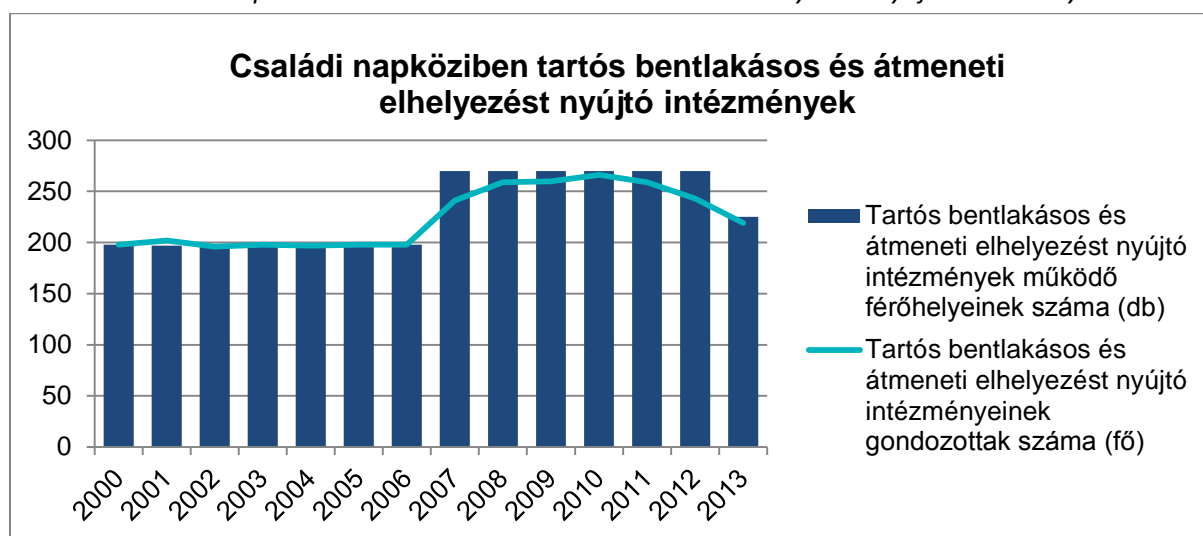
Két gyógyszertár található a településen, a Szent Flórián és a Semmelweis Patika.

Szociális közszolgáltatások

Az idősek nappali intézményeinek kapacitás kihasználtsága csökkenő tendenciát mutat, így az adatok jóval az országos átlag alattiak. A 2007-es csúcsponthoz, amely 110% volt, míg 2011-óta 40%-nál stagnál. Szociális intézményi ellátás három feladatellátási helyen biztosított.

Az önkormányzati kezelésben lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kapacitás kihasználtsága évek óta maximális, az utóbbi tíz évben szinte minden évben 100%-os vagy afeletti volt. Ehhez képest apró csökkenés látszik a 2013-as évben, de még akkor is 95%-os volt a bentlakásos vagy átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kihasználtsága.

24. ábra - Családi napköziben tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

forrás: KSH, Statinfo

Közösségi művelődés, kultúra

Sümege három intézmény biztosítja a közművelődési feladatok ellátását. A Kisfaludy Sándor Művelődési Központ, a KMKKE – Városi Könyvtár és a Püspöki Palota – Kiállítóhely és rendezvényhelyszín

A Kisfaludy Sándor Művelődési Központ nagyterme 250 férőhelyes, esztétikus színházterem egész évben fergeteges előadásokkal várja a kultúrára éhezőket. A Művelődési Központ által szervezett tánccsoportok nagy népszerűségnek örvendenek a város és térség fiataljainak körében. Jelenleg több korcsoportban gyermek- és ifjúsági, tánccsoport működik, - társastánc, rock-and-roll, jazz-balet, divattánc, történelmi, majorette show tánc, musical tánc, hip-hop tánc, hastánc, standard-latin társastánc és néptánc műfajban - mint amatőr művészeti csoport. A foglalkozásokra bejárnak gyerekek a térségből is: Zalagyömörő, Sümegeprága, Sümegecsehi, Hetyefő, Dabronc, Gógánfa, Mihályfa, Káptalanfa kistelepülésekről.

2013-ban 1228 rendszeres művelődési foglalkozást tartottak a sümegei művelődési házban, amely 834 résztvevőt vonzott. A résztvevői számban növekedés figyelhető meg az elmúlt évekhez képest. A kulturális rendezvények számának alakulásában a 2011-es rekordhoz képest (263 rendezvény) csökkenést figyelhetünk meg, s ez a csökkenő tendencia érvényes a résztvevők számának alakulásánál is. 2008 óta 32181 fővel csökkent a rendezvények résztvevőszáma. Az alkotó művelődési közösségek számában enyhe növekedés látszik, a közösség tagjainak száma ingadozó.

10. táblázat - Művelődési adatok

Időszak	Rendszeres művelődési foglalkozások		Kulturális rendezvények		Alkotó művelődési közösségek	
	száma	résztvevők	száma	résztvevők	száma	tagjai
2006	1863	512	125	30823		
2007	1423	728	129	24848	24	417
2008	1012	502	111	41981	14	287
2009	640	509	104	36619	16	374

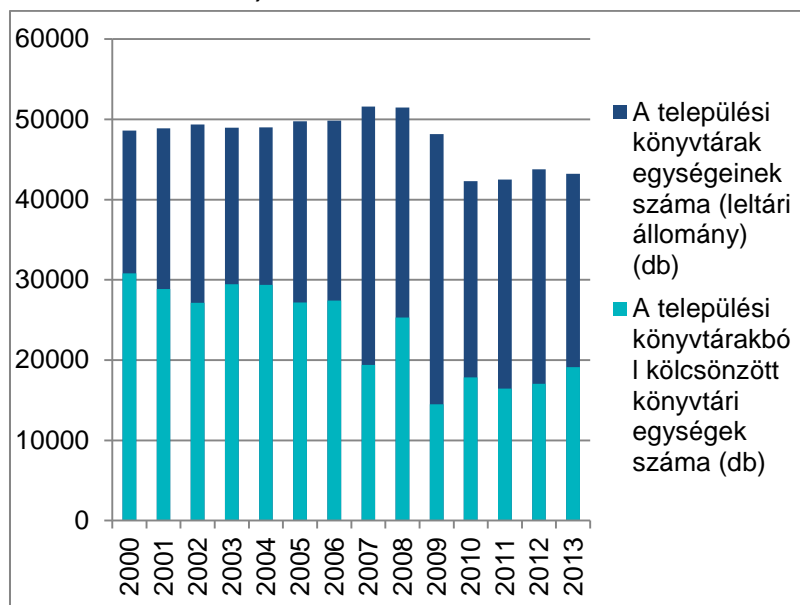
2010	829	732	121	24350	19	352
2011	1525	549	263	17301	18	307
2012	1351	934	92	13466	30	429
2013	1228	834	96	9800	25	392

forrás: KSH, Statinfo

KMKKE – Városi Könyvtár

Az alábbi diagramokon ábrázolt könyvtári statisztikákról leolvasható, hogy az elmúlt években a kölcsönzött mennyiség a könyvtári állomány felét sem éri el, A beirtakozott olvasók száma a 2009-es hanyatlást követően újra növekedett, 2013-ban 1764 főnél állt.

25. ábra –Városi könyvtár adatai

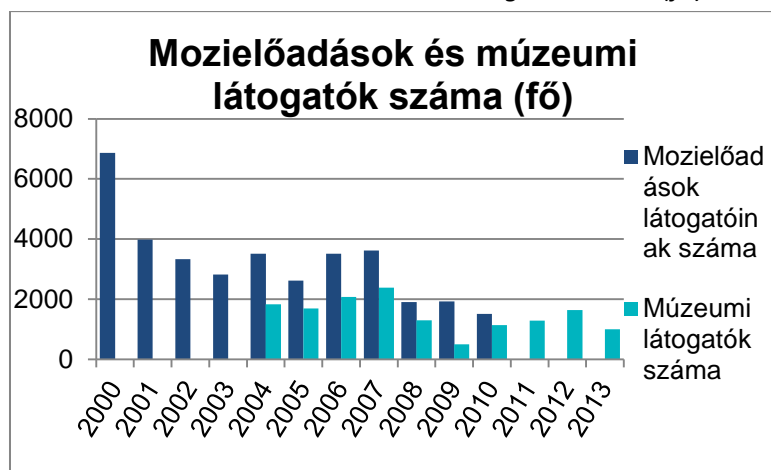
26. ábra –A települési könyvtárak beirtakozott olvasóinak száma (fő)

A statisztikák szerint Sümegen 2001 és 2010 között egy darab mozi terem volt, ez 222 férőhelyet biztosított. A mozielőadások száma 113-ról (2001) 16-ra csökkent le (2010). A látogatók száma rapszodikus alakult az elmúlt években, hiszen míg 2000-ben több mint 6800 látogatót számoltak, addig 2005-re ez a szám 2614 főre, míg 2010-re már 1511 látogatóra csökkent.

A múzeumi látogatók száma évenként jelentős váltakozást mutat. A legmagasabb látogatói számot 2007-ben érték el, amely 2379 volt, a legalacsonyabb pedig 2009-ben 500 főt jelentett. A legutolsó adat 2013-ban 993 fős látogatószámot tett ki.

27. ábra - Mozielőadások és múzeumi látogatók száma (fő)

forrás: Sümege Város Önkormányzat Sportkonceptiója 2009-2011

11. táblázat - Mozielőadások és múzeumi látogatók száma (fő)

Időszak	Múzeumi kiállítások száma (db)	Múzeumi látogatók száma (fő)
2011	8	1285
2012	7	1636
2013	6	993

Sümege Város sajnos nem rendelkezik önkormányzati tulajdonú sportlétesítménnyel, továbbá nincs magántulajdonú sem. A sportolási lehetőségek az iskolák tornatermeiben, a Művelődési Központ által szervezett foglalkozások esetén a Művelődési Házban biztosítottak, valamint önköltségen a város idegenforgalmi szolgáltatóinál, közeli városokban. Beruházási cél lehetne például: 40-50 fős férőhellyel rendelkező sporthotel, oktatási központ, sport rehabilitációs tevékenység, konferencia lehetőségek, sportcélú kiskereskedelmi egységek, egyéb kiegészítő bérleményes szolgáltatások stb.

Sümegen a következő sportolási helyszínek, pályák találhatók meg:

Az iskolák sportfoglalkozásait jelenleg két fedett sportlétesítménnyel és egy tornaszobával, valamint a sporttelepen oldják meg. Maximális kihasználtsággal működnek, Ezen kívül a NB III-as, NB II-es bajnokságban szereplő csapatok itt játsszák hazai mérkőzéseiket; a Sümege és környéki labdarúgó szakosztályok téli felkészülési időszakának edzészelyét is biztosítja. Évente 3-4 alkalommal rendeznek kispályás teremlabdarúgó tornát, amelyen a kistérségben működő profi és amatőr labdarúgó csapatok is részt vesznek.

Sümegeen három olyan egyesület működik, amely főtevékenységének a sportolást tekinti: a Városi Sport Egyesület, a Sümegei Röplabda Egyesület és a Bottyán János Lovas Sportegyesület. A Sümegeen működő sportegyesületekre általánosságban elmondható, hogy a település lélekszámahoz viszonyítva kis lélekszámú csoportosulások, az egyesületek egy részénél a működtetők számára a megélhetési forrást jelenti a tevékenységük.

- **Városi Sport Egyesület**
Az Egyesület tevékenysége a négy szakosztály keretein belül valósul meg: asztalitenisz, autó-Motoros, labdarúgó, küzdősport szakosztály
- **Sümegei Röplabda Egyesület**
Az egyesület 1996-ban alakult akkori sümegei gimnazista diákokból. 2004-től új célként neveztek a férfi és női röplabda NB-II-es bajnokságában, hogy ezáltal játéklehetőséget biztosítsanak a tehetséges diákok részére. Nagy hangsúlyt fektetnek a képzésekre is, több tagjuk szerzett már játékevezetői, illetve nemzetközi teremröplabda jegyzőkönyvvezetői engedélyt, valamint végezhetette el az edzői tanfolyamot.
- **Bottyán János Lovas Sport Egyesület**
Sümegeen nagy hagyományai vannak a lovas kultúrának és a hozzá kapcsolódó sportlehetőségeknek. Az egyesület célja a lovaglás oktatása; lovagoltatás, versenyeztetés; rendszeres sportolás, versenyzés, testedzés, felüdülés biztosítása a fiatalok számára; új tagok és meglévő tagjaik nevelése, valamint a társadalmi öntevékenység és a közösségi élet kibontakoztatása

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Helyi Esélyegyenlőségi Program, Sümege Város Önkormányzata

12. táblázat - Helyi Esélyegyenlőségi Program, Sümege Város Önkormányzata

Célcsoport	Problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	<ul style="list-style-type: none"> • foglalkoztatási alulmotiváltság • célcsoport alacsony képzettségi szintje • Elégtelen és helytelen táplálkozás 	<ul style="list-style-type: none"> • képzési és életvezetési tanácsadás szervezése • kompetenciáknak megfelelő munkahely biztosítása • Az élelmiszerellátás elősegítése: kertgondozás, főzés praktikai, élelmiszersegélyek
Gyermekek	<ul style="list-style-type: none"> • 0-3 éves korosztály: kevés a 	<ul style="list-style-type: none"> • bölcsőde bővítése és családi napközi

	bölcsőde befogadó képessége <ul style="list-style-type: none"> • általános iskola: a dolgozó szülők nem tudják biztosítani a gyermekek felügyeletét a nyári szünetben • sok a mentális segítségre szoruló 18 év alatti gyermek • a végzős diákoknak nincs elképzelése a pályaválasztásról • egyre súlyosabb az iskolán belül megnyilvánuló erőszak 	szervezése <ul style="list-style-type: none"> • nyári napközi megszervezése • gyermekpszichológus foglalkoztatása • pályorientáció segítése • iskolán belüli erőszak megszüntetése
Nők	<ul style="list-style-type: none"> • sok a munkanélküli diplomás • a háztáji feladatok beszűkülése 	<ul style="list-style-type: none"> • távmunka és részfoglalkoztatás feltételeinek, gyakorlatának megteremtése • szemléletformálás előadások tartásával
Idősek	<ul style="list-style-type: none"> • idős korosztály alacsony szintű számítógépes ismerete 	<ul style="list-style-type: none"> • idősek informatikai jártasságának bővítése
Fogyatékkal élők	<ul style="list-style-type: none"> • járda és útburkolatok rossz minősége • önkormányzati tulajdonú épületek korszerűtlenek, nem akadálymentesítettek 	<ul style="list-style-type: none"> • gyalogosforgalom által érintett út- és járda felújítás, karbantartás • önkormányzati tulajdonú épületek karbantartása, akadálymentesítése

forrás: HEP

A beavatkozások megvalósítói

13. táblázat - A beavatkozások megvalósítói

Célcsoport	Következtetésben megjelölt beavatkozási terület, mint intézkedés címe, megnevezése	Az intézkedésbe bevont aktorok és partnerek – kiemelve a felelőst
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	<ul style="list-style-type: none"> • képzési és életvezetési tanácsadás megszervezése • kompetenciáknak megfelelő munkahely biztosítása • Az élelmiszerellátás elősegítése: kertgondozás, főzés praktikái, élelmiszersegélyek 	<ul style="list-style-type: none"> • Programszervező; képző, foglalkoztató, egyén, RNÖ, Munkaügyi Központ, • mentor • Programszervező; képző, foglalkoztató, egyén, RNÖ, Munkaügyi Központ, mentor • Programszervező; önkormányzat, mentor, tanácsadó, vállalkozók, civil szervezetek
Gyermekek	<ul style="list-style-type: none"> • bölcsőde bővítés és családi napközi szervezése • nyári napközi megszervezése • gyermekpszichológus foglalkoztatása • pályorientáció segítése • iskolán belüli erőszak megszüntetése 	<ul style="list-style-type: none"> • települési önkormányzat; védőnő, szociális ügyintéző, • gyermekpszichológus • települési önkormányzat; pedagógusok, civil szervezetek, programszervezők, családsegítő szolgálat, oktatási intézmények • nevelési-oktatási intézmények; szülők, pedagógiai szakszolgálat, nevelő

		testületek, szakember <ul style="list-style-type: none"> • közép-és felsőoktatási intézmények; szakemberek, diákok, szülők, támogatók, pedagógusok • oktatási intézmények; pszichológus, szülők, szülői munkaközösség, civil szervezetek, nevelési tanácsadó, gyermekjóléti szolgálat
Nők	<ul style="list-style-type: none"> • távmunka és részfoglalkoztatás feltételeinek és gyakorlatának • megteremtése • a háztáji feladatok beszűkülése 	<ul style="list-style-type: none"> • munkáltató; munkavállaló, közvetlen felettes, rendszergazda, HR vezető, • munkaügyi központ • társadalmi és képző szervek, egyén
Idősek	<ul style="list-style-type: none"> • idősek informatikai jártasságának bővítése 	<ul style="list-style-type: none"> • civil szervezetek; oktatási intézmények, Művelődési Központ
Fogyatékkal élők	<ul style="list-style-type: none"> • gyalogosforgalom által érintett út- és járdafelújítás, karbantartás • önkormányzati tulajdonú épületek karbantartása, akadálymentesítése 	<ul style="list-style-type: none"> • önkormányzat; menedzsment, kivitelező cég • önkormányzat; menedzsment, kivitelező cég

forrás: HEP

1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

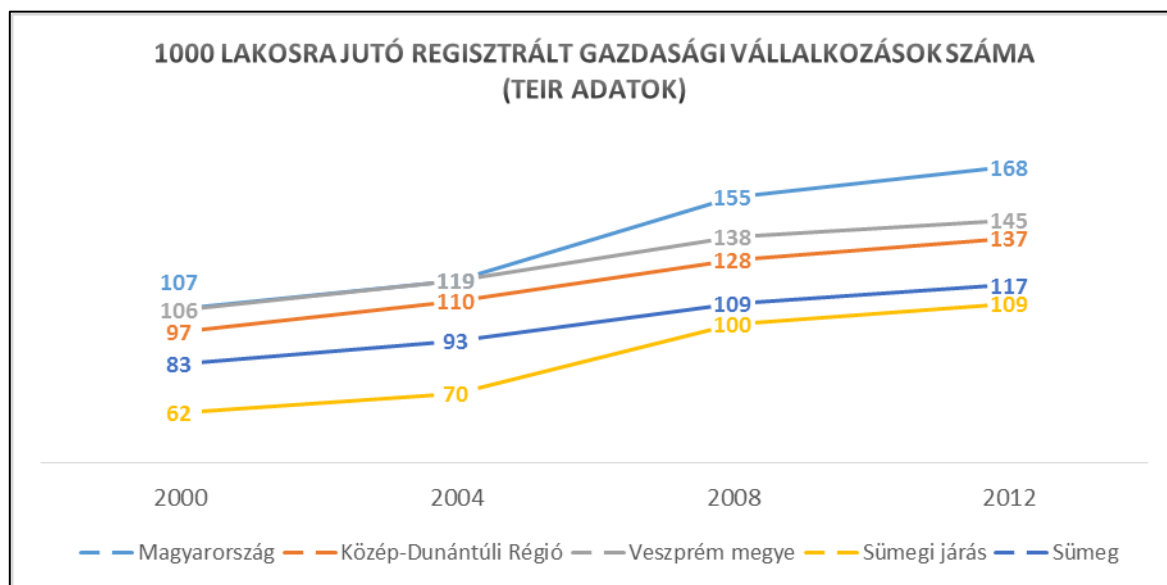
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

1.9.1.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Sümege város, illetve a sümegei járás a közép-dunántúli régióban, illetve Veszprém megyén belül is a kevésbé fejlett járásokhoz, illetve városokhoz tartozik. Veszprém megyében a megyeszékhely környéke, illetve a Balaton parti térségek mondhatóak fejlettebbnek (balatonfüredi, balatonalmádi, tapolcai járások), a sümegei, illetve a devecseri járás a gazdasági mutatók alapján kevésbé fejlett.

Ha megvizsgáljuk az, hogy az elmúlt több mint 10 évben hogy alakult az 1 000 lakosra jutó gazdasági vállalkozások száma, akkor kimutathatóak a sümegei térség, illetve Sümege városának relatív gyengébb adatai. A vizsgált időszakban Sümege városának adatai végig alatta maradtak az országos, a régiós, illetve a megyei átlagnak. Az is látszik a kimutatáson, hogy minden térségi szinten növekedett a regisztrált gazdasági vállalkozások száma az érintett időszakban, ám a város adatai inkább távolodnak az országos átlagtól (2000-ben az országos átlag 78%-a volt az értéke, 2012-ben pedig már csak a 70%-a), ugyanakkor a megyei és a régiós átlaghoz képest tartja a pozícióját. Elmondható, hogy a vizsgált időszakban, a városban 41%-kal nőtt az 1 000 főre jutó regisztrált gazdasági vállalkozások száma, a legnagyobb ütemű bővülést a 2000-es évek közepén tapasztalhattuk.

28. ábra – 1000 lakosra jutó regisztrált gazdasági vállalkozások száma (TEIR adatok)

forrás: TEIR

Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a működő vállalkozásnak minősített vállalkozók túlnyomó többsége egyéni vállalkozó.

A 2012-es KSH adatok szerint, ha a működő vállalkozások 1 000 főre vetített arányát vizsgáljuk meg, akkor kevésbé jelentős a város lemaradása. Sümegen az 1 000 főre vetített működő vállalkozások száma 60,5 db, mely néhány százalékkal marad el az országos átlagtól (65 db), illetve a megyei átlagtól (61,7 db), a közép-dunántúli régió értékét (58,9 db) pedig meg is haladja valamivel.

Az elmúlt évek munkanélküliségi adatai is alátámasztják a sümegi járásnak, valamint Sümeg városának alacsonyabb színvonalú gazdasági fejlettségét. Az alábbi táblázatban látható, hogy a munkanélküliségi ráta meghaladja az országos, a régiós és a megyei átlagot is. A 2008-as 9%-os érték 2010-re majdnem elérte a 11%-ot, utána viszont némi csökkenést figyelhetünk meg, 2012-re ismét 10% alá csökkent a mutató értéke.

14. táblázat – Munkanélküliség ráta (százalékban)

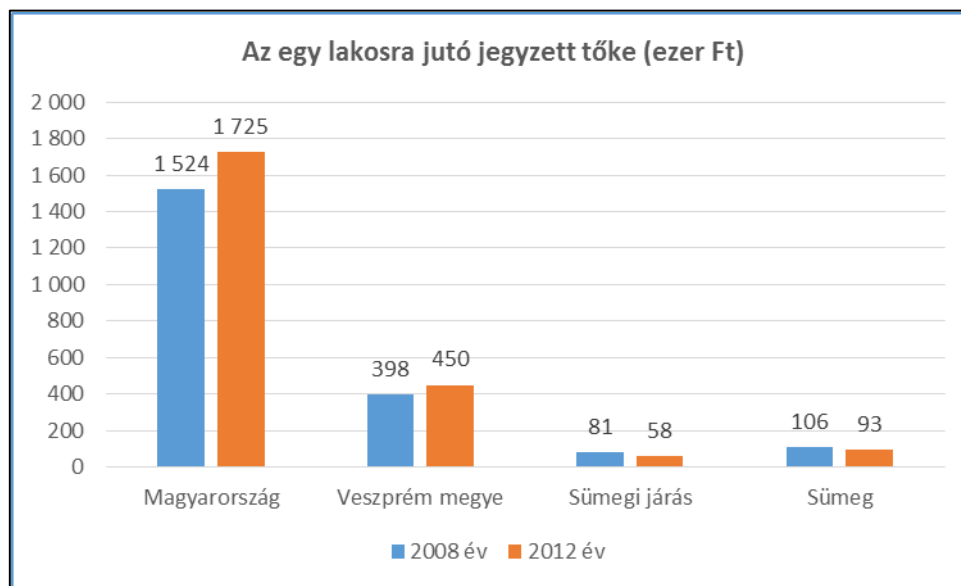
Munkanélküliségi ráta (százalékban)	2008	2010	2012
Magyarország	7,4	9,3	9,1
Közép-Dunántúli Régió	5,9	8,0	7,6
Veszprém megye	7,2	8,4	7,6
Sümegi járás	9,1	12,3	10,4
Sümeg	9,0	10,9	9,6

forrás: TEIR

A város gazdasági környezetének jelentőségét jól megmutatja az egy lakosra jutó jegyzett tőkének a mértéke, illetve annak viszonyulása az egyes területi szintek értékeihez. Az alábbi ábrán látható

értékek szerint látszik, hogy az országos átlaghoz képest jelentős a lemaradás, és az is látható, hogy Sümege város értékei még a megyei szint negyedét is alig érik el.

29. ábra – Az egy lakosra jutó jegyzett tőke (ezer Ft)

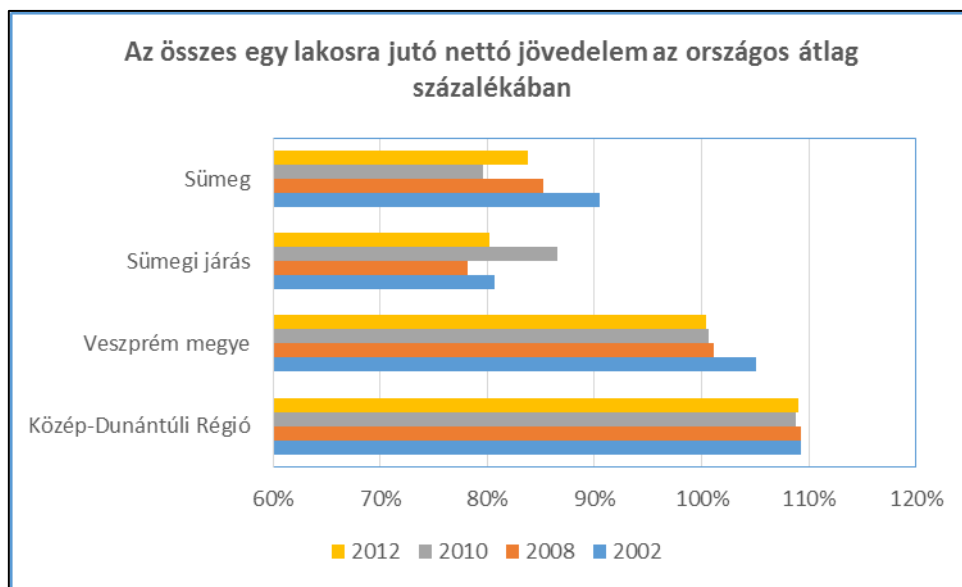

forrás: TEIR

A város gazdasági fejlettségi szintjét igen átfogóan mutatja meg az, hogy milyen mértékben alakul az egy lakosra jutó nettó jövedelem az országos átlag százalékában. Az alábbi ábrán látható, hogy a közép-dunántúli régió adatai az országos átlag 110 %-a körül mozogtak az elmúlt években, a megyei átlag ma már nagyjából az országos átlag szintjén van, és egy folyamatosan csökkenő tendenciát látunk.

Sümege város esetében 2012-ben 570 000 Ft volt az egy főre jutó nettó jövedelem, ami a 84%-át tette ki az országos átlagnak (kb. 680 ezer Ft/fő). A 2000-es évek elején ez az arány még 90% felett volt, ami lecsökkent 2010-re 80%-ra, ami egyértelműen mutatja a város gazdasági jelentőségének relatív csökkenését, a város jövedelemtermelő képességének leszakadását az országos átlagtól. 2012-es adatok szerint a csökkenő trend megszakadt és némi növekedést figyelhettünk meg az egy lakosra jutó nettó jövedelem értékeit illetően.

30. ábra – Az összes egy lakosra jutó nettó jövedelem az országos átlag százalékában

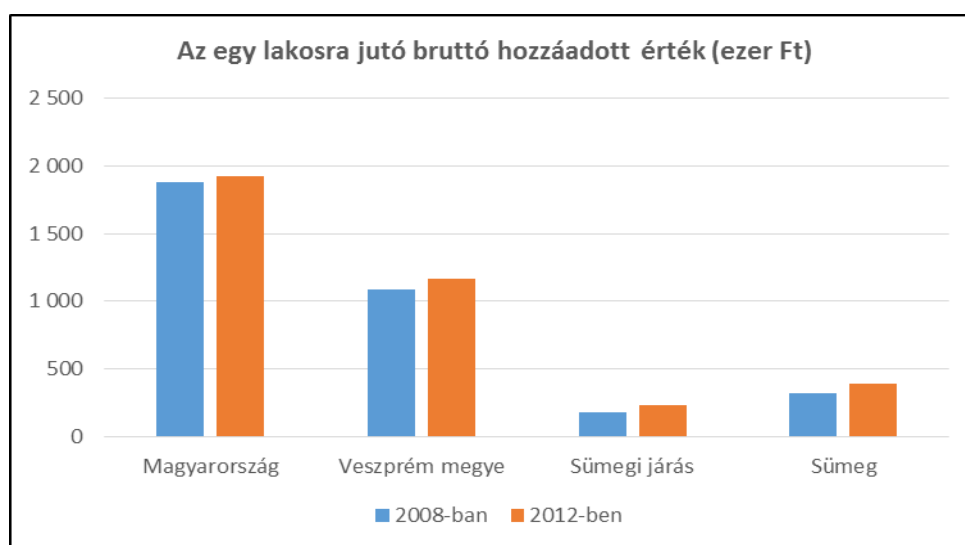
forrás: TEIR

Az adófizetők aránya 2012-ben 45,8% volt, ami valamivel magasabb, mint a 43,5%-os országos átlag, ugyanakkor elmarad a régiós (46,9%) és a megyei átlagtól (47,14 %).

Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték vizsgálatakor is megállapítható, hogy a sümegei adatok (2012-ben 391 ezer Ft) lényegesen elmaradnak az országos átlagtól (1,9 millió Ft 2012-ben), annak kb. mindössze a 20%-át teszik ki. A megyei adatokkal összevetve sem sokkal jobb a kép, tekintettel arra, hogy a megyei értéknek (1,17 millió Ft) az egy harmadát éri el a vizsgált mutató.

Ugyanakkor Sümege szempontjából pozitív, hogy a 2012-es adatok 2008-as adatokkal történő összevetése során 22%-os növekedést láthatunk, ami lényegesen meghaladja a megyei 7,6%-os értéket, és több mint 10-szerese az országos szinten, ugyanezen időszak alatt mért 2%-os növekménynek.

31. ábra – Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (ezer Ft)

forrás: TEIR

2013-ban a regisztrált vállalkozások több mint 95%-a 1-9 főt foglalkoztat a városban (2013-ban összesen 555 db vállalkozás), a 10-49 főt foglalkoztató cégek száma 18, az 50-249 főt foglalkoztató vállalkozások száma pedig 2, ugyanennyi volt 2011-ben is.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

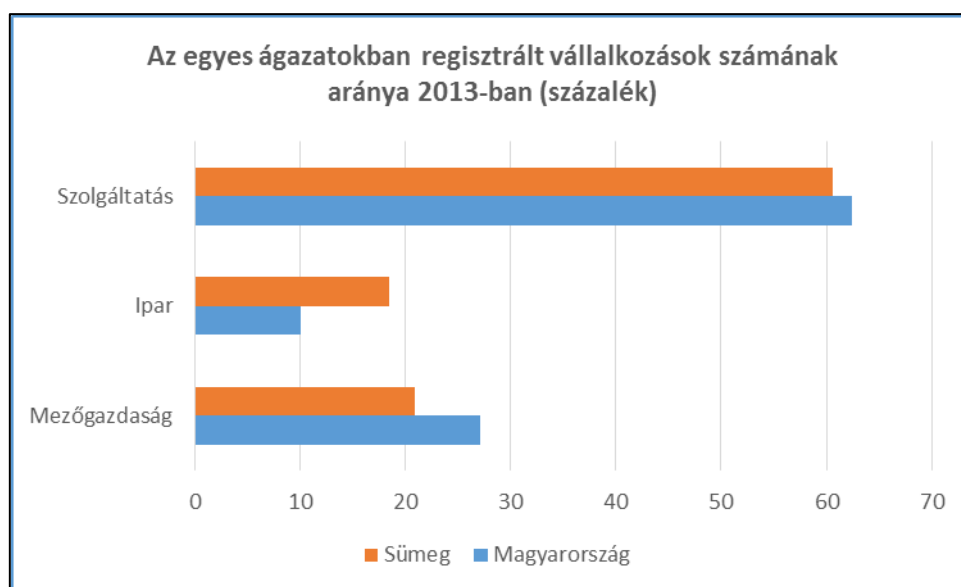
Sümege a 21 települést magába foglaló hátrányos helyzetű Sümegei kistérség központja, mint az egyetlen város.

A rendszerváltozáskor az itt élő lakosságnak jelentős gazdasági változásokkal kellett szembe néznie, addig a település nagy részének lakosságát a környék ipari létesítményei (bauxit- és kőszénbányászat, mészégető, téglagyár, textilipar), valamint a környékbéli mezőgazdasági termelőszövetek foglalkoztatták, ez a 90-es évek közepére teljesen megszűnt.

Manapság ha azt vizsgáljuk, hogy az egyes gazdasági ágazatok milyen módon viszonyulnak egymáshoz Sümegeen, akkor elmondható, hogy az egyes ágazatokban regisztrált vállalkozások számát illetően az országos átlagnak megfelelően a tercier szektor dominanciája figyelhető meg, a regisztrált vállalkozások több mint 60%-a – hasonlóan az országos adathoz – ebben a szektorban működik.

Az adatokból kivehető az a Sümege városára jellemző sajátosság, hogy a regisztrált vállalkozások arányát illetően az ipari szektorban lényegesen meghaladja az országos átlagot (közel 20%-os értékkel), ugyanakkor a mezőgazdaságban regisztrált vállalkozások aránya lényegesen kisebb (20,8%), mint az országos átlag (27,3%). A járson belül a mezőgazdaságban működik a regisztrált vállalkozások 40%-a, továbbá a megyében regisztrált vállalkozásoknak csak a 12%-a működik az iparban, ha ezekkel az értékekkel összevetjük a sümegei adatokat, akkor ismét alátámasztásra kerül, hogy Sümege városában az ipar az átlagnál jelentősebb szerepet tölt be, a mezőgazdaság jelentősége pedig kisebb.

32. ábra – Az egyes ágazatokban regisztrált vállalkozások számának aránya 2013-ban (százalék)

forrás: TEIR

1.9.2.1 Mezőgazdaság

A térségben nincs számottevő élelmiszeripari kapacitás, termékek alapanyagként hagyják el a térséget. A mezőgazdasági szektort illetően megemlíthető, hogy a földek termőképessége viszonylag alacsony, az ágazatot alacsony termelékenység, illetve a tőkehiány jellemzi.

Ugyanakkor a gyengébb minőségű szántókon az erdősítésnek jó lehetőségei vannak, összességében a táj általában is alkalmas jó minőségű, értékes hazai fajokból álló erdők létesítésére. Korábban próbálkoztak energiafák termesztésével, de az kevés sikert hozott. A város környékén jobb minőségű talaj a Hamuház nevű területen van, ott az önkormányzat tervei szerint díszfanevelő, kertészet kialakítható 3-5 hektáron. Jelentősebb mértékben egy vállalkozás foglalkozik tehenészettel, illetve tejtermeléssel.

A városban a mezőgazdaság területén működő vállalkozások száma növekedést mutat, míg 2008-ban 127 db mezőgazdasági profilú cég volt, addig 2012-re már 152 db (ezek túlnyomó többsége egyéni vállalkozó). A városban termelői piac nem működik.

1.9.2.2 Ipar

Sümegeen kiépített ipari terület van, ennek infrastruktúrája a 2000-es évek közepén épült ki, de a jelenlegi kihasználtsága alacsony, az iparterület egyes részeinek értékesítése folyamatban van. Az iparban, illetve az építőiparban működő vállalkozások aránya 27 % volt 2010-ben Sümegeen, és korábban is nagyjából hasonló arányokkal találkozunk. Az ipari szektoron belül a legjelentősebb részt az építőipar adja, a 2013-as adatok szerint 141 ilyen profilú regisztrált vállalkozás működött a városban.

Nagyobb ipari cégek között találjuk Sümegeen a Hettyei Norbert által működtetett építőipari céget, a Dinzl Finommegmunkálási Kft-t, az Everplast Hulladékhasznosító Zrt-t és a Bódai Műanyag Kft-t, a HOT-ÉP Kft-t és a Pannon Sütő Kft-t, a felsorolt cégek alkalmazottaink a száma 100 fő alatt marad. Korábban jelentős volt a textil- és ruhaipar, mára csak a Gloritex Ruhaiipari Kft. maradt meg, mint jelentősebb szereplő.

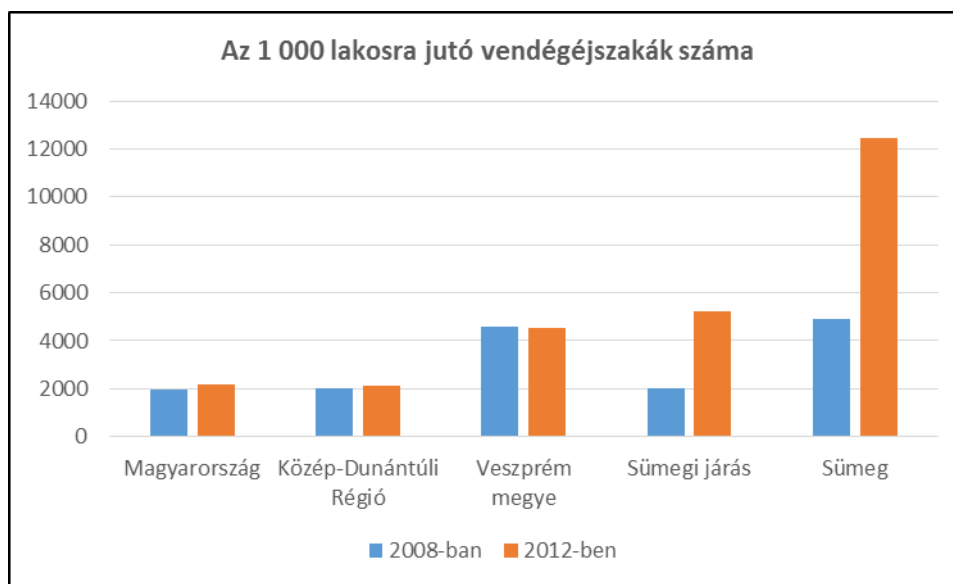
Ipari terület 2002-ben kijelölésre került a város határában, a tervek szerint 2015-ben minősíthetik ipari parkká.

1.9.2.3 Szolgáltatások

Ahogy az már korábban bemutatásra került a szolgáltatási szektor a legjelentősebb nemzetgazdasági ág Sümegeen is – hasonlóan az országos adatokhoz. A városban a turizmus igen jelentős potenciállal bír, így ennek az ágazatnak a bemutatására részletesebb formában kerül sor. A turizmus legfontosabb alapját a városban található sümegei vár jelenti, mely az ország egyik legnagyobb, leginkább épségben megmaradt és az egyik legszebb fekvésű vára. Ennek megfelelően számos, a szolgáltatásban működő vállalkozás szorosan kapcsolódik a turizmushoz. A turizmus meghatározó jellegét mutatja az is, hogy a város legnagyobb foglalkoztatója a Kapitány Holding cégcsoport (Hotel Kapitány szállodát működteti), ahol több mint 150-en dolgoznak.

2012-ben az ideérkező vendégek már közel 80 ezer vendégéjszakát töltek el a településen. Ha az 1 000 lakosra jutó vendégéjszakák számát vizsgáljuk, akkor a sümegei érték (12 481 fő/1 000 lakos) a többszöröse a megyei (4 529), a régiós (2 129) és az országos (2 201) átlagnak. Továbbá az is látható, hogy az elmúlt években jelentős növekedés volt tapasztalható, a 2008-as közel 5 000 vendégéjszaka/1 000 lakos érték a két és félszeresére nőtt. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a városban 2005-ben nyitotta meg kapuját a Hotel Kapitány négy csillagos wellness és konferencia szálloda, mely folyamatosan bővítette és színvonalában növelte szolgáltatásait.

33. ábra – Az 1 000 lakosra jutó vendégéjszakák száma

forrás: TEIR

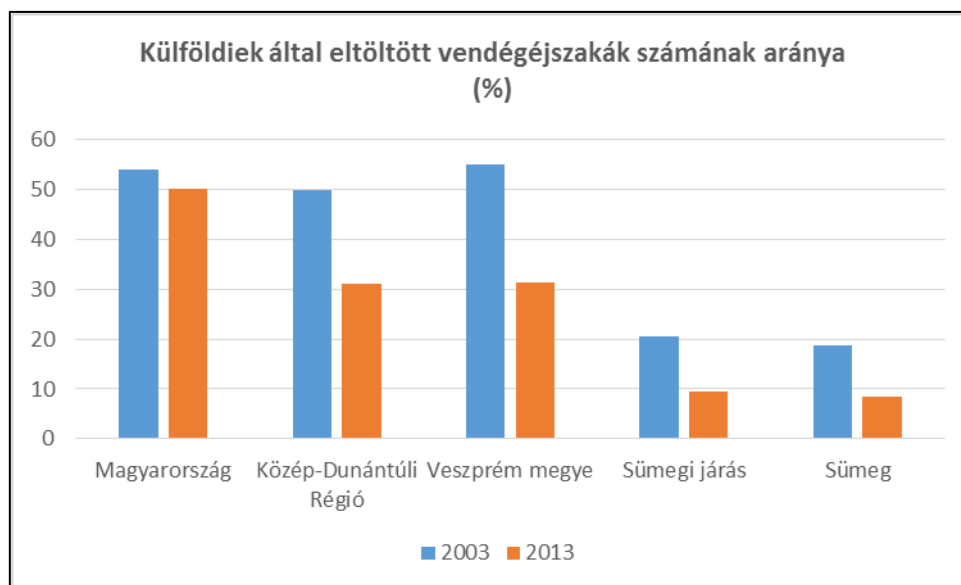
Az egy főre jutó idegenforgalmi adó összege az elmúlt időszakban dinamikusan növekedett, 2008-ban még 800 Ft/fő volt, amivel elmaradt a 950 Ft/fő régiós és 2 300 Ft-os megyei átlagtól. Ezzel szemben 2012-ben 2 640 Ft-ra nőtt, mely magasabb, mint a megyei átlag (2 620 Ft/fő) és több mint a duplája a régiós átlagnak (1 160 Ft/fő).

A vendéglátóhelyek száma Sümegeen az elmúlt években 44-49 darab között változott, az elmúlt 15 évben a legmagasabb számmal 2004-ben (55 db), a legalacsonyabbal pedig a válság évében, 2008-ban találkoztunk (43 db). A járáson belül egyébként a többi településen összesen további 24 szálláshely üzemel, ebből a legtöbb Csabrendeken 8 db.

Sümegeen az összes szálláshely szállásférőhelyeinek száma a 2000-es évek elején még nem érte el a 400-at, ezzel szemben 2012-ben már 649 fő egyidejű elszállásolására volt lehetőség, ami ugyancsak mutatja a dinamikus fejlődést. Ugyanakkor sajátos jellemző, hogy a szálláshelyeken belül 75%-os arányban van jelen a szállodai szálláshely, szemben az országos átlag 25%-os értékével. Ugyanakkor fontos rámutatni arra a tényre, hogy a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák aránya (8,5%) lényegesen elmarad az országos (2013-ban 50%) és a megyei átlagtól (31,4%) is. Továbbá ha ennek a folyamatnak a tendenciáját is vizsgáljuk, akkor még az alacsony 2013-as érték mellett egy határozott mértékű csökkenést is láthatunk. A csökkenés valamennyi területi egységről elmondható,

de Sümege esetében jelentős mértékről beszélhetünk (a 2003-as 18,7%-ról 8,5%-ra esett, azaz kevesebb, mint a felére).

34. ábra – Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák számának aránya (%)

forrás: TEIR

A település legjelentősebb turisztikai desztinációi: Váracsárda Lovarda, Szabadtéri Színház – lovagtermekkel, Hotel Kapitány Wellness Szálloda.

Kihaszíratlan gazdasági potenciálként határozható meg a város és a térség termáladottsága. Sümegeben az 1983-ban feltárt 600 m-es kútból 32 fokos termálvíz tört fel, melyre akkoriban strandot is építettek, de az már nem működik, ugyanis annak turisztikai vonzereje messze elmaradt a környékbéli modern termálvizes strandoktól (Hévíz, Kehidakustány, Bükfürdő).

15. táblázat - A városban működő jelentősebb szállodai szálláshelyek

Megnevezés	Szobaszám	Férőhely száma
Kapitány****	156	238
Hotel Kisfaludy***	11	38
Hotel Vár***	23	48
Öreghegy Hotel***	21	51

forrás: Sümegei TDM szervezet bemutatása

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

A városban a következő időszakban tovább szeretnék erősíteni a turisztikai profilt, ugyanakkor fontos cél az is, hogy termelő ipari kapacitásokat hozzanak létre az ideérkező cégek, amihez kapcsolódóan a város tud potenciális beruházási helyszínt biztosítani.

A vasúttól nyugatra lévő már ma is ipari jelleggel bíró terület várhatóan a későbbiekben ipari parkká alakul. A város délnyugati elhagyatott területén kereskedelmi, illetve sportcentrumot alakítanak ki a

jövőben. A 84-es számú út keleti oldalán az bányagödör területén a kereskedelmi funkció további erősödése várható, mely északi irányban kiegészül pihenőparkkal és kempinggel.

Versenyképességi szempontból fontos megvizsgálunk azt is, hogy a 2007-2013-as EU-s fejlesztési ciklusban milyen mértékben sikerült a sümegei vállalkozásoknak kihasználniuk kapcsolódó európai uniós támogatásokat. A palyazat.gov.hu oldal szerint az említett időszakban 125 pályázatot nyújtottak be a sümegei vállalkozók, ebből 62 pályázat nyert és valamennyi esetben megkötésre került a támogatási szerződés. A kifizetett támogatás összege meghaladta a 2 milliárd Ft-ot (2 039 ezer Ft), ez magasabb összeg, mint a Magyarországon egy település által megszerzett EU-s forrás (vállalkozók szintjén), ami 949 ezer Ft-ot tett ki. A legjelentősebb támogatásokról az alábbi táblázat nyújt tájékoztatást.

16. táblázat – Vállalkozások által elnyert támogatások

Projekt címe	Konstrukció	Támogatás aránya (%)	Megítelt támogatás (Ft)
Környezetközpontú technológiafejlesztés a Bódai-Műanyag Kft-nél.	GOP-2.1.4/09	45	125 000 000
A Hotel Kapitány**** három csillagos szállodai részének bővítése, átalakítása négy csillagos szállodává	KDOP-2.1.2/A	38	117 950 935
EU-s Telephelyfejlesztés a Bódai Műanyag Kft-nél.	KDOP-1.1.1/C	50	74 565 142
Korszerű technológiai fejlesztés a műanyag feldolgozás területén a Bódai Műanyag Kft.-nél	GOP-2.1.1	48	50 000 000
Az EPCglobal (RFID) technológián alapuló egyedi azonosítást támogató szoftver kifejlesztése	GOP-1.3.1	50	49 845 385

forrás: palyazat.gov.hu oldal

A turisztikai területen kitűzött célok elérését nagyban segíti, hogy a városban is megalakult a turizmus ágazatához kötődő TDM szervezet. A Sümege és Térsége Turisztikai Nonprofit Kft. 2011. április 1-jén 6 alapító taggal jött létre azzal a céllal, hogy a desztinációban a turizmussal foglalkozó önkormányzatokat, vállalkozásokat, civil szervezeteket összefogva, a desztináció egyedi arculatának kialakításában közreműködjön, kínálatát koordináltan népszerűsítse a belföldi és külföldi turisztikai piacon, növelve ezzel a térségbe látogató turisták és az általuk eltöltött vendégéjszakák számát. A városban működő szállásadók több mint 90%-a kapcsolódik a helyi TDM szervezethez.

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

A város a megyeszékhelytől közúton 64 km-re helyezkedik el, a legközelebbi autópálya csomóponttól 49 km-re, Budapesttől pedig 187 km-re található. Ugyanakkor a 8-as úttól kevesebb, mint 20 km-re van, a közelben van a Sármelléki reptér, illetve a pápai katonai reptér, melyet áruszállításra is igénybe lehet venni. A város a Veszprém-Zalaegerszeg vasútvonalon fekszik és iparvágánnyal rendelkezik, a közelben található Ukk, a térség legfontosabb vasúti csomópontja, itt csatlakozik egymáshoz a

Budapest-Székesfehérvár-Boba-Zalaegerszeg és a Tapolca-Sümege-Cellödömök-Szombathely vasúti főútvonal. Tehát közlekedési szempontból nem mondható rossznak a város adottsága.

A város úthálózatát az önkormányzati és a közút kezelésében lévő utak alkotják. A térség meghatározó közútja a 84-es számú főútvonal, amely két települést érint közvetlenül: Sümeget és Ukkot. A kistelepüléseket alsóbbrendű utak kötik össze.

Buszjárat a térség minden településén igénybe vehető. Munkanapokon, munkaszüneti napokon és szabadnapokon is Sümege és Csabrendeken halad át a legtöbb busz.

A humán erőforrás minőségét illetően a képzettségi adatokat vizsgálva valamivel az országos átlag alatti értékekkel találkozunk. A legfeljebb nyolc osztályt végzettek 25,8 százalékos aránya szinte megegyezik az országos átlaggal (25%). Ugyanakkor az érettségivel rendelkezők arányát illetően, mely Sümegeen 24,7% elmaradást látunk a 27,5%-os országos átlagtól, illetve a 29,5%-os megyei átlagtól. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát illetően még jelentősebb az elmaradás, mivel annak értéke a városban 10,3% volt 2011-ben, szemben az országos 15,5%-os átlaggal.

A város közmű infrastruktúrája kifejezetten jó, erről majd a későbbiekben a település közszolgáltatásainak bemutatásakor lesz szó.

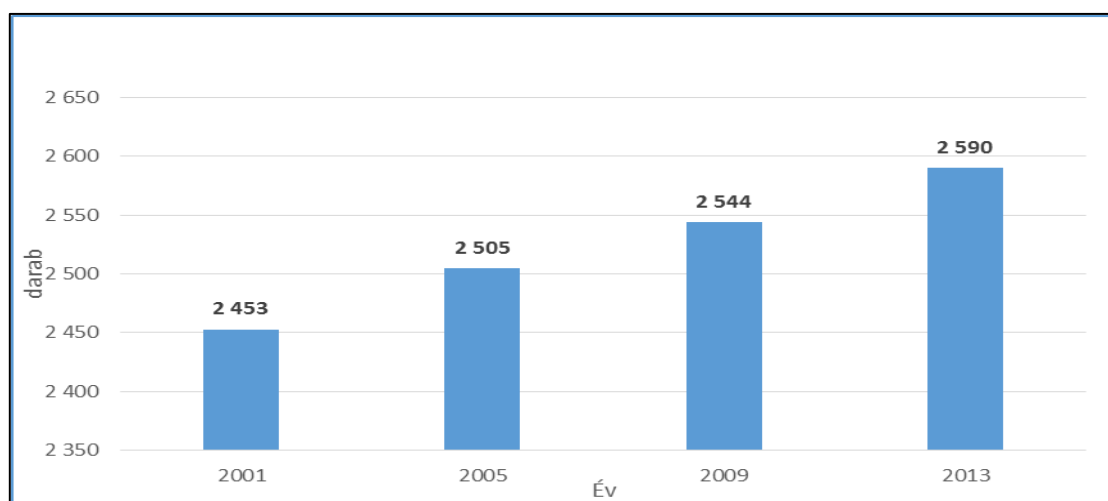
Ma már egy-egy település versenyképességét jelentősen befolyásolja a szélessávú internet hozzáféréseinek lehetősége. Sümegeen az elmúlt években jelentős előrelépés volt tapasztalható, amíg 2011-ben még a statisztikai adatok szerint senki nem fért hozzá 30 Mbps sáv szélességű vezeték nélküli internethez, addig 2013-ban már közel 600 fő.

K+F tevékenységet folytató vállalkozás nem működik a városban.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A város teljes lakásállománya 2013-ban 2 590 db volt, mely a járási lakásállomány kb. 40%-át jelentette, a megyeinek pedig az 1,7%-át. Ez azt jelenti, hogy a 2001-ben számolt 2 453 db lakáshoz képest 137 darabos bővülést láthattunk 2013-ra (ez 5,5%-os bővülést jelent). Ahogy az alábbi ábrán is láthatjuk, az elmúlt 12 évben folyamatos bővülését láthatjuk a sümegei lakásállománynak.

35. ábra – Lakásállomány növekedése

forrás: TEIR

A lakások komfortfokozatát illetően is egy egyértelmű javulásról lehet beszámolni, amíg Sümegen 2001-ben az alacsony komfortfokozatú lakások aránya 16,4 százalék volt, ez 2011-re jelentősen csökkent, mégpedig 6,3 %-ra, ami az országos átlag kétharmada, azaz jobb lényegesen kedvezőbb a helyzet, mint az országos átlag. Ugyanakkor a megyei színvonal átlagánál (3,2%) valamivel rosszabbak a sümegi adatok.

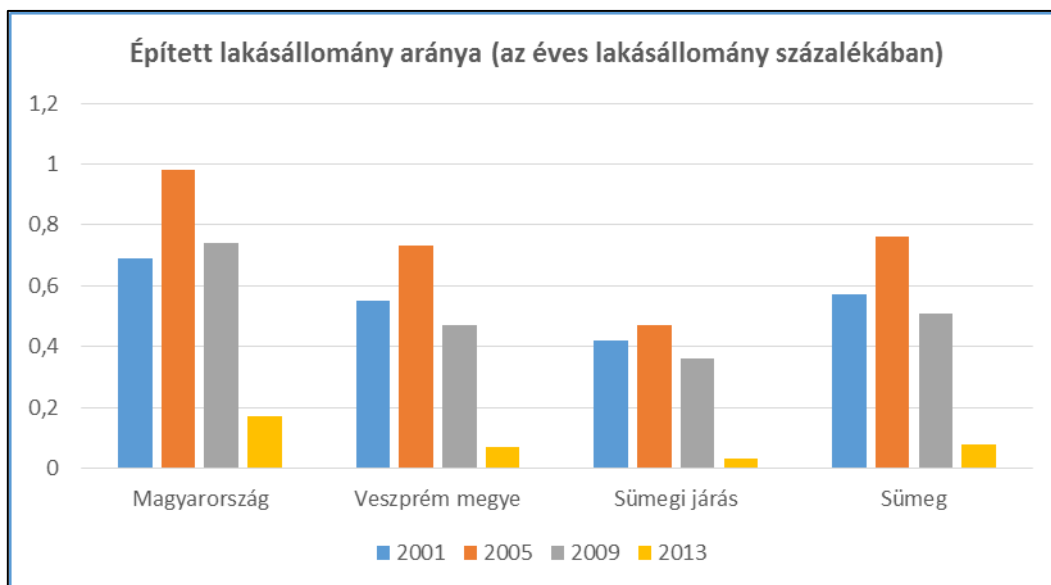
17. táblázat – Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (%)

Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (%)	2001	2011
Magyarország	20,1	9,3
Veszprém megye	8,4	3,2
Sümegi járás	27,4	13,1
Sümeg	16,4	6,3

forrás: TEIR

Az újonnan épített lakások számát illetően az elmúlt években egy jelentős visszaesést láthatunk, hasonlóan az országos tendenciákhoz. Míg a 2000-es évek közepén 15-20 lakás is felépült a városban évente, addig ez 2013-ban mindössze 2 darabra csökkent. Az alábbi ábrán látható, hogy a lakásépítéshez kapcsolódó beruházások a teljes vizsgált időszakhoz viszonyítva valamelyest elmaradnak az országos átlagtól, ugyanakkor nagyjából megegyezik a megyei átlaggal, és a sümegi járásban mért értékeknél mindenképp kedvezőbb a helyzet.

36. ábra – Épített lakásállomány aránya (az éves lakásállomány százalékában)

forrás: TEIR

2015 év elején az ingatlan.com adatai között 10 eladásra kínált lakófunkcióval bíró ingatlant találhattunk, az átlagos négyzetméter ár 140 ezer Ft volt, a két szélsőérték pedig 62 700 Ft/m², illetve 450 000 Ft/m², a medián értéke pedig 116,9 ezer Ft/m² volt.

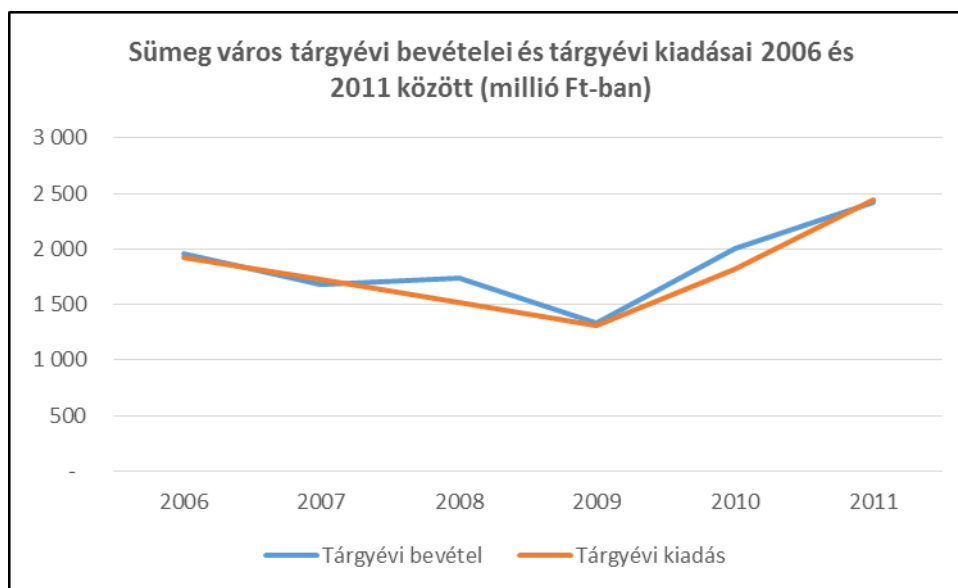
Az önkormányzati bérlakás állományról az 1.10.5-ös fejezetben szólunk.

1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Sümege város Önkormányzatának költségvetésén belül a tárgyévi kiadások, illetve bevételek 2006 és 2011 között a lenti ábra szerint alakultak a KSH adatai szerint. Látható, hogy 2009-ig egy csökkenő tendenciát látunk mind a bevételek, mind a kiadások terén, ezt követően viszont emelkedő trendeket látunk. 2010 után már mind a bevételek, mind a kiadások meghaladják az évi 2 milliárd Ft-ot. Az ábrából az is kiolvasható, hogy ezt a két értéket nézve a bevételi oldal a legtöbb esetben magasabb, mint a kiadási oldal, 2007-ben és 2011-ben haladták meg minimális mértékben a kiadások a bevételeket.

37. ábra – Sümege város tárgyévi bevételei és tárgyévi kiadásai 2006 és 2011 között (millió Ft-ban)

forrás: KSH

Az önkormányzat bevételi és kiadási oldalán szereplő fontosabb tételekről az alábbi két táblázat nyújt bővebb tájékoztatást.

A bevételi oldalt elemezve megállapítható, hogy 2011-ben a két legnagyobb tétel a saját folyó bevételek (504 millió Ft) és az állami hozzájárulások és támogatások adják (452 millió Ft). Az egyes bevételi tételek esetében jelentős növekedés figyelhető meg a saját folyó bevételi oldalon (75%-os növekedés), illetve a helyi adók bevételét (56%-os növekedés) illetően. Miközben az állami hozzájárulások és a normatív támogatások esetében egy csökkenő tendenciát figyelhetünk meg.

18. táblázat – Önkormányzati bevételek

	Saját folyó bevétel (1000 Ft)	Helyi adó bevételek (1 000 Ft)	Átengedett bevételek (1 000 Ft)	Értékesített vagyonból származó bevétel (1 000 Ft)	Állami hozzájárulás, támogatás (1 000 Ft)	Normatív támogatások (1 000 Ft)
2006	288 729	140 528	348 386	28 889	502 729	369 441
2007	269 958	145 607	391 776	42 437	452 883	303 939
2008	346 284	190 478	228 874	8 157	491 146	352 423
2009	343 160	185 956	222 144	11 058	524 113	348 910
2010	383 700	186 265	231 758	61 583	540 723	301 746
2011	504 391	217 885	221 262	53 684	452 312	315 799

forrás: városi önkormányzat

A kiadási oldalt vizsgálva a folyó működési kiadások adják a legnagyobb részt, melyen belül a dologi és folyó egyéb kiadások tették ki a legnagyobb részt 2011-ben. Egyértelműen látszik, hogy a folyó működési kiadások összege jelentősen csökkent 2006 után. A 2008-as érték a 61%-át tette ki a 2006-osnak, ezt követően látunk némi növekedést, de még a 2011-es 1,29 milliárdos összeg is a 2006-os érték 77%-át teszi ki. A vizsgált időszakban a személyi juttatások, így a kifizetett járulékok mértékében jelentős csökkenést láthatunk, míg a dologi és egyéb kiadások terén növekedés figyelhető meg. A szociálpolitikai juttatások terén inkább a növekedés dominál, 2011-ben 88,9 millió Ft került kifizetésre ezen a jogcímen, ami 23%-os növekedést jelent az előző évekhez képest és 37%-os növekedést a 2006-os értékhez képest.

19. táblázat – Önkormányzati kiadások

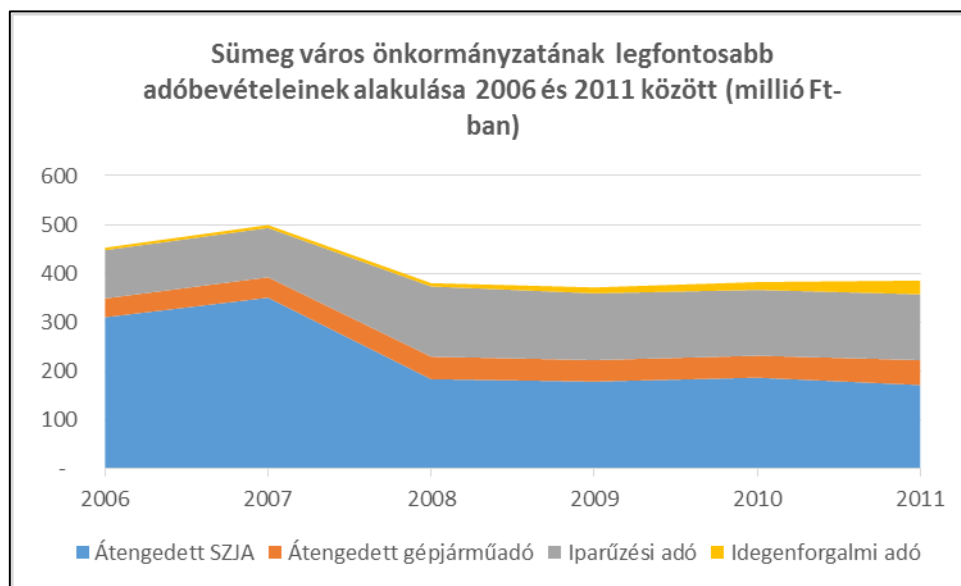
	Személyi juttatások (1 000 Ft)	TB, munkaadói járulék, eü-i hozzájárulás (1 000 Ft)	Dologi és egyéb folyó kiadások (1 000 Ft)	Folyó működési kiadások összesen (1 000 Ft)	Társadalom és szociálpolitikai juttatások (1 000 Ft)	Tárgyi eszköz, föld és immat. javak felhalmozására fordított kiadás(1 000 Ft)
2006	842 521	271 920	566 258	1 680 699	64 863	74 762
2007	743 996	238 689	474 283	1 456 968	76 938	45 314
2008	478 527	148 747	410 557	1 037 831	76 519	202 603
2009	502 161	139 068	420 177	1 061 406	72 755	54 276
2010	537 302	130 692	476 299	1 144 293	72 141	51 344
2011	480 225	120 494	687 684	1 288 403	88 918	175 851

forrás: városi önkormányzat

Sümege város önkormányzatának fontosabb adóbevételeit vizsgálva elmondható, hogy azok mértéke a válságot követően jelentősen csökkent. 2007-ben érte el a maximumát 499 millió Ft-tal, majd a világgazdasági válság évében több mint 100 millió Ft-tal 380 millió Ft-ra esett vissza, 2010 óta nagyon alacsony mértékű növekedés figyelhető meg.

Az egyes vizsgált adótételekről elmondható, hogy jelentős mértékben csökkent az átengedett SZJA (2011-ben a 2007-es érték 50%-a alá), mely összességében a legjelentősebben befolyásolta a beérkező adóbevételek összegét. Az iparűzési adó a 2008-2011-es időszakban 135-144 millió Ft között változott, tendenciájában kisebb csökkenéssel. Az átengedett gépjárműadó értékeiben szinte a teljes időszak alatt növekedés figyelhető meg. Arányaiban a legnagyobb emelkedést az idegenforgalmi adó bevételeket illetően láthatunk, míg 2006-ban 5 millió Ft körül volt az összege, mely az összes vizsgált adóbevétel valamivel több, mint 1%-át jelentette, ez 2011-re 28 millió Ft-ra nőtt, mely már 7,2%-os arányt jelent a vizsgált adóbevételek között.

38. ábra – Sümege város önkormányzatának legfontosabb adóbevételeinek alakulása 2006 és 2011 között (millió Ft-ban)

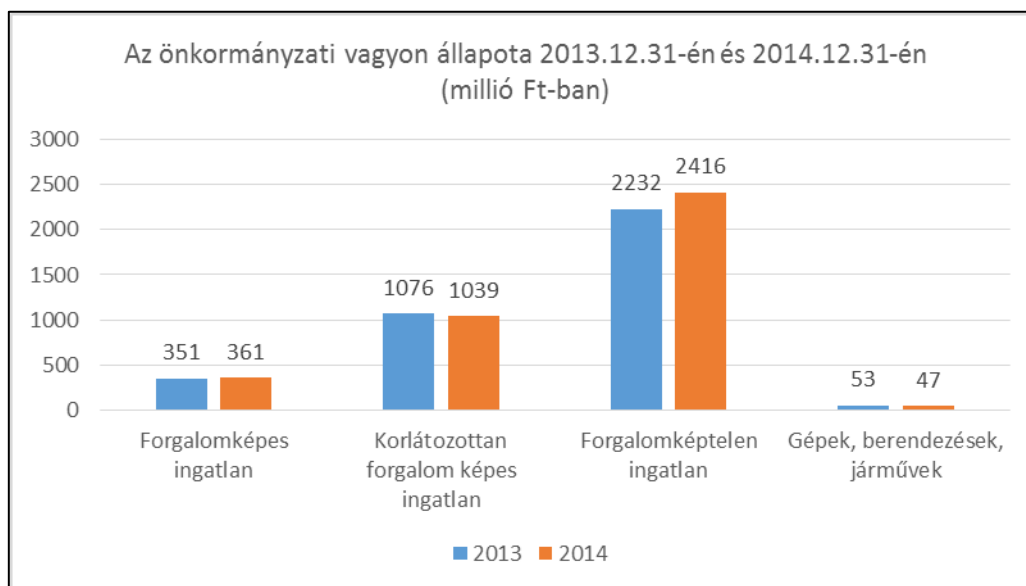

forrás: KSH

Az iparúzési adó mértéke jól mutathatja egy-egy település gazdasági erejét. Az iparúzési adó egy lakosra jutó mértéke országos átlagban 37 500 Ft volt, ezzel szemben Sümegeen 21 800 Ft, mely az országos átlag 58%-a, a megyei értéknek pedig az 54%-a. A tendenciákat nézve növekedés tapasztalható, mivel 2007-ben 15 600 Ft/fő, 2009-ben pedig 21 600 Ft/fő volt az IPA egy főre jutó értéke. Az önkormányzattól szerzett legfrissebb adatok szerint az iparúzési adóbevételek 2012-ben 159,3 millió Ft-ot, 2013-ban 172 millió Ft-ot, 2014-ben pedig 191,4 millió Ft-ot tett ki, azaz egy igen dinamikus növekedést tapasztalhattunk az elmúlt években.

Az Önkormányzat és az Állam közötti feladatmegosztás változása miatt 2013-tól jelentős változások történtek a város költségvetésében. A bevételi oldal változásai közé tartozik, hogy a feladatátstrukturálás miatt megszűnt az önkormányzat személyi jövedelemadóból való részesedése, az illetékbevételek elkerültek a várostól, valamint a beszedett gépjárműadó 40%-a marad a városnál.

39. ábra – Az önkormányzati vagyon állapota 2013.12.31-én és 2014.12.31-én (millió Ft-ban)

forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Az önkormányzat vagyonának nagy részét forgalomképtelen ingatlan teszi ki (több, mint 60%-át, 2,4 milliárd Ft értékben), ahogy az a fenti ábrán is látszik. A forgalomképes ingatlanok értéke 350-360 millió Ft körül mozgott az elmúlt években.

A 2012-es adósságkonszolidáció csak részben érintette Sümege városát, tekintettel arra, hogy a lakossága meghaladja az 5 000 főt. 2013-ban 86,6 millió Ft, 2014-ben 84,1 millió Ft költségvetési támogatást kapott a város adósságainak rendezésére, továbbá az elmúlt két évben az állam 747 millió Ft értékű kötvényátvállalással segítette az Önkormányzatot (Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás). Így jelenleg az adósságállományt pusztán a szállítói kötelezettségek adják, tekintettel arra, hogy az önkormányzat 2013-ban és 2014-ben nem vett fel újabb hitelt.

A következő időszak fejlesztéseihez kapcsolódóan az önkormányzat a saját erőt az ingatlanjainak az értékesítéséből kívánja előteremteni.

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A 2011-2014-es Gazdasági Program szerint pályázati forrásból tovább kell folytatni a belváros rekonstrukcióját a Kossuth Lajos utca, mint Észak –Déli és a Deák Ferenc utca – Kisfaludy tér, mint Kelet – nyugati tengely mentén, valamint be kell fejezni a Püspöki Palota projektet, illetve a Belváros rehabilitációjának I-es ütemét. A város infrastrukturális fejlesztési tervei között szerepelnek további utak, járdák felújítás és a közvilágítás korszerűsítése. A sümegei strand helyzetének megoldása kiemelt fontosságú, tekintettel arra, hogy egy jó fejlesztés tovább növelné a város turisztikai vonzerejét. Az előzetes vizsgálatok szerint a strand nem lenne rentábilisan üzemeltethető, ezért egy komplex fejlesztés megvalósítása indokolt, ami lényegesen jelentősebb forrásokat igényel.

A városi önkormányzat kiemelt célja, hogy tovább folytassa a helyi természeti és kulturális értékek felmérését, amennyiben szükséges azok védelem alá helyezését.

A konkrét fejlesztésekről, illetve fejlesztési tervekről az 1.2.3-as részben lesz szó, az intézmények listája pedig az 1.2.6-os részben kerül bemutatásra.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

A gazdaságfejlesztéshez kapcsolódóan a városi önkormányzat az alábbi tevékenységekkel kíván hozzájárulni:

- Folyamatosan keresik a lehetőségeket és tárgyalásokat bonyolítanak le annak érdekében, hogy befektetők érkezzenek a városba
- Cél, hogy lehetőség szerint a befolyó adóbevételek minél nagyobb arányba szolgálják a gazdaságfejlesztési célok megvalósítását.
- Szorosabb kapcsolatokat alakít ki a helyi vállalkozókkal.
- Sümege város önkormányzata tovább erősíti a sümegei járásban betöltött integráló szerepét, komolyabb figyelmet fordít az ilyen jellegű térségi kapcsolatok fejlesztésére,
- Nagyobb mértékben vesz részt a különböző tematikus jellegű hazai és nemzetközi szervezetekben, erősíti a testvérvárosi kapcsolatokat

Az önkormányzat is tisztában van a turizmus egyre komolyabb jelentőségével, így mindent megtesz annak érdekében, hogy lehetőségeihez mérten a jelentősebb turisztikai attrakciókat támogassa, különös tekintettel az aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésével, illetve a rendezvény és kulturális turizmus programjainak a támogatásával. Ezeket részletesebben az alábbi felsorolás mutatja be.

- Aktív turizmus (kerékpáros-, gyalogos-, és lovas-turizmus, bakancsos turizmus – a településen halad át az országos kéktúra útvonala) fejlesztése.
- Rendezvény és kulturális turizmus:
 - Sümege Város Napja
 - Szent Jakab Nap
 - Barokk Fesztivál
 - Nyári színházi játékok

A város részben gazdaságossági és gazdaságfejlesztési céllal igyekezett minél nagyobb mértékben kihasználni az EU-s támogatások nyújtotta lehetőségeket. A Sümege Város Önkormányzat által az elmúlt EU-s támogatási ciklusban elnyert jelentősebb pályázata az alábbiak voltak.

20. táblázat – Önkormányzat által elnyert támogatások

Projekt címe	Konstrukció	Támogatás megítélésének dátuma	Megítélt támogatás (Ft)
A Sümegei vár integrált turisztikai megújítása	KDOP-2.1.1	2009	703 968 517
Ramasetter Vince Általános Iskola infrastrukturális fejlesztése	KDOP-5.1.1	2008	231 266 755
Sümege Város Önkormányzati intézményeinek energetikai korszerűsítése	KEOP-5.5.0	2013	128 405 011
Sümege belvárosi rehabilitáció I. ütem	KDOP-3.1.1/C	2010	94 093 590
Sümege csapadékvíz elvezetés fejlesztése	KDOP-4.1.1/E	2012	93 030 300

forrás: palyazat.gov.hu

Fontos megemlíteni, hogy az Önkormányzat a Norvég Alap támogatás keretében a fentiekén túl további 270 millió Ft-os támogatáshoz jutott hozzá a Püspöki Palota felújításához kapcsolódóan.

A tervek között szerepel Sümege városának 3 központi terének felújítása, illetve egy sportcentrum kialakítása annak érdekében, hogy a városba érkező turisták ne csak a szállodát, illetve a várat, hanem a belvárost is látogassák meg és minél több szolgáltatást vegyenek igénybe.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

Az Önkormányzat egyik legfontosabb célkitűzése, hogy saját eszközrendszerének keretében tovább javítsa a város és a térség foglalkoztatási helyzetét. Ahogy az 1.9-es fejezetből is kiderült a város a munkanélküliség mértékét tekintve rosszabb mutatókkal rendelkezik, mint az országos vagy a régiós átlag. Alapvetően aktívabb gazdaságfejlesztési tevékenységgel igyekeznek a város vezetése javítani a foglalkoztatási helyzetet.

A 2000-es évek közepén alapvetően könnyűiparban (különösen a textiliparban) történtek jelentősebb leépítések, itt elsősorban az alacsony szakképzettséggel rendelkezők dolgoztak, így főleg ezen munkavállalói szegmens helyzetét szükséges javítani.

A foglalkoztatáspolitikai szempontjából kiemelkedő fontosságú a város elfogadott Közfoglalkoztatási Terv, amely egyrészt elemezte a város foglalkoztatás- és szociálpolitikai helyzetét, valamint a közmunka, közhasznú munka és a közcélú foglalkoztatás területén elért eredményeket. 2011. január 1-től a Munkaügyi Központok koordinálják a közfoglalkoztatást, ezért az önkormányzatok közfoglalkoztatási tervekészítési kötelezettsége is megszűnt.

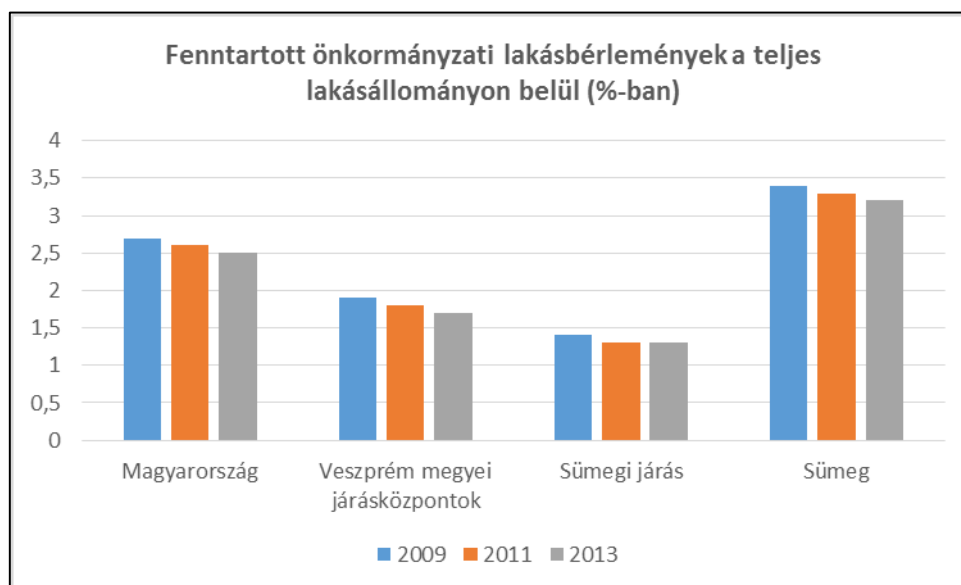
A közmunkaprogram keretében 2014-ben 88 főt foglalkoztatott (2012: 97 fő; 2013: 104 fő), melynek költsége 100,5 millió Ft volt, az államtól érkező kiegészítés 95,6 millió Ft, így a saját erő a

közmunkaprogramokat illetően 4,9 millió Ft-ot tett ki (2013-ban 17,7 millió Ft-tal terhelte az önkormányzati költségvetést a közmunkaprogram, 2012-ben pedig 10,29 millió Ft-tal). A közmunkások alapvetően az önkormányzat kötelező feladatellátásában működtek közre.

1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

A TEIR adatai szerint az önkormányzat által fenntartott lakásbérlemények aránya a teljes lakásállományon belül viszonylag magasnak mondható Sümegen, annak aránya 2013-ban meghaladta a 3%-ot, ami magasabb, mint az országos, megyei és a járási átlag. Ugyanakkor az elmúlt évek tendenciái folyamatos csökkenésről tanúskodnak, de ez igaz valamennyi területi egységre.

40. ábra – Fenntartott önkormányzati lakásbérlemények a teljes lakásállományon belül (%-ban)

forrás: TEIR

1.10.6 Intézményfenntartás

A nevelési, oktatási intézmények megfelelő kapacitással rendelkeznek, a település kulturális életét több intézmény igyekszik kiszolgálni (könyvtár, művelődési ház, püspöki palota). A városban egy általános iskola és egy középiskola működik.

A város az alábbi intézményekkel rendelkezik:

1. Oktatás
 - a. Kompanik Zsófia Óvoda
 - b. Ramassetter Vince Testnevelés Tagozatos Általános Iskola
 - c. Kisfaludy Sándor Gimnázium
2. Egészségügy, szociális ellátás
 - a. Sümege Járóbeteg Szakellátó Központ
 - b. Veszprém megyei Csolnoky Ferenc Kórház-Rendelőintézet
 - c. Napfény Szociális Segítő Központ

- d. Sümege Mentőállomás
 - e. Védőnői szolgálat, házi és gyermekorvosi praxisok
3. Közintézmények
- a. Kisfaludy Sándor Művelődési Központ (KMKKE)
 - b. Városi Könyvtár
 - c. Püspöki Palota
4. Rendvédelmi Szervek
- a. Térségi Önkormányzati Tűzoltóság
 - b. Rendőrség
 - c. Katasztrófavédelmi Iroda

2013-ban Sümege Város Önkormányzati tulajdonú és kezelésű intézményeinek fontosabb közüzemi fogyasztásait vizsgálva a legjelentősebb tételt a gázfogyasztás teszi ki, 1,12 millió m³-es fogyasztással, melynek költsége 138,4 millió Ft volt. Elektromos energiából 279 014 kWh volt a fogyasztás, melynek költsége 13,27 millió Ft-ot tett ki, legkisebb hányadot a vízfogyasztás képviseli, melynek mértéke 331 m³ volt 386 ezer Ft-os költséggel.

Az új közoktatási törvény szerint az általános iskolák, illetve a középiskolák a KLIK alá tartoznak. Ugyanakkor az óvodai ellátást továbbra is az Önkormányzat biztosítja. Az óvodába beíratott gyerekek száma a 2000-es évek elején, illetve közepén 200-220 fő volt évente, de 2012-ben és 2013-ban ez szám lecsökkent 172 főre. Közben az óvodai férőhelyek kapacitása 240 fő, amire 14 fő óvodapedagógus jut.

A városban 2013-ban 24 civil szervezet működött. Az önkormányzat testvér települési kapcsolatot ápol Szovátával, Aichtallal, Koscinnal és Vobarnoival.

Az egy lakosra jutó zöldfelület nagysága Sümegeen 5,7 m²/fő, ami az elmúlt években nem igazán változott. Az adat azért érdekes, mert ez lényegesen kisebb, mint az országos átlag (kb. 17 m²/fő), vagy mint a Veszprém megyei járásközpontok átlaga (20-25 m²/fő). Az alacsony zöldfelület arányának növelése a városi vezetés célja.

1.10.7 Energiagazdálkodás

A sümegei kistérségre vonatkozóan 2007-ben készült el egy gazdaságfejlesztési terv, mely kiemelten kezeli a fenntarthatóságot, illetve hatékony energiagazdálkodást (kiemelten a megújuló energiára vonatkozó bővítési lehetőségeket). Részletesebben bemutatja, hogy a kistérségekben milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a megújuló energiák kihasználását illetően. Jelentős hangsúllyal jelenik meg benne, hogy a gyengébb minőségű talajokkal jellemezhető kistérségben érdemes lehet az energiafűvek termesztését elősegíteni. Továbbá valamennyi településre vonatkozóan meghatározásra kerülnek azok a megújuló energiatermelési lehetőségek, melyek az adott településen relevánsak lehetnek.

Konkrét beruházásra a városban 2014-ben került sor, amikor Sümege Város Önkormányzata 2014 nyarán egy 415 kWp-s napelemes kiserőművet helyezett üzembe a 38/12 hrsz-ú ingatlanon, további napelem került kihelyezésre a Kisfaludy Művelődési Ház épületére. A két napkollektor kihelyezéséhez kapcsolódó forrást pályázaton nyerte el a település, a beruházás összege 45 millió Ft-ba került.

Ahogy azt már korábban leírásra került 2013-ban a KEOP-5.5.0 projekt keretében 123 millió Ft-ot nyert el az önkormányzat bizonyos önkormányzati intézmények energetikai korszerűsítésére (hőszigetelés, nyílászárócsere, fűtőkorszerűsítés).

1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Sümege városa fejlett infrastruktúrával rendelkezik, biztosított a teljes közművesítettség: víz, villany, telefon, gáz, szennyvízcsatorna hálózat, kábel TV hálózat. Az önkormányzat környezetvédelmi, köztisztasági feladatait részben, mint kötelezően igénybe veendő közsolgáltatások, látja el.

1.11.1 Település üzemeltetési szolgáltatások

Ivóvíz szolgáltatás

Az ivóvíz-szolgáltatást a DRV Zrt. biztosítja a városban. A lakossági bekötések száma 2 742 db, a közületi bekötés szám pedig 289 db. A településen az ivóvíz-hálózatra valamennyi lakóház rá van kötve. 2014-ben a lakosság által elfogyasztott víz mennyisége (számlák összesítése szerint) 169 550 m³, mely azt jelenti, hogy az 1 főre jutó fogyasztás 26,5 m³/év. A közületi intézmények által fogyasztott vízmennyiség 64 987 m³ volt. Az ivóvíz minősége megfelelő.

A város esetében a potenciálisan kitermelhető vízmennyiség 8 400 m³/nap, az átlagos vízigenye 1 220 m³/nap, a csúcs vízigenye pedig 1 410 m³/nap.

A szolgáltatás biztonsága megfelelő, a 2014-ben összesen 165 hibabejelentés érkezett, ami az ivóvíz csatornahálózat hosszára vetítve 2,49 db/év/km értéket jelent.

21. táblázat - Az elmúlt időszak jelentősebb beruházásai az ivóvíz szolgáltatáshoz kapcsolódóan

Év	Fejlesztés tárgya	Beruházás értéke
2010	Sümege, Kossuth u. rekonstrukció, 600 fm ÖV cseréje 160 KPE-re.	21,1 millió Ft
2011	Sümege, Kossuth Lajos u. ivóvíz rekonstrukció	11,7 millió Ft
2015 (tervezett)	Objektumok biztonságba helyezése, Sümege 2 x 1000 m ³ , valamint 500 m ³ -es medence kialakítása	10 millió Ft

Az elmúlt időszak jelentősebb beruházásai az ivóvíz szolgáltatáshoz kapcsolódóan

Szennyvíz szolgáltatás

A szennyvíz-szolgáltatást ugyancsak a DRV Zrt. szolgáltatja a városban, a hálózatra való rákötés aránya már meghaladja a 97%-ot. A szennyvíztelep kapacitása: 1 433 m³/nap, az átlagosan beérkező szennyvízmennyiség: 1 260 m³/nap.

Az elmúlt időszak legjelentősebb fejlesztése a KEOP-1.2.0 konstrukció keretében megvalósult Sümege és térségének szennyvíztisztító telepének fejlesztése 2013-ban 322,8 millió Ft értékben, mely nagyvonalakban magába foglalta egy új vízvonali technológia kialakítását, iszapkezelés fejlesztését, valamint egyes régi műtárgyak átalakítását.

A DRV Zrt. elkészített egy beruházási, felújítási pótlási tervet 2015-2029 időszakra, a középtávú pótlásra (2015-2019), felújításra tervezett összeg 58,7 millió Ft, a 2020-2029-es időszakra tervezett összeg pedig 146,6 millió Ft, ezek alapvetően rekonstrukciós és karbantartási tevékenységeket foglalnak magukban.

Gázszolgáltatás

A gázszolgáltatást az E.ON Közép-dunántúli Gázhálózati Zrt biztosítja a településen, a hálózatot illetően 1 db gázfogadó és nyomásszabályozó állomás található, továbbá a település teljes gázhálózata korszerű műanyagvezetékkel áll, így az elmúlt években nem is volt meghibásodás. A gázszolgáltatás szinte a teljes település területéről elérhető. A település legjelentősebb gázfogyasztói között tartjuk számon a Sümegei Kenyérgyárat, a Bódai Műanyag Kft-t., illetve a Hotel Kapitány Szállodát.

A következő időszakban sor kerül az újonnan kialakítandó József Attila utcai új telkek gázellátásának kialakítására. További jelentősebb fejlesztést nem terveznek.

Villamosenergia szolgáltatás, közvilágítás

Az elektromos áramot a település fogyasztóinak az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja. A háztartások számára szolgáltatott villamosenergia mennyisége kb. 7 200 000 kWh/év szinten volt a 2014-es évben, az üdülőterületi és a mezőgazdasági kiskertes fogyasztók pedig kb. 60 000 kWh áramot fogyasztottak.

A közvilágítást az önkormányzat biztosítja, a 2014-es adatok szerint 867 db beépített fényforrással üzemelt, a beépített fényforrások összes teljesítménye 46,23 kWh. A közvilágítás 2014-es energiaigénye 168 750 kWh volt, melynek költsége kb. 22 millió Ft, melyet teljes egészében az önkormányzat költségvetése biztosított.

Hulladékkezelés, csapadékvíz elvezetés

A település szilárd hulladékának a kezelése megoldott. A város területén a kommunális hulladékot a közszolgáltató sümegei Remondis Kft gyűjti és szállítja el heti rendszerességgel, a település egyébként az Észak-Balaton Törség Regionális Szilárd-hulladékkezelési Társulás tagja, mely társulás 2005 novemberében alakult meg. A településen egyébként szelektív hulladékgyűjtés is folyik, jelenleg 14 db kihelyezett szelektív gyűjtőszigettel. Az éves szinten elszállított települési szilárd hulladék mennyisége 2 000 tonna körül van.

A csapadékvíz elvezetéshez kapcsolódó infrastruktúrát az önkormányzat tartja fent, ám annak elvezetése csak részben megoldott, a lakott területek egy részén nyílt csapadékvíz-elvezető árokhálózat található, az árok több helyen eltömődtek, ezek tisztítása, karbantartása folyamatos. A csapadékvíz elvezetés fő gyűjtője a várostól DNY-ra lévő északi irányba folyó Marcal. Jelentősebb csapadék után problémák lehetnek a város magasabban fekvő lakóterületein, illetve a földutakon, ezeken a helyeken kimosódások lehetnek (érintett utcák: Vincellér utca, Panoráma domb, Hegybíró utca, Izabella utca, Szőlőskert utca, Vadrózsa utca, Boróka utca, Báróházi utca, Hóvirág utca, Karolina utca).

A csapadékvíz elvezetést érintő beruházás I-es üteme már lezajlott (Marcal-patak torkolatától a Sport utcai telekig), a II. ütem a következő időszakban valósul meg (a Sport utcai telektől a Baglyasszél utcáig), de további fejlesztési ütemekre van szükség, melyek forrásigényét alapvetően EU-s támogatásból kívánják fedezni. Belvízzel veszélyeztetett területek mértéke minimális a településen, a Hamuházi kiskertek területén fordul elő ritkán belvízi elöntés.

A parkfenntartást és a temető fenntartását az Önkormányzat végzi. Továbbá a településen központi távhőszolgáltatás, illetve városi tömegközlekedés nem működik.

1.12 TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

ELŐZMÉNYEK

A város környezeti és természeti, táj- és természetvédelmi, és ökológiai adottságainak feltérképezéséhez a 2013-ban felülvizsgált Környezetvédelmi Program szolgál leginkább alapul. Jelen fejezetünkön belül további két témakör kerül részletesebb vizsgálatra, melyek a "természeti adottságok, tájhasználat, tájszerkezet"; illetve a "védett és védendő táji-, természeti értékek, területek".

1.12.1 Természeti adottságok

A Sümege-Tapolcai - hát tagjaként a város Zala és Veszprém megye határán, a Bakony-vidék középtáján, a Tátika-csoport kistáj és a Devecseri-Bakonyalja közt helyezkedik el. A Sümegei-hát töréses, árkos-sasbérce szerkezetű kistáj a Tapolcai-medence, illetve a Bakonyalja között. Alakrajzilag alacsony fekvésű fennsík, átlagos tengerszintfeletti magassága 200 m, domborzata tagolatlan, melyre a települések szőlőterületei és gyümölcsösei felkúsznak. A hegycsoport változatos domborzati adottságait északon a Marcal-medence síkvidéki területei egészítik ki, alkotják a dombos-hegyes táj kontrasztját.

Sümege, a Bakony-hegység utolsó nyugati nyúlványa, a Csúcs-hegy és Fehér-kövek, illetve ezeknek a Kisalfölddel történő találkozásánál, a Marcal-patak forrásvidékénél fekszik. A város tengerszint feletti átlagos magassága 180-200 méter, míg a település közepén szimmetrikusan emelkedő Vár-hegy 270 méter magasra nyúlik. Domborzata formákban gazdag, területének döntő hányadát közepes völgyűség, egyharmadát, pedig aprólékos vízszintes tagoltság jellemzi.

Gyakoriak a hasznosítás szempontjából kedvezőtlen, aprólékosan tagolt térszintek. A mezőgazdasági (szőlő) hasznosítású lejtőket az intenzív talajerózió jellemezheti.

Tájképében dél felé, a távolabbi Kovácsi-hegy bazaltfennsíkja, Tátika és Rezi várai, Sarvaly és Uzsa erdős vonulata láthatók. Ezeket a balatoni bazalt-hegyek, Haláp, Csobánc, Szent György-hegy, Badacsony és Szigliget követi, mely utóbbinál tiszta időben látszik az alig 19 km-re fekvő Balaton víztükre is.

Keleti irányban az erdővel borított nyírádi dolomit fennsík, északkeleten a már említett Sümegei-hegyek, észak felé a Kisalföld déli szélét képező Marcal-patak völgye, északnyugaton a Rába-vidéke, előtte a Kis-Somló és a Ság-hegy vonulatai övezik.

Ritka földtani adottságai révén, a település déli határában elterülő Mogyorós-domb, hazánk egyik értékes természetvédelmi területét képezi.

1.12.2 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek

A térség ökológiai hálózatának fontos (viszonylag kisebb ökológiai akadályokkal rendelkező) magterülete a Csúcs-hegy és Fehér-kövek vonulata. E nagy kiterjedésű és kedvező élőhely-rekonstrukciós lehetőségekkel bíró magterület észak-keleti irányban a Bakony magterületével, déli irányban a Kis-Balaton magterületével, északi irányban pedig a Marcal menti élőhelykomplexek által alkotott magterülettel kell, hogy kapcsolatban maradjon. A kapcsolatot az "lépegető kő" jellegű élőhelytöredékek és az ökológiai folyosók hivatottak megteremteni. Sajnos a magterületeknél elmondott jó természetességi állapot az ökológiai térstruktúra ezen elemeire már csak részben, vagy helyenként egyáltalán nem igaz. A térségben (illetőleg annak határain) megjelenő megszakított jellegű élőhelytöredékek és ökológiai folyosók az alábbiak: Sümegei Mogyorós-domb TT, Sümegei Fehér-kövek TT, és a Sümege-Nyírlak Szociális Otthon parkja. E területek természeti állapota nagyon változó. Vannak kielégítő állapotú egységek, de a területek nagy része kisebb-nagyobb beavatkozásokat igényelne, hogy fontos szerepét maradéktalanul betölthesse. A térség elsőrendű

táj- és természetvédelmi feladatai közé kell sorolni ezen ökológiai folyosók, megóvását, rehabilitációját.

A Marcal-medence kiegyensúlyozott területi fejlődése és a térség megfelelően szabályozott területhasználata elengedhetetlen feltétele az ökológiai állapot egyensúlyának megőrzéséhez.

Országos jelentőségű védett természeti területek: Darvas-tói lefejtett bauxitlencse TT - Csabrendek - Nagytárkány puszta, Sümegei Mogyorós-domb TT, Uzsai Csaraboserdő TT, Sümegei Fehér-kövek TT - Erdőrezervátum.

Helyi jelentőségű védett természeti terület a Sümege-Nyírlak Szociális Otthon parkja. Az 1996. évi LIII. a természet védelméről szóló törvény erejénél fogva védett. valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, földvár, kunhalom, szikes tó. Terület nélküli védelmet élveznek a védett növény és állatfajok. Védett források a Sümege: Rákóczi-kút, Csánk-kút.

Érzékeny Természeti Területek tekintetében Sümege város közigazgatási területén a Csabrendek-Zalagyömörő-Sümegeprága-Nyírad települések közé eső területek II. (fontos) kategóriába kerültek besorolásra.

A Környezetvédelmi Program megállapításai alapján a legfontosabb elérendő célok:

- biztosítani kell a természetes élőhelyek, különösen a veszélyeztetett növény- és állatfajok természetes élőhelyeinek védelmét,
- a természetes területeket károsan érintő tevékenységeket fel kell tární, meg kell szüntetni,
- rendszeresen foglalkozni kell az elhanyagolt területek gyomnövényeinek (elsősorban parlagfű, bálványfa, gyalogakác) allergiát okozó károsító hatásával,
- indokolt lenne a 84-es főút mellett a várköpenynél tájba illő erdőszáv telepítése, teljesen rehabilitálni kell a Palotakertet is,
- gondoskodni kell a zöldterületek minőségi cseréjéről
- a város kül- és belterületét is érintő patakmedrek ökológiai állapota a folyamatos szennyezések miatt igen sérülékeny
- a Marcal-forrásvidék vizes élőhelyei és mélyen kultivált környezetének rehabilitációja a fajok megőrzésének legfontosabb pillére
- a bányászati tevékenység kerülése az ökológiai rendszerek sérülékenysége miatt
- folyamatos monitoring kialakítása a foltokban még megőrződött élőhelyek környezetében.

1.13 ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

A Környezetvédelmi Program és az egyéb előzményi dokumentumok sem tartalmazzak külön, a zöldfelületi rendszer összefoglalását tárgyaló fejezetet, csupán néhány témakörhöz kapcsolódóan az egyes zöldfelületekkel, köztterekkel kapcsolatos fejlesztési célokat említik.

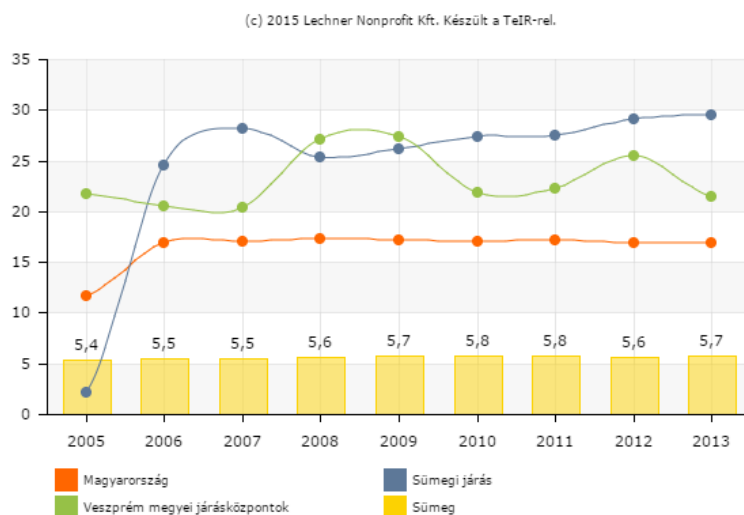
Sümege legjelentősebb belterületi zöldfelülete a Püspöki Palota parkja az un. Népkert. A park mind esztétikai, mind kondicionáló szempontból rendkívül jelentős. A kert növényzetének jelentős részét képezik az igen idős vadgesztenyék, valamint különböző cserjék. A Népkerten kívül mindössze néhány jelentősebb zöldfelület található (Kossuth utca, Jókai utca, Szegedy Róza utca találkozási pontja).

Emellett a rendszer fontos részét képezik a külterületi erdőterületek, illetve a szőlőterületek, melyek a biológiailag aktív felületet képző szerepük mellett, a tájkarakter és tájkép formálásában is nagy jelentőségűek.

A Környezetvédelmi Program a zöldfelületekkel kapcsolatos legfontosabb feladatai közt említi a közterületek tartós és virágos növényzet állományának bővítését, sok helyen az elöregedő, oda nem illő fák cseréjét, a járdák, járdaszegélyek, előkertek gondozását lakossági feladat keretein belül, az allergiakeltő és tájidegen növények irtását, valamint az utak menti védőfásítás szerepének növelését.

Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága mind az országos, a megyei, és a járási átlag értékeihez képest jelentősen alulmarad a településen.

41. ábra – Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m²)

1.14 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1 A területfelhasználás vizsgálata

(A munkarész a 2010. évi településrendezési terv megállapításain alapul)

Kialakult településszerkezet

Sümege lassú, fokozatos fejlődésének köszönhetően megőrizte történelmi hangulatát, kisvárosi léptékét, és ezzel idegenforgalmi vonzó erejét. A városkép várral koronázott sziluettje önmagában is élményt nyújtó látvány.

Sümege viszonylag kisméretű belvárosának urbanisztikája sajátosan egyéni formát mutat. A városból kiemelkedő, a település közepén szimmetrikusan elhelyezkedő Várhegy és a vár már messziről látható az ideérkezők számára. A településen áthalad a 84. sz. főút, amely a város megközelítését biztosítja a Balaton felől valamint északi irányból a 8. sz. főút felől, Sárvár, Szombathely és Sopron felől.

Az Ófalu, a mai belváros a Várhegy köré települt így a belváros keleti határát a Várhegy meredek oldala zárja. A hegy lábánál a belváros magját a Ferences templom és kolostor, illetve az egykor szép kertjéről híres püspöki palota együttese alkotja. Ezt övezi félkör formában a belváros központi része, a három egymásba nyíló térből álló „úthálózata”. Ehhez kapcsolódóan szintén a Várhegy oldalában található a város történelmi belvárosa, a legkorábban beépült rész, mely szabálytalan, nőtt utcahálózattal rendelkezik. A város történelmileg kialakult legjelentősebb része műemlékekben gazdag.

A történelmi belvárost körülölelő területen találhatóak a régebbi városrészek, elsősorban földszintes, családi házas beépítéssel. A városból sugárirányban kivezető utak mentén, illetve az azok által közrezárt területeken az elmúlt évtizedekben kialakult többszintes társasházak, illetve új építésű családi házak találhatóak.

A város gazdasági hasznosítású területei a város nyugati részén, a Tapolca – Ukk - Celldömölk vasútvonal mentén találhatóak.

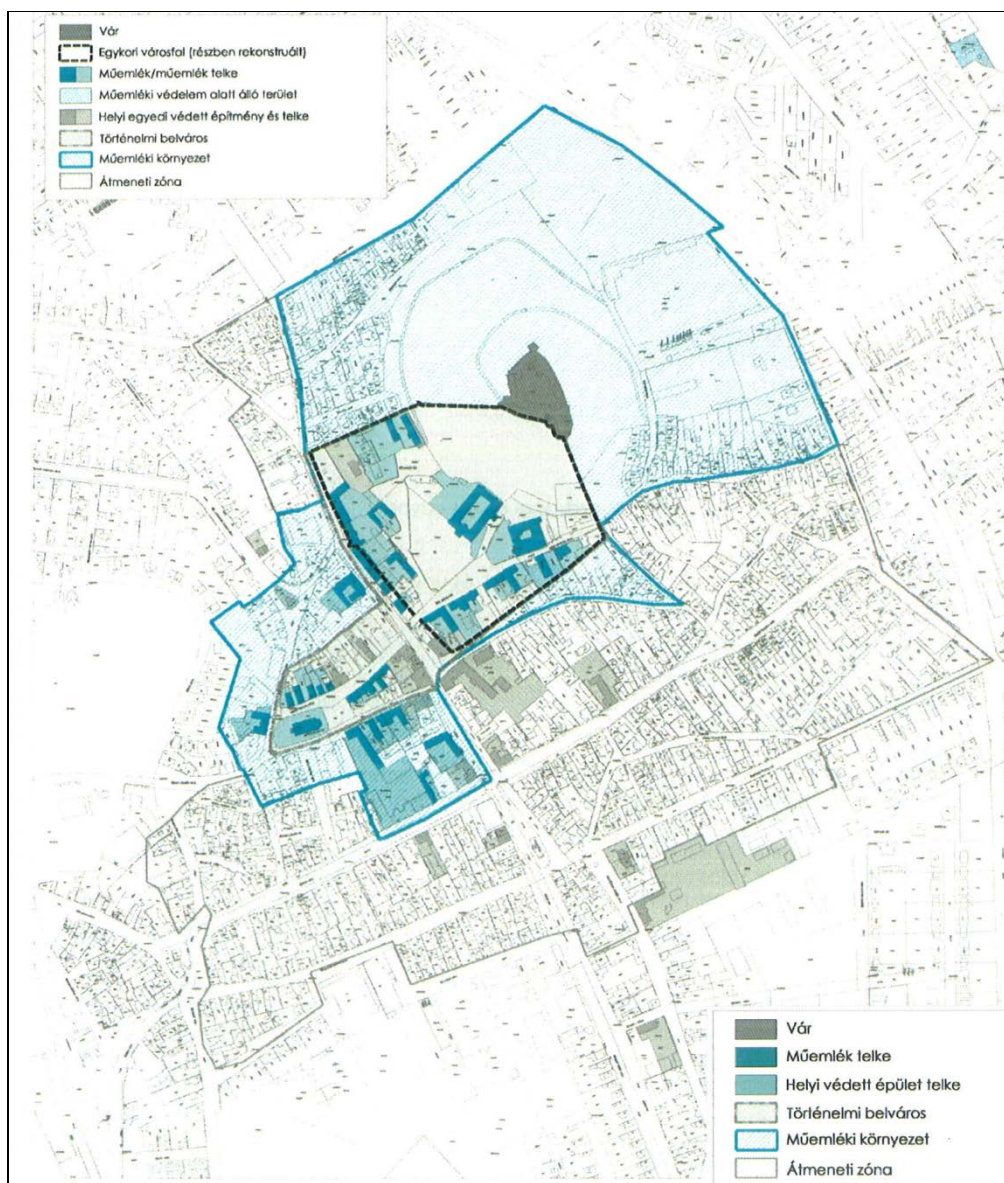
Sümege legjelentősebb belterületi zöldfelülete a Püspöki Palota parkja az ún. Népkert, a Népkerten kívül mindössze néhány jelentősebb zöldfelület található (Kossuth utca, Jókai utca, Szegedy Róza utca találkozási pontja).

A város sportpályája a nyugati városrészben a vasúthoz közel helyezkedik el, lakóterületek és a vasút közötti területen.

A szőlőhegy volt zártkerti területe a várostól keleti irányban helyezkedik el és művelési formájából eredően kisebb ingatlanokon lévő gazdasági épületekkel épült be.

A város külterületei jellemzően mezőgazdasági és erdőterületek. Mezőgazdasági területek jellemzően a belterület közelében találhatóak, erdőterületek pedig a várostól keletre a Rendeki-hegy oldalában, délre pedig a Sümege–Tapolcai hát területén találhatóak, melyek természetvédelmi területek is egyben.

42. ábra – A Történelmi Belváros a településfejlesztési koncepcióban

Forrás: Településfejlesztési koncepció, 2015.

1.14.2 Az épített környezet értékei

A művi és helyi védelem objektumainak bemutatása a 2010. évi településrendezési terv és Örökségvédelmi Hatástanulmány megállapításai alapján történik.

1.14.2.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

A város történeti fejlődése

Sümege és közvetlen környékének története három nagy időszakot ölel fel. Az első az őskortól a XII. századig, a vár építése kezdetéig terjed.

A város történetének második szakasza az 1200-as évek utolsó évtizedeiben kezdődik és a XVIII. sz. elejéig tart, amelynek során Sümege történéseit elsősorban a vár stratégiai szerepe határozta meg.

A város múltjának harmadik, máig is tartó időszaka a vár 1713-ban bekövetkezett végső pusztulásával indult. A XVIII. sz. folyamán a város fejlődését a veszprémi püspökök sümegei jelenléte határozta meg. Az általuk létrehozott gazdasági és szellemi milióból nőtte ki magát a reformkor, a főként Kisfaludy Sándor személye köré csoportosult nemesi családok sümegei tevékenysége, amelyet 1848 után a megerősödő polgárság áldásos munkája váltott fel.

A település és környezete őskori eredetét város közelében talált bronzkori leletek, kőbalták és urnák bizonyítják. A várostól délre, a Mogyorós-dombon őskori kovakőbányát fedeztek fel, ami ma védett terület és múzeum. A Várhegy oldalán hamvvedreket, a keleti részen kőeszközöket találtak.

A térség a római korban is lakott terület volt, amit a feltárt katonai táborhely és lakóépületek, a Berki malom környéki telep, és a Forró kút közelében talált villa nyomai bizonyítanak. A város területén háromhajós őskeresztény bazilika alapfalait tárták fel.

Sümege városának történetét alapvetően meghatározza az a tény, hogy a terület az államalapítás óta a veszprémi püspökség birtoka volt.

A középkor legfontosabb eseménye, hogy Szent István a Marcal forrásvidékét a Veszprémi Püspökségnek adományozta, majd a török hódoltság idején, amikor 1552-ben Veszprém török kézre kerül, Sümege lett a püspökség legbiztonságosabb helye, ezért 1553-ban a püspökség ide költözött, és 1762-ig itt is maradt. A várfalakat 1656-1658 között Széchenyi György veszprémi püspök 1100 méter hosszú, bástyákkal megerősített kőfallal vetette körül, ennek egy része ma is látható. E falakon belül épült ki az ún. nemesi belváros a 18. század folyamán, melynek keleti határát a Várhegy meredek oldala zárja.

A város újkori fejlődése Széchenyi György püspöksége idején a vár 1648. évi újjáépítésével kezdődött. A püspök 10 éven át élt a városban, ekkor telepítette le itt a ferenceseket is. Központjában az 1649 után épített és 1724-1733 között jelentősen kibővített ferences kegytemplom és kolostor, valamint a veszprémi püspöki palota épületei állnak.

A város utcái a Várhegy meredek oldalait fogják körül. A belvárostól keletre, a 16. század folyamán alakult ki az akkori jobbágyság városrésze, a Tokaj. Északi határában, a várba felvezető út lábánál áll a 18. században épített várkastély. A belvárostól nyugatra, a középkori alapokon fejlődő ún. Tizenhárom Város városrészben áll a plébániatemplom.

Míg a középkori Sümege városmagja lejjebb, a plébánia templom környékén volt, ebben az időben már a védettebb terület irányába húzódott a település, melyet a püspök bástyákkal kialakított kőfallal védtetett körül. A várost több tűvész is pusztította, így 1701-ben Széchenyi Pál püspök elrendelte, hogy a falakon belül csak kőházak épüljenek. Tekintve, hogy ebben az időben kőház építésére csak vagyonos ember gondolhatott, a jobbágyság kiszorult a kőfalak közül, a kerített városrész nemesi

házakkal épült be. Építettői a püspöki tisztségviselők közül kerültek ki. A terület beépítése a 18. sz. végére fejeződött be.

A városfal ebben az időben már jelentőségét veszítette. Egyes házak építéskor bizonyos szakaszait el is bontották. Az új házak a falakra rátapadtak, sőt azon át is léptek, azt sok helyen magukba olvasztották. Ennek ellenére a fal északi szakasza, bástyájával, az ún. tarisznyavárral együtt ma is jelentős magasságban látható, s több szakaszon a déli oldal is megtalálható. Nem maradt meg a város kapuja, mely feltehetően a mai Szent István tér vonalában nyílt, s nem maradtak meg a várhegy meredek lejtőjére épített, a vár erődrendszeréhez csatlakozó kapcsolatot adó falszakaszok sem.

A város az 1730-40-es évekre Zala megye keleti részének jelentős településévé vált, ahol a nemesség és földbirtokosok mellett mérnökök, orvosok, jogászok is letelepedtek, házadómentességet és egyéb kiváltságokat kaptak.

A belváros a 18. sz. során nemesi kúriákkal épült be. A viszonylag gazdag kialakítású épületek többsége kisebb-nagyobb mértékben átépült, bővült. Mind között a legjelentősebb belvárosi épület a püspöki palota. A korábbi 17. századi püspöki épület bővítésére, igényesebb kiépítésére Padányi Bíró Márton püspöksége idején, 1748-1753 között került sor.

A püspöki székhely az 1770-es években került vissza Veszprémbe. Eddigre azonban a betelepedett nemesség a környékre kisugárzó társadalmi és szellemi központtá tette a várost, mely a reformkorra szinte kulturális zarándokhellyé vált.

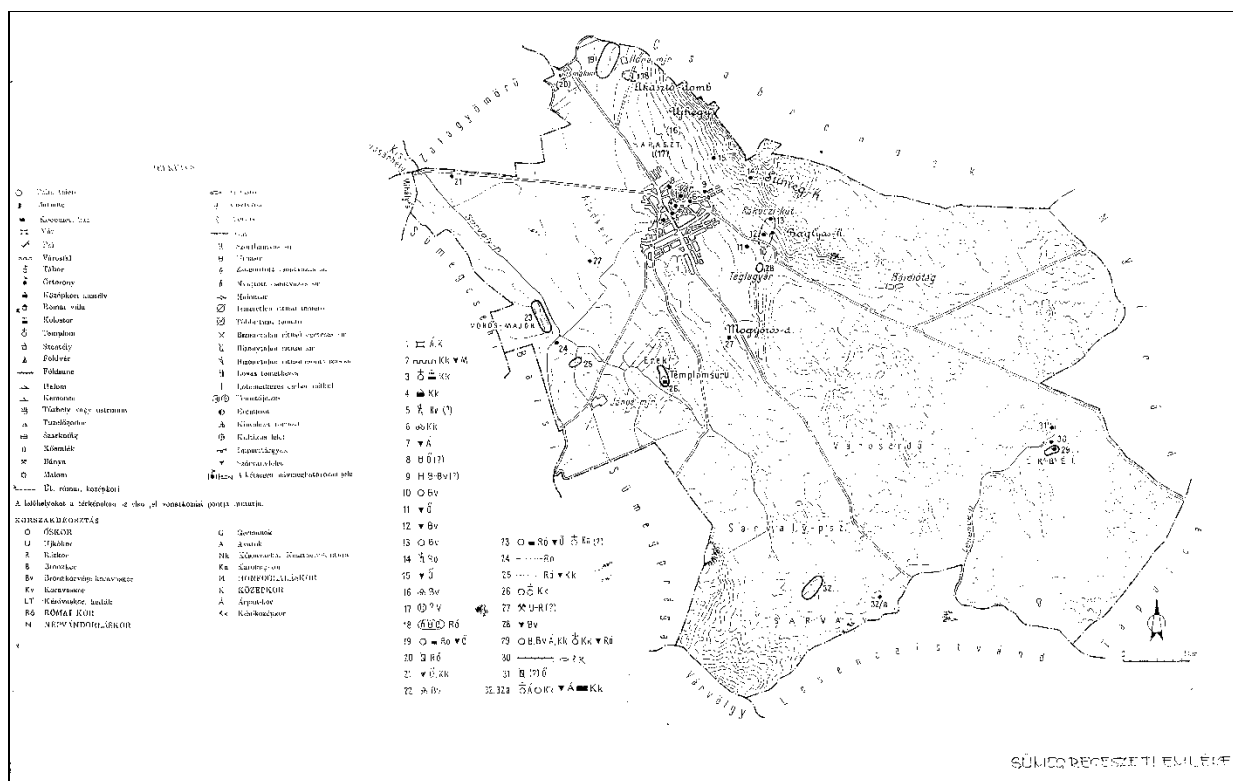
A 19. sz. második felében városban gazdag iparos és kereskedő réteg telepedett meg, majd a kiegyezés utáni évtizedekben a település újabb virágkorát élte. A megerősödött polgárság a kor hangulatához igazodva intézmények sorát hozta létre. A Ramasetter-, Eitner-, Darnay-családok élenjáró szerepet töltek be e téren. Bankot alapítottak, kórházat, iskolát, óvodát, múzeumot hoztak létre. Ezt követően azonban már egyértelműen az iparosodás szempontjából kedvezőbb helyzetben lévő Tapolca vált fejlődési pólussá.

A II. világháborút követően a belváros elvesztette korábbi társadalmi kötődéseit, lakosait, fő funkcióit, légyüres térbe került. Bár az 1990-es évektől újabb látványos jelei láthatók a város fejlődésének, amelyek az idegenforgalom és a kereskedelem igényeire épülnek, ennek hatása azonban elsősorban nem a történeti belváros területén, hanem a 84-es út elkerülő szakasza mentén érezhető. A város legértékesebb része így továbbra is megújulását várja.

1.14.2.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A város örökségvédelmi hatástanulmánya tartalmazza a régészeti lelőhelyek, területek részletes bemutatását. Elsősorban bronz-és vaskori, valamint középkori lelet található a város területén jelentősebb mennyiségben.

43. ábra – Sümege régészeti emlékei

Forrás: (Örökségvédelmi hatástanulmány – 2002. Müller János, okl. építészmérnök)

1.14.2.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők, műemlékek, műemléki területek

Sümege Város kulturális örökségében meglehetősen gazdag, ez vonatkozik úgy a történeti, mint az épített örökségre, valamint a természeti-táji értékekre is. A város területének különleges értéke a belváros és vár.

A kulturális örökség jelentőségét értékelve a település önkormányzata megállapította, hogy a város és térsége hátrányos helyzetében nem hagyhatja veszni értékeit, sőt felismerte, hogy ezen értékeket integrálni kell a város életébe. Így alakult ki, hogy a Településfejlesztési Koncepció szerint a jövő útja a kulturális örökség értékeinek felhasználásán bemutatásán alapuló minőségi turizmus lehet.

A város kulturális öröksége egyes elemeinek fokozott védelmét a Helyi Építési Szabályzatban külön fejezet biztosítja.

A kulturális örökség elemei:

Területi egységek:

- Várhegy
- Történelmi belváros együttese

- Átmeneti zóna területe

Legfontosabb egyedi értékek – épületek:

- Vár együttese
 - o Várrom, hrsz. 1532, műemlék, azonosító: 5310 (10292)
 - o Vároldal műemléki környezet, hrsz. 1532, műemléki környezet, azonosító: 10616 (10293)
 - o Várhegy régészeti lelőhely, hrsz.1532, régészeti lelőhely, azonosító: 9212
- Püspöki palota
- Ferences templom és kolostor.

További, már védett épületek a belvárosban:

- Szt. István tér 1: Scotti kúria,
- Szt. István tér 2: Barcza kúria,
- Szt. István tér 3: Hertelendy kúria,
- Szt. István tér 4: Nanicza kúria,
- Szt. István tér 5: Kecskeméthy kúria,
- Vak Bottyán u. 1: Vajda kúria
- Vak Bottyán u. 3: Magyar kúria
- Kisfaludy tér 2: Kisfaludy-ház,
- Udvarbíró tér 1.: Szűcs ház
- Udvarbíró tér 1.: Takács ház
- Udvarbíró tér 1.: Paar ház
- Udvarbíró tér 1.: Cseh kúria
- Kossuth L. u. 19.: Lakóház
- Kossuth L. u. 23.: Lakóház
- Kossuth L. u. 27.: Lakóház
- Kossuth L. u. 33.: Eitner ház
- Deák F. u. 4.: Lakóház
- Deák F. u. 15.: Lakóház
- Deák F. u. 19.: Lakóház

(A teljes listát a www.muemlekem.hu oldalon található műemlék-jegyzék tartalmazza, melyben 50 db műemléke található)

Városképi, városszerkezeti értékek:

- Történelmileg kialakult telekstruktúra a belvárosban és az átmeneti zónában.
- Belváros kelet-nyugati és észak-déli tengelye.
- A tengelyekből kitárulkozó teresedések. (Szent István tér, Kisfaludy tér, Hétvezér tér)
- Egymásba torkolló terek (Kisfaludy tér, Udvarbíró tér)

- Egyedi értékek sora által alkotott utcaképek a belvárosban
- Egységes utcaszakaszok az átmeneti zónában.

Látványelemek, sziluettek:

- A legfőbb, a településképet meghatározó, de a tájat is befolyásoló látványelem a Vár, mely valamennyi érkezési irányból feltűnik.
- Települési jelentőségű a Ferences templom és a Plébánia templom látványa.
- Jellemzőek a belső látványelemek, mint a Szent István tér kitölcséresedésével feltároló Vár sziluetttje, rálátás a Püspöki palotára és a Ferences templomra.
- Érdekes a Deák F. utcából kitarulkozó Hétvezér tér a Plébánia templommal, valamint a belvárosi terek kapcsolódása
- Az átmeneti zónára jellemző és hangulatos az ívesen kanyarodó utcák egyes szakaszain feltároló látvány.
- A városkapuk jellemzője a Várhegy látványa.

Terek, térkapcsolatok:

Elsősorban a belváros terei értékes városszerkezeti és funkcionális elemek, melyeknek rendkívül fontos védelme, rekonstrukciója.

A Szent István tér villásan és emelkedően tárulkozik ki és nyitja meg a látványt a Várra a Ferences templomra és Püspöki palotára.

Belőle nő ki a Kisfaludy tér, melyből kis átmenettel indul az összetett Udvarbíró tér.

Ezen terek szakrális (templom előtti tér-rész) és városi funkciókat töltenek be. A belváros részletes rendezése úgy történik, hogy ezen funkciók rugalmasan változtathatók legyenek, ill. egymást kiegészítsék, együtt is használhatók legyenek.

A Szent Imre téren meghatározó a templom látványa és a fák téralkotó szerepe. Ez a város kelet-nyugati tengelyének végpontja és egyúttal a Vár és a tervezett Termál centrum közötti idegenforgalmi tengely egyik eleme.

További fontos városalkotó térelemek:

- Lukonits u. és Széchenyi u. kereszteződése.
- Jókai u. és Szegedy Róza. u. kereszteződésében kialakult teresedés (Millennium Park) a millenniumi kereszttel. Kellemes a kitarulkozó látvány a csatlakozó utcákból.
- A Kossuth L. u. dél felé kiszélesedik és bizonyos térélményeket és funkciót nyújthat megfelelő „berendezés” után. Továbbhaladva betorkollik a Flórián térbe, melynek zsúfoltsága közlekedési létesítményei miatt nincs igazi téralkotó szerepe. Az autóbusz pu. kitelepítése után gondos tervezés alapján színvonalas foltja lehet a déli városrésznek,

Parkok, kertek:

- Legjelentősebb és egyetlen nagy kiterjedésű park a belvárosban a Püspöki palota kertje. A történeti park egy része hosszú ideje városi parkként működik.
- Ide kapcsolódik a Ferences templom térrendszere, valamint a részben zárt kálvária területe.
- A belváros tereinek, parkjainak történeti kialakulásuk figyelembe vételével, rugalmas hasznosítást feltételezve térrendezési és parkosítási terv készül a belváros hasznosítási tanulmányterve keretében.
- Ide sorolható a Vár palástja is, ami védett növényfajok élőhelye is. A terület megmaradt növényzetét őshonos fajokkal kell pótolni és fenntartani.
- A város területén található kisebb terek, teresedések részben növényzettel fedettek. Ezek rendszeres fenntartásáról gondoskodni kell.

Temetők:

A városi temető történetileg gazdag, építészeti értékekkel rendelkezik, tulajdonképpen a város „történelem könyvét” jelenti. Az értékek mentése, történeti feldolgozása fontos cél. Ezért a terület és egyes emlékeket helyi védelemre javasoltak.

A zsidó temető Helyreállítását megvalósult 2003-ban, helyi védelemre javasolt.

(További információk a művi és helyi védelem objektumainak bemutatásáról a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nyilvántartásában található. www.muemlekem.hu)

1.14.2.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület

Sümege sem világörökségi, sem világörökségi várományos terület nem található.

1.14.2.5 Nemzeti emlékhely

Nemzeti emlékhely Sümege nem található.

1.14.2.6 Helyi védelem

A helyi védelem alatt álló épületek, építmények listáját a 23/2007 (XI.28.) önkormányzati rendelet tartalmazza.

1.15 KÖZLEKEDÉS

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Sümege város Veszprém megyében a Bakony délnyugati sarkában, a Sümegi járásban helyezkedik el. A Balatontól mindössze 20 km-re fekvő település 2013 óta járásszékhely, a szomszédos járásközpont, Tapolca ikervárosa. A kisváros elsősorban a Balaton közelségével, az egyedi arculatával és speciális turisztikai kínálatával (lovaglás, vadászat, kerékpározás, gyalogos túrázás) vonzza a látogatókat, ezért **kiemelt szempont a természeti és táji környezet kímélése** a közlekedésfejlesztési célok meghatározása során.

Közúti kapcsolatait a régió további járásaival, nagyobb településeivel elsősorban a **84. számú másodrendű főközlekedési út** valamint kötöttpályás közlekedés tekintetében a **MÁV 26. számú, Boba vasúti csomóponttal kapcsolatot képező vasútvonala** biztosítja.

1.15.2 Közúti közlekedés

A települést érintő **gyorsforgalmi út nincs**. A három megyeszékhelytől: Veszprémtől 60 km-re, Zalaegerszegtől 45 km-re, a turisztikailag is lényeges Soprontól pedig 100 km-re fekszik. A térség meghatározó közútja a Sümege (és Ukk) településen is áthaladó **84-es számú, 132 km hosszú, másodrendű főút**, amely három megyét átszelve (Veszprém, Vas, Győr-Moson-Sopron) Sopron felől a Balatonhoz (Balatonederics) vezet. A főút **2x1 sávós, balesetveszélyes, kapacitáshiányos, sávészélesítése évek óta tervezett**.

A 84. számú másodrendű főúton kívül az alábbi utak érintik Sümeget:

- 7327 – Keszthely – Sümege összekötő út
- 7319 – Tapolca – Sümege összekötő út
- 7324 – Devecser – Sümege összekötő út
- 7328 – Sümege – Zalaegerszeg összekötő út
- 73316 – Sümege állomáshoz vezető út

A települést közvetlenül érintő utak terheltsége a 2013. évi számlálási adatok alapján a következő táblázatban foglaltak szerint alakult²:

22. táblázat – Forgalomszámlálási adatok

Közút száma	Útkategória	Összes forgalom (jármű/nap)	Személygépkocsi (jármű/nap)	Tehergépkocsi (jármű/nap)
84	II. rendű főút	5443	4014	912
7327	összekötő út	2057	1334	473
7319	összekötő út	2656	1924	62

² Forrás: A Magyar Közút adatai és a www.utadat.hu

7324	összekötő út	1950	1356	88
7328	összekötő út	1439	863	179
73316	állomáshoz vezető út	1390	898	142

forrás: A Magyar Közút adatai és a www.utadat.hu

A várost a járás többi településével alsóbbrendű, jellemzően meglehetősen rossz minőségű, alacsony szolgáltatási színvonalú, kapacitáshiányos úthálózat köti össze. Kivételt képez ez alól a 7319. számú, Sümeget Tapolcával összekötő út, amelyen az előző finanszírozási ciklus során pályázati forrásból forgalomtechnikai és biztonsági elemek kerültek kiépítésre, kiszélesítették, ívkorrekciókat és burkolat megerősítést végeztek rajta. Kitisztításra kerültek az árkok, az áttereszek valamint padkarendezést is végrehajtottak. A fenti táblázatban szereplő összekötő utak belterületi szakaszairól ágaznak le a város gyűjtő- és lakóútjai.

A városba bevezető utakon a **burkolat állapota csak egyes szakaszokon megfelelő**, jelentős hányadában teherbírásuk és felületük épsége nem elégíti ki a forgalmi követelményeket. A talajvízszint csökkenése következtében a talaj tömörödött, ami az **úttest töredezését, balesetveszélyes kátyúk** kialakulását eredményezte. A város teljes úthálózata 74,933 km, melyből 19,5 km kiépített. A kiépített utakból 18,07 km belterületi és 1,43 km külterületi. A kiépítetlen utak teljes hossza 55,433 km, ebből 15,048 km esik a település belterületébe. A településen a gyalogutak és a járdák hossza nagyságrendileg 38,81 km, melyből 23,35 km kiépített. A bitumenes és aszfaltozott utak közel 70%-ban rossz állapotúak.³ A 84. számú másodrendű főút két vonalán épült bevásárlóközpontok okán az elmúlt néhány évben jelentősen megnőtt a főút belterületi szakaszát keresztező gyalogos és gépjárműforgalom, mely igényt a közlekedési infrastruktúra nem tudta követni. A településen csupán a 84. számú főút és a Tapolcai út találkozásában található jelzőlámpás csomópont. **Az utak fejlesztése, burkolatai felújítása, a fő közlekedési csomópontok átalakítása, a feltáró utak szilárd burkolattal való ellátása alapvető feladat.**

1.15.3 Közösségi közlekedés

1.15.3.1 Közúti – autóbuzsos közösségi közlekedés

A város autóbuzsos közösségi közlekedését az ajkai székhelyű **Somló Volán Zrt.** látja el, amelynek a központ és Tapolca mellett a városban is van telephelye. **Buszjáratai kapcsolatot jelentenek Sümege valamint 34 település között** (Ajka, Devecser, Budapest, Celldömölk, Csabrendek, Győr, Hévíz, Hosztót, Jánosháza, Kaposvár, Karakószörcsök, Kerta, Keszthely, Kőszeg, Lenti, Megyer, Nagykanizsa, Nemesahany, Nyirád, Óhid, Pápa, Pécs, Sárvár, Sopron, Sümegcsehi, Sümegprága, Szombathely, Tapolca, Ukk, Veszprém, Vindornyaszlós, Zalaegerszeg, Zalaerdőd és Zalaszentgrót)⁴. A város mérete nem teszi szükségessé rendszeres helyi autóbuzsjáratok gazdaságos üzemeltetését.

Az autóbuzs állomás a város központjában, a Flórián téren helyezkedik el. Megközelítése szilárd burkolatú, aszfaltozott úton lehetséges.

³ Forrás: Sümege Város Környezetvédelmi Program felülvizsgálata 2013.

⁴ Forrás: www.somlovolan.hu

1.15.3.2 Kötőtpályás – vasúti közösségi közlekedés

Sümege város vasúti közösségi közlekedését a Bakony délnyugati lábánál fekvő Balatonszentgyörgy - Tapolca – Ukk, a **MÁV 26-os, egyvágányú, vasútvonala** jelenti. Hossza 35 km, Keszthelyig fővonalnak minősül illetve eddig van villamosítva, a biztosítóberendezései elavultak. A vasútvonal mentén találhatóak a város gazdasági hasznosítású területei.

A jelentősebb települések elérése vasúttal az alábbiak szerint történik:

- Sümege – Tapolca: távolság 20 km, a menetidő kb. 20 perc, kilenc vonatpár közlekedésével
- Sümege – Veszprém: távolság 70 km, a menetidő nagyságrendileg 2 óra, 1-3 átszállással

A település közigazgatási határain belül összesen három vasúti megállóhely található:

- Sümege vasútállomás
- Nyírlak vasúti megállóhely
- Sümege Bazaltbánya vasúti megállóhely,

amelyekből utóbbi kettő nem üzemel. A sümegei **vasútállomás épülete a település nyugati szélén** található a Vasút utcában, megközelítése a Mihályfa felé vezető útról illetve a belváros irányából a Darnay Kálmán utcán keresztül lehetséges.

1.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A **kerékpárral** való közlekedés Sümege esetében **kiépített vagy kijelölt infrastruktúrával jelenleg nem támogatott**, csupán a közúton történő kerékpározás lehetséges mind a városban mind pedig a járasszékhely és a környező települések között. A kerékpáros turizmus térnyerésével közlekedésbiztonsági szempontból kiemelt fontosságú vált Sümege hivatásforgalmi és turisztikai célú kerékpárút hálózatának fejlesztése és a régiós kerékpárutakhoz történő csatlakoztatása.

Az Országos Kerékpáros Koncepció és Hálózati Terv tartalmazza a **81. számú Balaton – Rába** kerékpárutat, melynek útvonala Veszprém – Nagyvázsöny – Kapolcs – Tapolca – **Sümege** – Somlóvásárhely – Pápa – Árpás – Győr.

A gyalogos közlekedés - tekintettel a város méretére – a településen igen elterjedt. Az elmúlt néhány évben az óvárosban kialakításra kerültek forgalomcsillapított, gyalogos felületek valamint az alábbi kijelölt átkelőhelyek támogatják a városban élők biztonságos gyalogos közlekedését:

- 84. sz. főút és Tapolcai út kereszteződése
- Rendeki utca – Alkotmány utca (körforgalom)
- Jókai utca – Tóth Tivadar utca
- Kossuth Lajos utca – Millenium Park
- Kossuth Lajos utca – Szent István tér
- Petőfi Sándor utca – Árpád utca

- Kossuth Lajos utca – Flórián tér

A település járdákkal való ellátottsága szakaszos, a gyalogutak és járdák hossza 16,361 km. A járdahálózat fejlesztése folyamatos. A gyalogosok számára az utóbbi időben megnövekedett tranzitforgalom fokozott környezetterhelést okoz.

1.15.5 Parkolás

Sümege város területén a parkolási feltételek kielégítőek, parkolóhelyeket illető kapacitáshiány nem mutatkozik. A Vár környezetében az Önkormányzat fizető parkolást vezetett be - melynek feltételeit 2004-ben parkolási rendeletben szabályozta – később azonban a fizető parkolási rendszer megszüntetésre került. A településen a P+R, B+R parkolás nem biztosított.

1.16 KÖZMŰVESÍTÉS

1.16.1 Víziközművek

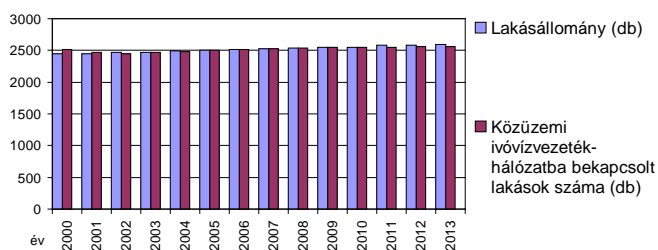
1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás

A településen a vezetékes ivóvíz elosztóhálózat a beépített terület utcáiban 35,9 km hosszban épült ki, ezzel a vízvezeték kiépítettsége a belterületen teljes körűnek tekinthető. A külterületen fekvő Jánosmajorban is biztosították a vízellátást.

Az ivóvízzel ellátott lakások száma a legutolsó statisztikai adatok alapján 2562 volt 2014. január 1.-én, ez a település lakásállományának 98,9 %-a. Az ellátottság jelzi, hogy Sümegeen a lakosság 1,1 %-a, kb. 50 fő számára nincs megoldva a közüzemi vezetékes ivóvíz ellátás. Ezek ellátására a közhálózatra telepített 9 közkifolyó áll jelenleg rendelkezésre. A közüzemi vízellátásban nem részesülő telkeken élők a vízellátásukra a közkifolyókon kívül, házi kutakat is hasznosítanak, de azok vízminősége bizonytalan. Házi kutakat a fenntartási költségeik csökkentésére a közüzemű vízellátásban részesülők is használnak, elsődlegesen locsoló vízként.

Vízellátottság fejlődése 2000-2014 között

44. ábra – Vízellátottság fejlődése 2000-2014 között

A diagram mutatja, hogy 2000-ben 2518 lakás, az akkori lakásállomány 102,7 %-a rendelkezett vezetékes ivóvíz ellátással, 2014. január 1-én 2562 lakás,

forrás: KSH

a lakásállomány 98,9%-a. (Meg kell jegyezni, hogy ez idő alatt a város népességszáma 8,7 %-kal csökkent, a lakásállomány pedig 5,6 %-kal nőtt.)

Vízellátás műszaki hálózati rendszere (vízbázis, hidrogeológia, hálózati rendszer)

45. ábra – Sümege vízellátó alaphálózata

forrás: Veszprém megyei Területrendezési terv

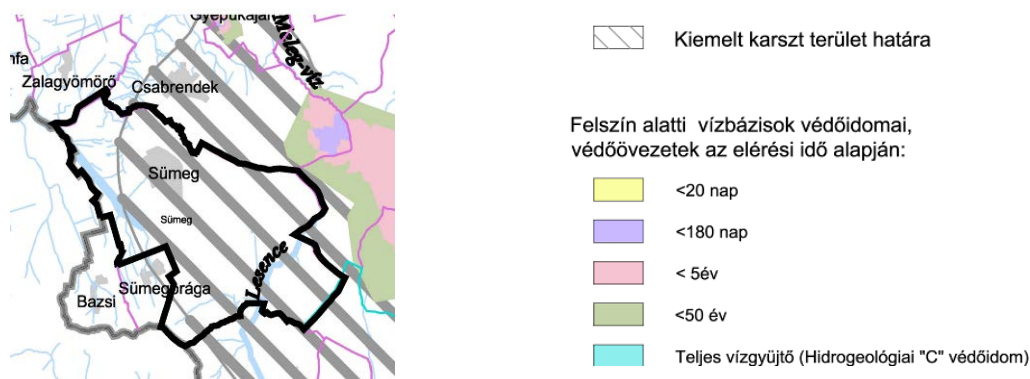
Sümege vízellátó hálózatának üzemeltetője a Siófoki központú DRV Zrt. Keszthelyi Üzemigazgatósága.

Sümege és térsége ellátására létesített regionális ellátó rendszer Sümege, Csabrendek, Kisberzsény, Hosztót, Zalaszegvár és Sümegeprága és a hozzájuk tartozó külterületi városrészek ellátását biztosítja.

Sümegei Regionális Rendszer vízbázisa a DRV Darvastói vízbázisa, az ebből kitermelhető víz mennyisége 8400 m³/nap, ebből Sümege város napi átlagos vízfogyasztása 1220 m³/nap, napi csúcsgigénye 1410 m³/nap. A hálózaton két nyomászóna üzemel, az alsó ellennyomó tározója a 2x1000 m³-es, míg a felső zóna tározója az 500 m³-es magastározó.

Sümege város, ahogy a Veszprém megyei TrT is jelzi, kiemelt karszt területen fekszik, de kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület nem érint.

46. ábra – Tüzevíz ellátás

Forrás: Veszprém megyei Területrendezési terv

A település kiépített vízelosztó hálózatára az előírások szerint a tűzcsapok felszerelésre kerültek, biztosítva ezzel a szükséges tűzivíz ellátást.

Fejlesztési igény

Az ágazat részéről elkészített „gördülő fejlesztési terv” keretében a szolgáltató ütemezetten rögzítette az ivóvíz ellátás hálózatának és létesítményeinek rekonstrukciós és fejlesztési igényeit.

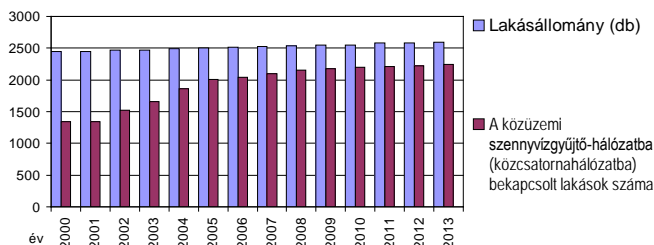
Fejlesztési célkitűzés az ivóvíz vízminőségének megőrzése, a folyamatos, minél kevesebb üzemzavarral történő biztosítása, lehetőleg pályázati támogatás segítségével. További fejlesztési cél a régi ac és acél vezetékek KPE vezetékre való kicserélése.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés

A településen a szennyvíz elvezetésére elválasztott rendszerű közcatorna hálózatot létesítettek. A szennyvízcsatorna hálózat a belterületen 27,3 km hosszban épült ki, ezzel a csatornahálózat minden utca legnagyobb hányadában kiépítésre került, míg a külterületi beépítéseknél nem rendelkeznek közcatorna hálózattal.

Szennyvízelvezetés fejlődése 2000-2014 között

47. ábra – Szennyvízelvezetés fejlődése 2000-2014 között

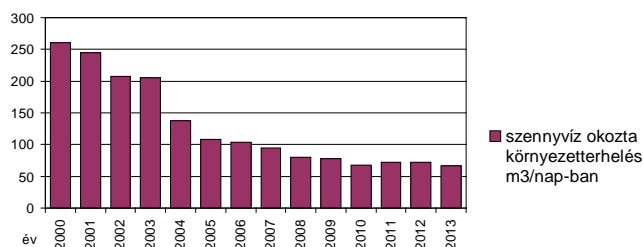

A diagram mutatja, hogy 2000-ben 1347 lakás, az akkori lakásállomány 55 %-a csatlakozott a közcatorna hálózathoz, 2014. január 1-én 2241, a lakásállomány 86,5 %-a.

forrás: KSH

Meg kell jegyezni, hogy a közcatorna hálózatra nem csatlakozó ingatlanokból a szennyvíz döntő hányadát a talajba szikkasztják. Az ezzel okozott szennyezés a csatornahálózat fejlesztésének és a rácsatlakozás növelésének eredményeként az elmúlt 14 évben jelentősen csökkent.

48. ábra – Szennyvízelvezetés műszaki hálózati rendszere (szennyvízkezelés, hálózati rendszer)

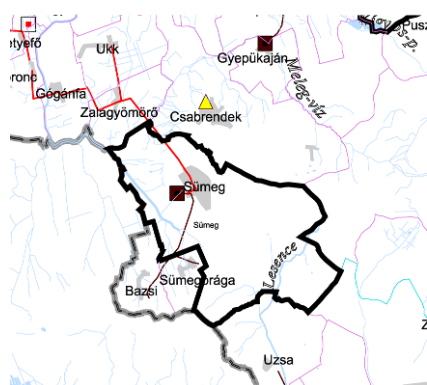

Míg 2000-ben 260,2 m³/nap-ra becsülhető a talajba szikkasztott szennyvíz mennyisége, 2014. január 1.-re ez 66,8 m³/napra csökkent.

forrás: KSH

Szennyvízelvezetés műszaki hálózati rendszere (szennyvízkezelés, hálózati rendszer)

49. ábra – Sümege szennyvíz csatornázási és szennyvíztisztító rendszere

meglévő:	tervezett:	
		Regionális szennyvíz elvezető rendszer
		Tisztított szennyvíz-vezeték
		Regionális szennyvíztisztító telep
		Települési, szennyvíztisztító telep
		Egyedi szakaszú műtárgy

Sümege szennyvíz csatornázási és szennyvíztisztító rendszere

forrás: Veszprém megyei Területrendezési terv

Sümege vízellátásánál leírtakkal azonosan a szennyvízelvezetés rendszerének üzemeltetője a Siófoki központú DRV Zrt. Keszthelyi Üzemigazgatósága.

A DRV Zrt. Keszthelyi Üzemigazgatósága üzemelteti Sümege és környéki települések szennyvízelvezető hálózatát és az összegyűjtött szennyvizek kezelését szolgáló Sümegei regionális szerepkörű szennyvíztisztító telepet. A létrehozott Sümegei Regionális Szennyvíztársulás összefogásával KEOP pályázat segítségével indította el 2012-ben az addigra túlterheltté váló szennyvíztelep rekonstrukcióját és a szennyvízcsatorna hálózat fejlesztését. A regionális rendszer Sümege, Zalagyömrő, Ukk, Dabronc, Gógánfa, Hetefő, Zalaerdőd településeken keletkező szennyvizeket szállítja a Sümegei szennyvíztisztító telepre. A felújított telepet 2014-ben adták át üzemelésre, kapacitása 1430 m³/nap, jelenleg a szennyvíztisztító-telepre érkezett szennyvízmennyiségek átlagosan 1260 m³/nap. A tisztított szennyvizek befogadója a Sümegei árok, majd a Marcal.

Fejlesztési igény

A legnagyobb probléma a szennyvízcsatorna hálózatba bekerülő csapadékvíz, ami a telep hidraulikai túlterhelését okozza. A legsürgetőbb feladat ennek megoldása.

1.16.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

Sümege csapadékvíz elvezetése döntően nyílt árkos kialakítású, amelyek hidrológiai rendezettségére nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott. Egyes szakaszai szikkasztó árokként üzemelnek, de jellemzően előfordul árokfeltöltések (pl. kocsik behajtás miatt), árokfeltöltések feliszaposodás, illetve növényzettel való benövés miatt.

Az intenzíven beépített belső területeken már jellemzőbb a zárt csapadékvíz elvezetés. A kisebb belső utakon a kiemelt szegéllyel próbálják a nagyobb utak árkaiba vezetni a csapadékvizeket.

Csapadékvíz elvezetés műszaki hálózati rendszere

A település felszíni vizei

50. ábra – A település felszíni vizei

Sümege csapadékvizeinek befogadója a város nyugati külterületén észak-dél irányban folyó Marcal, ebbe több árok közvetítésével érkezik a csapadékvíz.

forrás: Veszprém megyei Területrendezési terv

51. ábra – Vízérózióknak kitett terület övezete

A település természeti adottsága a vízérózióknak kitettségű, amelyet a megyei TrT is rögzített.

forrás: Veszprém megyei Területrendezési terv

1.16.2 Energia

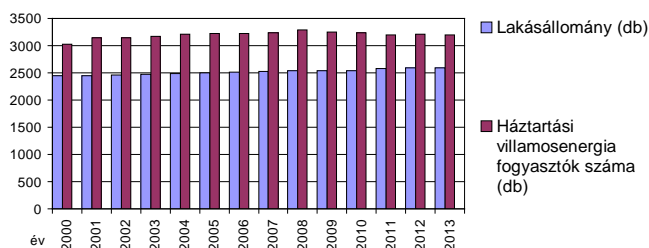
1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

Villamosenergia ellátás

Sümege villamosenergia igényeit a győri központú E.ON Észak-Dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja.

Villamosenergia ellátottság változása 2000-2014 között

52. ábra – Villamosenergia ellátottság változása 2000-2014 között

A diagram jelzi, hogy a lakásállományt meghaladó a villamosenergia ellátottságot igénybevevő ingatlanok aránya.

forrás: KSH

Ezt a külterületi, nem lakáscélú, de villamosenergia ellátást igénylő ingatlanok indokolják. Ebből a lakosság ellátottságára következtetni nem lehet. E vonatkozásban mértékadó a szolgáltató ellátottságra vonatkozó megállapítása, hogy az ellátottság teljes körű.

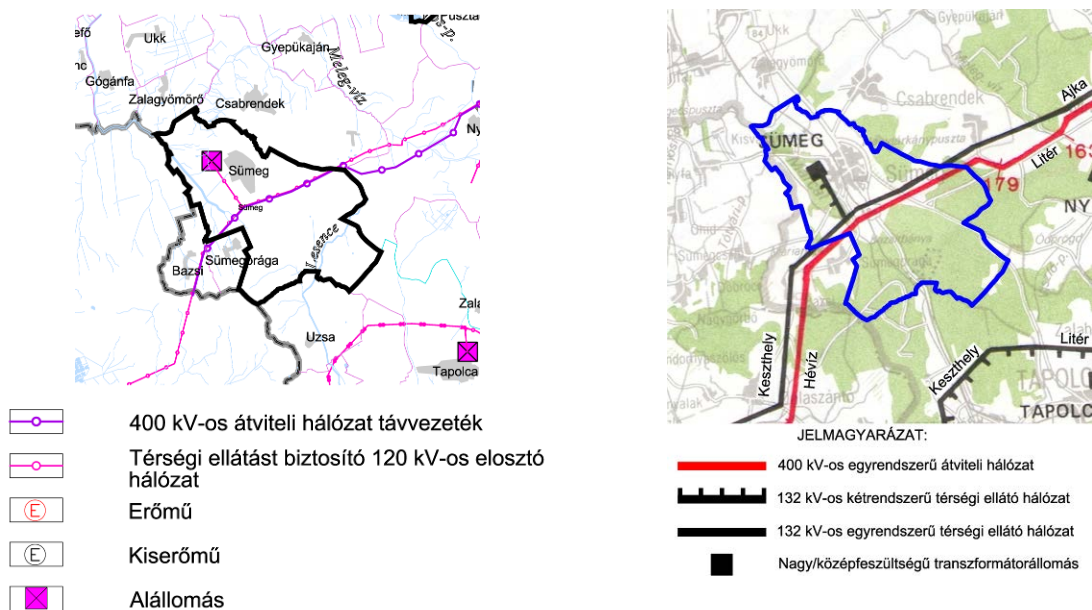
Műszaki hálózati rendszere

A Keszthely-Ajka 132 kV-os főelosztó hálózatról lecsatlakozó 132 kV-os szabadvezetéken érkezik a villamosenergia a település északi oldalán, a Mihályfai út mellett üzemelő 132/22 kV-os nagy/középfeszültségű alállomásra, ahonnan kiinduló középfeszültségű hálózatok fűzik fel a fogyasztói transzformátorállomásokat. A fogyasztói transzformátor állomásokról induló kiefeszültségű elosztóhálózatról történik a fogyasztói igények kielégítése.

A hálózatok jellemzően föld feletti vezetésűek.

A település közvilágítása jellemzően a kiefeszültségű hálózat tartóoszlopaire szerelt lámpafejekkel megoldott. Ez a kiépített közvilágítás sem a megvilágítás mértékében, sem energiafogyasztás szempontjából, sem a település arculatának javítása tekintetében nem nevezhető korszerűnek.

53. ábra – A magyar villamosenergia rendszer alap-és főelosztóhálózata, 1990, 2010

Veszprém megyei Területrendezési terv

Nagyfeszültségű átviteli hálózati elem Sümeg közigazgatási területét a nyugati oldalon érinti.

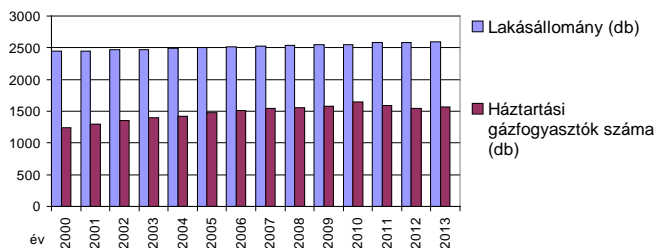
A város villamosenergia ellátásának tápbázisa a Sümegi alállomás.

Gázellátás

Sümeg földgázzal való ellátása az elmúlt évszázad második felében valósult meg.

Földgáz ellátottság fejlődése 2000-2014 között

54. ábra – Földgáz ellátottság fejlődése 2000-2014 között

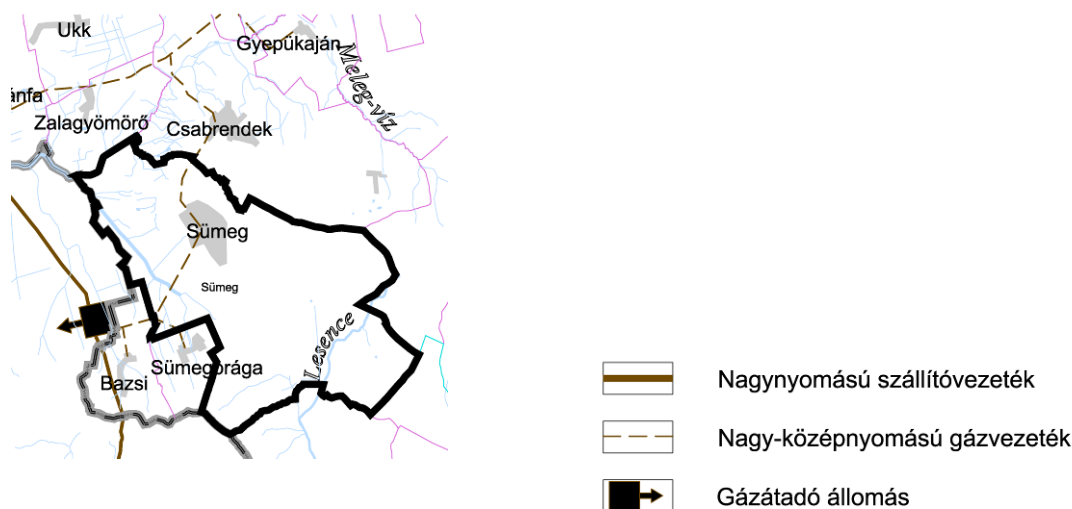
A diagram mutatja, hogy 2000-ben 1243 lakás, az akkori lakásállomány 50,7 %-a rendelkezett vezetékes földgázellátással, 2014. január 1-én 1566 lakás, a lakásállomány 60,5 %-a.

forrás: KSH

A földgázbekötéssel a lakások automatikus üzemvitelű termikus energiaellátását valósították meg, csökkentve a jelentősebb környezet terhelést okozó hagyományos energiahordozó fűtési célú hasznosítását.

Az ellátást a györi központú E.ON Észak-Dunántúli Gázhálózati Zrt. biztosítja. A gázellátás bázisa a Sümegecsehi gázátadó állomás, ahonnan induló nagyközép-nyomású vezeték képezi a település ellátásának gerincét. A nagyközép-nyomású gerincvezeték táplálja a körzeti nagyközép-/középnomású gáznyomáscsökkentőt, de egyes nagyobb fogyasztók ellátása közvetlenül a gerinchálózatról kiépített bekötéssel megoldott. A nagyközép-nyomású vezeték a település belső területét nyugati irányból éri el.

55. ábra – Gázellátás Műszaki hálózati rendszere

forrás: Veszprém megyei Területrendezési terv

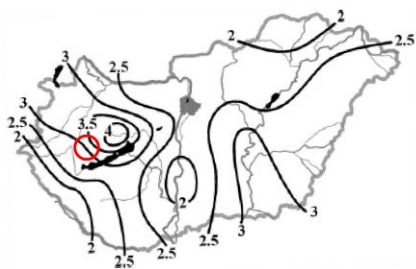
1.16.2.2 A környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az energiatermelésre alkalmas megújuló energiaforrások hasznosítása nem újszerű, csak időközben háttérbe szorult. Újra előtérbe kerülését a hagyományos energiahordozók fogyó készlete és hasznosításának környezetszennyező hatása indította el és az a felismerés, hogy a megújuló energiahordozók különösebb ráfordítási igény nélkül rendelkezésre állnak, használatuk nem okoz halmozódó káros hatásokat, környezeti terhelést. Ezekkel az adottságokkal a fenntartható fejlődés lehetőségét szolgálják.

A hazánkban is, és benne Sümegeben is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza-biogáz és a geotermikus energia. Ezek előfordulása az ország területén nem egyenletes és általános, befolyásolja a földrajzi elhelyezkedés, a topográfiai és a légköri viszonyok, valamint a felszín alatti geológiai adottságok.

Szélenergia

56. ábra – Bartholy – Radics – Bohoczky (2003). A szél energiája Magyarországon

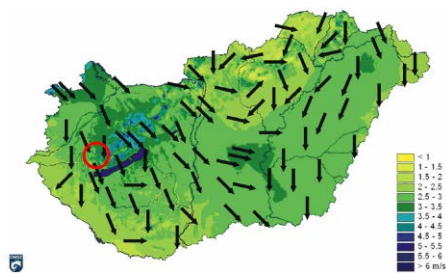
Bartholy – Radics – Bohoczky (2003). A szél energiája Magyarországon

A topográfiai és légköri, meteorológiai viszonyok alapján kialakuló szélenergiát a szélkerék alkalmazásával közvetlen mechanikai erőátvitelre lehetett hasznosítani. Az ősi hasznosítású elvek alapján kialakított „szélkerék”-ből fejlesztett szélturbinával, amivel, mint szélenergia-átvitelővel közvetlen villamosenergia termelhető.

forrás: Dr. Tar Károly Debreceni Egyetem Meteorológiai Tanszék & Magyar Szélenergia Társaság

Mivel a szélenergia előfordulási mértékét a topográfiai és légköri viszonyok befolyásolják, eltérő az ország területén a szélenergia hasznosíthatóság mértéke. A meteorológiai adatok és mérések alapján rögzítették a hasznosítás lehetőségének területi vetületét

57. ábra - Az évi átlagos szélességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009)

Az évi átlagos szélességek [m/s]

és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009)

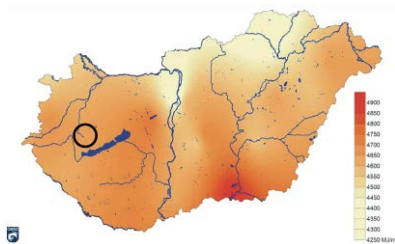
A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a szél energiáját. A térképről is leolvasható, hogy Sümege és térsége nem fekszik a szélenergiát nagyon kedvezően hasznosítható területen, de hasznosítási lehetősége nem zárható ki. Szélenergia-átvitelő létesítési szándékot azonban a település számára meghatározóbb szempontok alá kell vetni.

forrás: www.met.hu

A település megjelenését, arculatát, látványát nem ronthatja, a település fejlődését biztosító távlati céljait nem korlátozhatja.

Napenergia

58. ábra - A globálsugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)

A globálsugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)

A meteorológiai és topográfiai viszonyok alapján rendelkezésre álló napenergia, mint megújuló energiaforrás, az ősi „fekete hordó” elvén kifejlesztett napkollektorok segítségével termikus célú energiaellátásra, elsődlegesen használati melegvíz termelésre, kisebb mértékben fűtésre alkalmas. A továbbfejlesztéssel kialakított napelemek közvetlen villamosenergia előállítására alkalmasak.

forrás: www.met.hu

59. ábra - Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján

Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján

A hasznosítható napenergia mértékét befolyásolják a földrajzi és meteorológiai adottságok, így ezek változóak az ország területén. A meteorológiai adatok és mérések alapján, a szélenergia hasznosítási lehetőségéhez hasonlóan a napenergia hasznosítás lehetőségének területi vetülete is rögzíthető.

forrás: www.met.hu

A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a nap energiáját. Sümege területén 2000 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel, napelemmel villamosenergia termelésre biztosított, de a hasznosításhoz szükséges beruházás megtérülését gyorsan nem lehet várni.

A vizsgálatok szerint a napenergia hasznosítása helyi jelentőséggel, intézményi szinten és házi hasznosítással alkalmazásuk egyre növekszik. Nyilvántartás nem áll rendelkezésre az elhelyezett napkollektorokról, napelemekről.

Ez az a megújuló energiahordozó, amelynek szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható Sümegeben. A fotovoltarikus energiahasznosító berendezések tömeges gyártásának az elindulása által elért ár-eséssel a megtérülésében már javulás tapasztalható, így a hasznosításának intenzív terjedése várható. Hasznosítása továbbra is célorientált lesz, így helyi jelentőségű marad.

Vízenergia

60. ábra - Kogutowicz K. Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921 (Kogutowicz két ábrája alapján szerk. Hajdú Zoltán)

Kogutowicz K.

Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921

(Kogutowicz két ábrája alapján szerk. Hajdú Zoltán)

A vízfolyások esésével mint megújuló energiaforrással lehet energiát termelni, amelynek hasznosításához vízierék telepítése szükséges, majd annak továbbfejlesztésével kialakították a vízturbinát, amely már közvetlen villamosenergia termelésre alkalmas. Vízenergia termelésre a nagyobb vízszint-változású vízfolyások, alkalmasak, így előfordulásuk Magyarország térképéről leolvashatók.

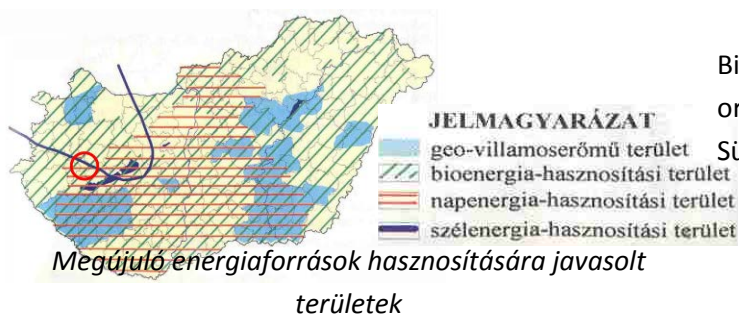
A térkép jelzi, hogy közüzemű szintű energiatermelésre alkalmas vízerőmű létesítésére Sümegen nincs lehetőség.

forrás: Magyar Tudomány A Magyar Tudományos Akadémia lapja 1999. augusztus Tudomány és politika a magyar századokban/A magyarországi vízi energia hasznosításának száz éve

Biomassza-biogáz

A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható.

61. ábra - Megújuló energiaforrások hasznosítására javasolt területek

Biomassza-biogáz előállítására az ország területén mindenhol, így Sümeg területén is van lehetőség.

forrás: Pylon Kft.

Az elégetése során keletkező CO₂ miatt, ma már nem tekintik annyira környezetbarátnak, mert bár az elégetése előtti oxigén termelése és az elégetése során keletkező CO₂ közel egyensúlyban van, csak amíg az oxigén termelése a beépített környezettől távolabbra esik, a környezet terhelő kibocsátás az beépített területen jelentkezik.

Természetesen a biomassza hasznosítás lehetőségét Sümegen kizárni nem lehet, de megfontolandó, hogy az általa az épített környezetben jelentkező környezetterhelés növekedés felvállalható-e.

Geotermikus energia

A föld belső hőjéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termásvíz kitermelésével, részben a földhő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség.

A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható, geoerőmű segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas.

62. ábra - Magyarország 50 C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területe Összeállította: Bélteky Lajos, Dr. Kőrössy László Felsőpannon alapján, 1962

Magyarország 50 C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területe

Összeállította: Bélteky Lajos, Dr. Kőrössy László
Felsőpannon alapján, 1962

A geológiai adottságok alapján a geológusok elkészítették a termikus energia várhatóan rendelkezésre állását bemutató térképet.

A térkép jelzi, hogy az ország területén hol lehet a termikus energia hasznosítását kedvezőbben megvalósítani. A földhő hasznosítására Sümeg területén is van lehetőség. A hőszivattyú használata telken belül realizálható, energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető hagyományos energiahordozó megtakarító hatása.

forrás: dr. Barótfi István

Környezettechnika (Mezőgazda Kiadó)

Geotermikus energia – Magyarország 50 °C-nál melegebb hévíz feltárásának területei

A térkép jelzi, hogy a termálvíz kivételére csak az alacsonyabb hőfoktartományú 50-60 °C-os vízkészletből van reálisan lehetőség, amely termálvíz fürdési célú hasznosítását ugyan biztosítja, de energetikailag komplexebb hasznosításra lehetőséget nem ad.

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati intézmények energiaellátása vezetékes energiahordozók hasznosításával jelenleg megoldott. A villamosenergia ellátással az intézmények világítási és technológiai igényeit elégítik ki, a termikus célú energia ellátásuk pedig földgáz, vagy távhő hasznosításával biztosított, helyi hőbázis segítségével.

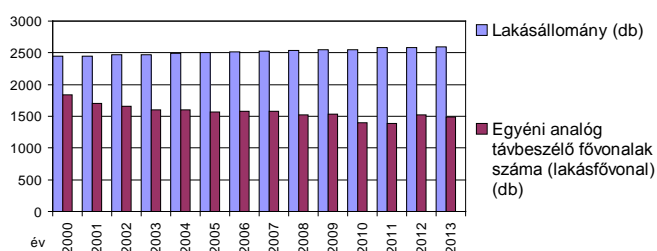
Energiahatékonyság javítására, energiatakarékos fogyasztást eredményező beruházások, a szigetelések, homlokfali hőleadást csökkentő (falszigetelések, nyílászáró cserék, javítások) beruházások, épületgépészeti felújítások előfordultak, de az energiahatékonyság jelentősebb javítását szolgáló megújuló energiaforrás hasznosítása nem ismert, erről információ nem áll rendelkezésre.

1.16.3 Elektronikus hírközlés

1.16.3.1 Vezetékes hírközlés

Sümege vezetékes távközlési ellátását a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. jogelődje építette ki és üzemeltette, jelenleg a Magyar Telekom biztosítja. A Tapolcai szekunderközpontoz tartozó, Tapolcai primer központ a település vezetékes távközlési hálózatának bázisa. Sümege a 87-es körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz.

63. ábra –Egyéni távbeszélő vonalak számának alakulása

Jelenleg 1492 egyéni lakásfővonal üzemel, de ez a jelenlegi lakásállomány figyelembe vételével csak 57,6 %-os ellátottságot jelent.

forrás: KSH

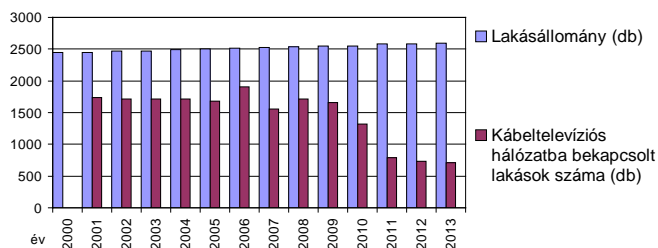
Azonban ezzel is az ellátottság teljes körűnek tekinthető, mivel valamennyi vezetékes távközlési igény kielégített. Az ellátottság korábban jelentősebb volt, jelenleg, a mobiltelefon használatának elterjedésének hatására a vezetékes távközlési igények száma csökkent. A statisztikai nyilvántartás szerint a településen 2000-ben 22 db, mára csak 3 db nyilvános távbeszélő állomás üzemel.

A településen belüli vezetékes távközlési hálózat föld feletti elhelyezésű, a település nagyobb területi hányadán jellemzően külön oszlopokra szerelten épült. A városközpontban már a vezeték földalatti elhelyezésű.

Az ágazati nyilvántartás szerint a településen 58 **vezetékes távközlési szolgáltató** áll rendelkezésre.

A kedvező műsorvétel számára a kábel TV szolgáltatást 2001-ben építették ki.

64. ábra –Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások

2001-ben 1738 lakás, az akkori lakásállomány 70,9 %-a, 2014 január 1-én 714 lakás, a lakásállomány 27,6 %-a vette igénybe a kábel TV szolgáltatást.

forrás: KSH

A távközléshez hasonlóan műsorelosztásra is több szolgáltató áll rendelkezésre. Az ágazat 8 **vezetékes műsorelosztó szolgáltatót** tart nyilván, mint szolgáltatásra jogosultat. Természetesen közülük is van olyan, amelyik bár rendelkezésre áll, tényleges szolgáltatást nem végez.

A KSH adatai szerint 1303 db internet-előfizetést tartottak nyilván (2014. január 1.).

1.16.3.2 Vezeték nélküli hírközlés

A vezetékes szolgáltatást a vezetékek nélküli szolgáltatók egészítik ki. A megfelelő vételi lehetőség biztosításához szükséges antennák – részben településen belül, részben a környező településeken – elhelyezésre kerültek, azokat a Magyar Telekom Távközlési Nyrt., a Telenor Magyarország Zrt., Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt. építette, üzemelteti.

Jelenleg az ágazat által **vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatóként** a térségben 7 szolgáltatót tartanak nyilván. Természetesen ezek bár rendelkezésre állnak, nem biztos, hogy igénybe veszik szolgáltatásukat. Ezek szolgáltatásukat a meglévő antennákon keresztül biztosítják.

1.17 KÖRNYEZETVÉDELME

A város környezeti adottságaival és a környezetvédelmi vonatkozásokkal, az egyes szakterületek összefoglaló állapotjellemezéseivel a Környezetvédelmi Program V. fejezetén belül kerül sor.

1.17.1 Talaj

A Sümege-Tapolcai-hát három települést foglal magába, Sümeget, Csabrendeket és Gyepükajánt. A Sümegei-hát esetében a felszín 40 %-át mészkövön képződött rendzinák fedik. A legkiterjedtebb talajtípus a sekély termőrétegű agyagbemosódásos barna erdőtalaj (54 %). A Sümege környéki, szőlővel borított földes kopárok területi kiterjedése csak 1 %. A térségben legjellemzőbb a vályog fizikai talajféleségű, kisebb agyag és iszaptartalmú talaj.

A bányászati tevékenység befejezése után nagy kiterjedésű meddőhányók, bányaterületek maradtak hátra, melyek rekultivációja nem történt meg. Az elhagyott bányagödrök egy részét illegális hulladéklerakóként használták. Azonban a hulladékgazdálkodási program keretében pályázati forrásból és közmunka programok bevonásával 2011-ben felszámolásra került az illegális szemétkerakás jelentős része.

A mezőgazdasági tevékenységből származó szennyezések közül legjelentősebbek a talajjavításra, talajfertőtlenítésre és a növényi kártevők ellen felhasznált hatóanyagok. A mezőgazdasági termelés során a növényvédelmi munkálatok alkalmával a szakszerűtlen felhasználás következtében arzén-, higany-és réztartalmú készítményekkel szennyezhetik a talajt. A talajba kerülő növényvédő szerek többsége gyomirtó szer, csak kisebb része egyéb peszticid. A város domborzati viszonyaiból adódóan problémák adódnak a domboldalak vízlemosásából, a mélyen fekvő területek belvizéséből.

Kedvezőtlen, hogy általában magas a rossz minőségű, 10 aranykorona érték alatti szántóterületek aránya. A szántók átlagos 14-es aranykorona értéke nem ad okot nagy művelési reményekre.

1.17.2 Felszíni és felszín alatti vizek

A terület földtani felépítéséből következően a felszín alatti vizek csaknem valamennyi típusa jelen van Sümege térségében. A terület uralkodó törésiránya ÉK-DNy, illetve ÉNy-DK. A fő tektonikai irányokon kívül, haránt irányú törések is nyomozhatók. A bauxitbányászattal összefüggő aktív víztelenítés hatására a karsztvíz-háztartásban torzulások következtek be, ami több káros hatással is járt (Hévízi tóforrás hozamcsökkenés, leszálló típusú dolomit források hozamcsökkenése, felszálló jellegű bazaltszivárgók elapadása, stb.) A 90-es évek elején a bányabezárást követő karsztvíz felengedés hatására a kedvezőtlen hatások mérséklődtek, pozitív irányú változások indultak meg a vízháztartási egyensúly kialakulása irányába.

A térség vízrajzi szerkezetét tekintve a Marcal-patak forrásvidéke. Jelentősebb felszíni vízfolyásai a Marcal, valamint az ebbe torkoló Meleg-víz, Vörösvíz, Kígyós-patak és Torna-patak. Az 1996. évi LIII. Természetvédelmi törvény erejénél fogva védett valamennyi forrás. Védett források Sümege: a Rákóczi-kút és a Csánk-kút. 20 évvel ezelőttig a mélyművelésű bauxitbányászat következtében erőteljesen csökkent a karsztvízszintet, ezért a térségben számos forrás elapadt. Mezőgazdasági eredetű vízszennyezés forrásai a hígtrágyás állattartó telepek. A keletkező hígtrágyát részben ülepítőekben szikkasztják el, részben pedig a szántóterületekre juttatják. Mindkét módszer veszélyes lehet a rétegvízre.

A nyirádi vízbázis biztonságba helyezési terve alapján a térségben 'A' védőzóna maradt még lehatárolva 2014-ig. (VITUKI).

A földtani talaj és talajvíz védelme tekintetében a terület fokozott szennyezés-érzékenységgel rendelkezik. A város teljes területe „felszíni szennyeződésre fokozottan érzékeny”.

A sérülékeny vízbázisok biztonságba helyezése komplex feladat, mely megosztja a hatóság, a tulajdonos (önkormányzat, állam) és az üzemeltető között. A talajvízszint az utóbbi években jelentősen süllyedt, aminek okai a szokatlanul száraz időjárás, illetve a nyírádi bauxitbányászatból - talán hosszú évekre, évtizedekre - megörökített vízdepresszió. A város területén számos talajvíz kút található, amelyek vizét elsősorban locsolásra használják. Víztisztítási adatokból nem áll rendelkezésre.

Sümege vízellátását a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt. (DRV Zrt.) biztosítja. A közműves ivóvízellátó rendszer vízminőségének ellenőrzése részben önellenőrzéssel, részben hatósági ellenőrzéssel történik. A vízminőség kielégíti a jelenlegi vízminőségi határértékeket. Jelenleg egy kút működik, mivel a 3 másikat korábban a magas vastartalom miatt leállították. A vízbázis kapacitása 8000 m³/nap. Az ivóvíz minőségét havi rendszerességgel ellenőrzik, az ÁNTSZ pedig évenkénti vizsgálatokat végez. A kitermelt rétegvíz minősége megfelelő, csak kémiai kezelést /klórozást/ igényel. A vastartalom a megengedett 0,3 mg-os határértéknél alacsonyabb, átlagosan 0,1 mg körüli értéket jelent. Az artézi víz hőmérséklete magas, 24 C-os, ami kedvező feltételeket teremt a mikroorganizmusok számára. Az ivóvíz átlagos keménysége német keménységi fokban 23 n°.

A 7/2005. (III.1.) KvVM rendelet besorolása szerint a felszín alatti víz szempontjából Sümege fokozottan érzékeny, és kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területen található. A település a felszíni vizekre vonatkozó vízminőség-védelmi területi kategóriák (240/2000. (XII.23.) kormányrendelet 2. mellékletében nem szerepel, nem fekszik érzékeny felszíni víz vízgyűjtő területén.

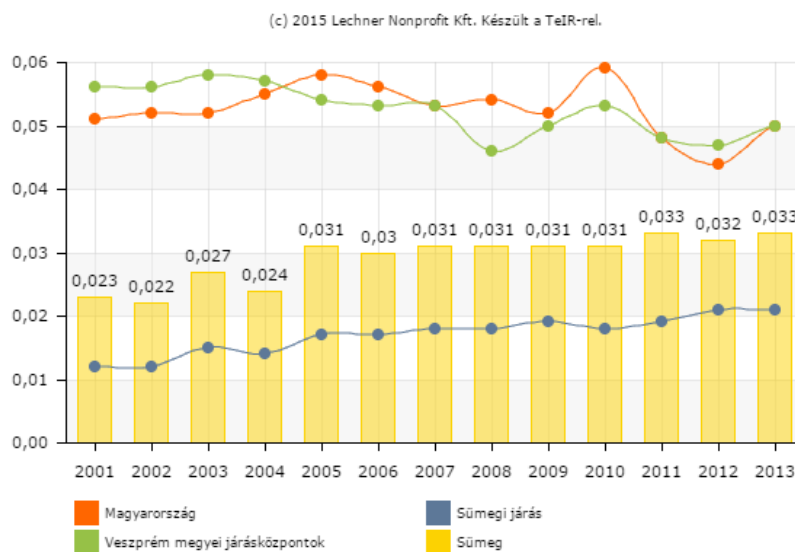
A 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet szerint, a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát- szennyezéssel szembeni védelméről, a település nitrátérzékeny területen fekszik.

Települési szennyvízcsatorna elvezető hálózat kiépítése az elmúlt 6 év során, szinte teljesen megvalósult, így a rákötési arány már 97 % felett van.

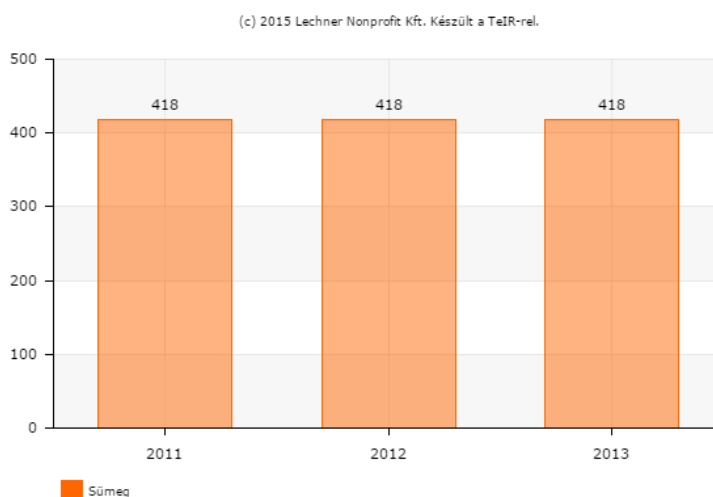
A város csapadékvíz-elvezetése csak részben megoldott. A lakott területek egy részén nyílt csapadékvíz-elvezető árokhalózat található. Az árkok részben eltömődtek, folyamatos tisztításuk, karbantartásuk, a magas útpadka eltávolítása szükséges. A csapadékvizek befogadója a Marcal-patak.

A térség domborzati magassági viszonyai miatt gyakran jelentkezik az erózió, ami fokozottan veszélyezteteti a település egyes belterületi, de főképp zártkerti részeit.

65. ábra - A községi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett összes szennyvíz mennyisége egy lakosra (m³)

66. ábra - Közműves szennyvíztisztító telepek tervezett kapacitása

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

Sümege levegőminőségét fekvése, éghajlati viszonyai és az emberi tevékenység együtt határozzák meg. A település környezeti levegőállapotát a fűtési időnyen kívüli időszakban elsősorban a gépjármű közlekedés és az azzal járó portterhelés, szennyezőanyag kibocsátás befolyásolja fokozottan. Előnyös a kiterjedt erdőségeinek közelsége, illetve a portalanított utak, zöldfelületek nagy aránya.

A légszennyezőanyag-kibocsátás a szezonálisan jelentős közlekedésen kívül, a lakossági fűtésből, valamint az avar és kerti hulladékok égetéséből adódik.

A forgalomból származó légszennyező anyagok a forgalommal arányosan képződnek, ezért a maximális terhelés a nyári idegenforgalmi időszakban (július-augusztus) jelentkezik. A településen halad át a 84. számú Sopron-Balatonederics összekötő főközlekedési útvonal, amely a nyugat-európai

- Sopronból érkező - forgalmat juttatja el a Balatonhoz. Ez a szakasz jelentős gépjármű forgalmat bonyolít le egész évben, így a közlekedési eredetű légszennyezés főként az itteni kibocsátásokból adódik, ezért az innen eredő emissziók nem elhanyagolhatóak a vonalas szennyező-forrás mentén. A közlekedési hálózat fejlesztést úgy kell megoldani, hogy a közlekedés technikai bázisának mennyiségi fejlődése a környezetet ne károsítsa, ne okozzon az elviselhető határokon felül légszennyeződést. A közlekedés zaja, pedig ne riassza el a környékről a kis- és nagyvadakat, valamint a gazdag madárvilágot. A belterületi utak 85 %-ban portalanítottak, a burkolat javítás és az utak aszfaltozása a közeljövő megoldandó feladata.

A gázfűtésre való átállást követően a lakossági fűtésből származó légszennyezés mértéke erősen lecsökkent és töredéke a közlekedési emisszióknak. A 100 %-os gázhálózati rákötési arány igen jónak mondható.

Levegőtisztaság-védelmi szempontból a települést „a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről” szóló 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet a 10. zónába sorolja.

Sümege területén komoly ipari légszennyező forrás nem található, ebből a szempontból a légszennyezés nem jelenős. A lakosságot leginkább zavaró, légszennyezettséget okozó tevékenység a kertekben végzett égetés. Fű és lomb égetésére az önkormányzathoz panasz nem érkezett. A zöldhulladék gyűjtését egyénileg otthoni komposztálással oldják meg.

Energia-hatékony és takarékos környezetkímélő technika támogatására, megújuló energiaforrásokra való pályázatokban az önkormányzat folyamatosan részt vesz. Gáz, biomassza és napkollektoros fűtéstechológiákra való áttérés intézményi szinten tervezett, s pár projekt esetében már meg is valósult.

A levegő porszennyezettség csökkentése megvalósult a város több pontján, hiszen több helyütt civil szervezetekkel együtt fapótlásra került sor és megtörtént a belvárosi rehabilitáción belül a fehér virágú vadgesztenyék piros virágúra (aknázómoly rezisztens) történő cseréje.

1.17.4 Zaj, és rezgésterhelés

Zaj- és rezgésterhelés szempontjából konkrét adatok nem állnak rendelkezésre. Azonban az megállapítható, hogy a Sümegegen átmenő közúti forgalom arányaiban jelentősnek mondható, zaj-, rezgésterheléssel, és levegőszennyezéssel jár.

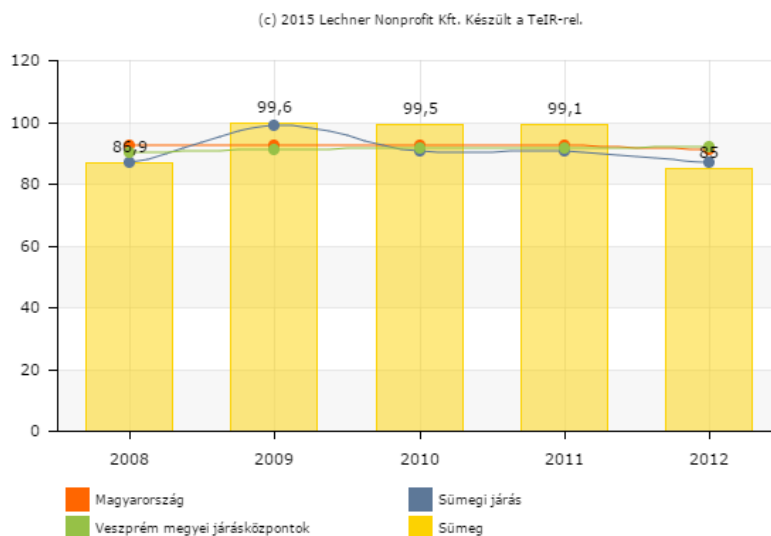
1.17.5 Hulladékkezelés

A város területén a kommunális hulladékot a közszolgáltató NHSZ Sümege Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság gyűjti és szállítja el heti rendszerességgel. A szelektív hulladékgyűjtés tizennégy kihelyezett szelektív gyűjtőszigeten történik. Az elmúlt 6 évben a kihelyezett 6 hulladéksziget 8 szigettel bővült. A hulladékszállítási díjat a város fizeti, a lakosság kommunális adót fizet. A Program javaslata, hogy az egyedi hulladékszállítási szerződésekre nagyobb hangsúlyt kell fektetni.

A térségben működik az Észak-Baltoni Térség Regionális Szilárd-hulladékkezelési Társulás, amely 2005. november 10-én alakult, 158 Veszprém megyei települési önkormányzat részvételével.

A hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya az országos, megyei és járási átlag közelében van, azonban egy csökkenő tendencia figyelhető meg a 2011-ről a 2012-es évre, mely a lakásállomány növekedésének köszönhető.

67. ábra - Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya(%)

1.17.6 Sugárzás védelem

Sugárzásvédelem Sümege város esetében nem releváns.

1.17.7 Árvízvédelem

Sümege települést a vízügyi ágazat, árvízvédelmet igénylő települések között nem tartja nyilván, azaz Sümege nem árvíz-veszélyeztetett település. Ez természetesen nem zárja ki, hogy hirtelen érkező nagy intenzitású és hosszabb ideig tartó csapadék nem okozhatna helyi vízkár eseményt. Az így jelentkező vízkárt nagy valószínűséggel a vízvezető rendszer kialakításának és annak karbantartásának hiányossága okozhatja.

1.18 KATASZTRÓFAVÉDELEM

A katasztrófavédelmi, s inkább a környezetbiztonsági szakterületekkel a Környezetvédelmi Program "V. 8. Környezetbiztonság" c. fejezete foglalkozik.

A katasztrófa védelmi adottságok közül meghatározóak az alábbiak:

- építésföldtani adottságok: morfológiai adottságok, talajtulajdonságok (ismertetve: TRT természeti adottságokat leíró vizsgálati fejezetben)

- vízrajzi adottságok: ár- és belvízvédelem (ismertetve: TRT fenti és emellett a vízi közműves fejezetben)
- egyéb veszélyeztető tényezők, rendkívüli környezetveszélyeztetés (az előzményekben nem szerepel).

A környezetbiztonság a természeti és környezeti katasztrófák számának világszerte tapasztalható növekedése miatt kiemelt társadalmi megítélést kap. Ennek és a felelős politikai gondolkodásmódnak köszönhető, hogy az Országgyűlés a 1999. évi törvény kodifikációjával elfogadta, a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 2011. évi CXXVIII. törvényt a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

A törvény a katasztrófák elleni védekezés, felkészülés fő települési feladatainak végrehajtását továbbra is a polgármesterekre bízta. (62/2011. /XII. 29./ BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól (a katasztrófavédelmet érintő polgári védelmi tárgyú BM rendeletek módosításáról, egységes rendeletben) A polgári biztonság érdekében jelenleg folyik az állami szervezetben a környezeti kockázatok felmérése.

A környezet állapotát egyrészt természetes, másrészt mesterséges (ember által előállított) tényezők változtathatják meg gyorsan és nagymértékben. Ezeket a gyors és nagymértékű környezeti változásokat nevezhetjük katasztrófáknak.

Természetes eredetű katasztrófák lehetőségei:

- Földrengés,
- Légköri természeti csapások (csapadék, szél, villámcsapás, magas hőmérséklet okozta károk),
- Természetes eredetű tűzvész.

A mesterséges (emberi tevékenység által okozott) katasztrófák lehetőségei:

- Üzemi robbanás, üzemi környezetszennyezés (vörösiszap nehézfém terhelés a légkörben, talajban és a karsztvizekben; mérgezés, üzemanyag szállító autó baleset),
- Tűzvész,
- Terrorista merénylet következményei,
- Repülőgép-baleset.

Természetes eredetű kockázatot az árvíz, valamint az ártereket kísérő nádasok, kiterjedt szántóföldi növénytermesztés, illetve elhanyagolt ruderaliák esetleges égése, felgyulladás jelentheti. A domborzati viszonyok és a település fekvése miatt a belterület elöntésének veszélye nagy, a nádas- és avartűz viszont az utóbbi évek aszályos időjárása, a talaj nedvességtartalmának csökkenése miatt figyelmet igényel. Közvetlen veszélyt a belterületre csak a tűzzel járó légszennyezés jelent. Veszélyes ipari létesítmény és forgalmas közút hiányában, a település környezetének biztonságát a közlekedés nem veszélyezteti.

Környezeti problémát jelent továbbá az, hogy az erózió fokozott veszélyt jelenthet a túlnyomórészt meredek hegyi részekben végződő külterületi részeken (zártkerteknél), valamint az erdő és avartüzek jelenthetnek problémát.

1.18.1 Vízzajzi veszélyeztetettség

1.18.1.1 Árvízveszélyes területek

Sümege területét érintően a vízügyi ágazat árvízveszélyes területet nem tart nyilván.

Az előforduló „árvízi” elöntés a vízvezető rendszer fokozottabb karbantartásával, a szélsőséges csapadékesemények elvezetésére történő alkalmassá tételével kizárható.

1.18.1.2 Belvízveszélyes területek

A település területét érintően belvízveszélyes területeket a vízügyi ágazat nem tart nyilván, így a település belvízzel nem veszélyeztetett.

1.18.1.3 Mély fekvésű területek

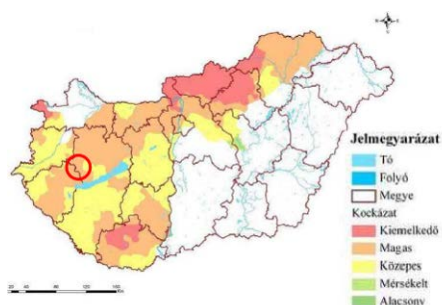
A településen mély fekvésű területek a topográfiai adottságok mellett, a természet alakította mélyvonalakon alakultak ki, ahol időszakos, vagy állandó vízfolyások haladnak. Ezek a vízfolyások vezetnek le a felszíni vizeket. A mélyvonalon haladó vízfolyások természetes útjának fenntartásával a környezetének védelme biztosított.

1.18.1.4 Árvíz és belvízvédelem

A településen a vízügyi ágazat nyilvántartása szerint árvízi és belvízi veszélyeztetés nincs, így vízügyi szintű árvízvédelemre és belvízvédelemre szükség nincs.

Az előforduló vízvezető hálózat kialakításának hiányából, vagy karbantartásának a hiányából származó vízelöntés kezelése önkormányzati feladat, a szélsőséges csapadékesemény következtében keletkező helyi vízkár elhárítása a katasztrófavédelem feladata.

68. ábra - A villámárvíz-veszély mértéke Magyarországon

A villámárvíz-veszély mértéke Magyarországon

forrás: Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelés
Magyarország 2011. BM Országos
Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
<http://vmkatig.hu/KEK.pdf>

1.18.2 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.2.1 Tevékenységből adódó korlátozások

Közműszolgáltatással összefüggő korlátozások:

1. Vízellátás szolgáltatási területén

Települést ellátó regionális ivóvíz gerincvezeték és 3-3 m védőterület igénye

2. Szennyvízelvezetés

- Szennyvíztisztító telep és védőtávolsága
- Szennyvízáttemelők 20 m-es (búzzár és zajszigetelés esetén) és 150 m-es (búzzár és zajszigetelés nélkül) védőtávolsága

3. Csapadékvíz elvezetés

- Felszíni vízrendezést szolgáló árkok, csatornák 3-3 m-es karbantartó sávval

4. Energiaellátás

Villamosenergia

- 400 kV-os átviteli és 132 kV-os főelosztó hálózat nyomvonala és biztonsági övezete
- 22 kV-os gerinc elosztóhálózat nyomvonala, a külterületen 7-7 m-es oszloptengelytől mért biztonsági övezete

Földgázellátás

- nagyközép-nyomású földgáz gerincvezeték és biztonsági övezete

5. Elektronikus hírközlés

- Vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatók létesítménye

1.19 ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY

Sümege közigazgatási területét Veszprém megye területrendezési terve az Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetébe sorolja. A térség bővelkedik építőanyagokban (dolomit, mészkő, kavics, homok, bazalt), a város területén a legjellemzőbb és hasznosítható ásványi nyersanyag a mészkő.

1.20 VÁROSI KLÍMA

A terület klimatikus adottságai közül legjelentősebb befolyásoló tényező a város táji fekvése, morfológiai adottságai és ezek klímaformáló, befolyásoló szerepe, pozitív hatásai: a morfológiailag meghatározó a dombvidék változatos kitettségi viszonyai, a közeli dombvidéki erdőterületről származó tiszta, frisslevegő és ennek állandó mozgása, a helyi szélviszonyok. E pozitív hatásokat helyenként lerontják a közlekedési folyosók és üzemek légszennyező hatásai. Ezek környezetvédelmi fejlesztéssel (erdőterületek, véderdősávok telepítése), továbbá forgalomszervezési és szabályozási eszközökkel mérsékelhetők.

A további légszennyező forrásként figyelembe veendő deflációs felületek (szántott, tárcsázott mezőgazdasági területek, földutak), ezek csökkentése, növényzettel való minél nagyobb arányú lefedése a helyi klímát is javítja.

A településen működő gazdasági és városüzemeltetési telephelyeknek (ipari, szolgáltató és mezőgazdasági üzemek, telephelyek, szennyvíztisztító telep) normál üzemmenet szerint nincs jelentős környezetszennyező, helyi klímát befolyásoló hatása, esetleges havária esetén fordulhat elő ideiglenesen a helyi légköri viszonyokat befolyásoló, beavatkozást igénylő szituáció – elsősorban az esetleges légszennyezési kibocsátás révén.

Helyi szinten különbségek állapíthatók meg a különböző ökológiai adottságú városrészek klímajellemzői között: a sűrűbben beépített, magasabb burkolati aránnyal rendelkező és járműforgalommal erősebben terhelt központi fekvésű területek és a lazábban beépített, kevésbé terhelt perifériák, valamint az erdőközeli külterületek között - ez utóbbiak javára.

Az allergiás megbetegedések világszerte növekvő incidenciája miatt az aeroallergének monitorozása iránt egyre inkább megnőtt az igény. A különböző növényfajok pollenje tél végétől - október közepéig van jelen a légkörben. A hazai flóra mintegy 2,5 ezer faj közül csak azoknak van allergológiai jelentősége, amelyeknek pollenfehérjei allergének, nagy mennyiségű pollent termelnek, szélbeporzásúak. (Ezek közül a fajok közül leginkább az adventív /jövevény/ típusú nem honos gyomnövények a legveszélyesebbek.) A virágzási szezon három egymást kissé átfedő szakaszra tagolható. Az első a fák, a második a pázsitfűvek, a harmadik a nyár végi gyomok időszaka. A pázsitfűvek pollen-koncentrációja még főszezonban sem olyan magas, mint más klinikai szempontból

fontos szélbeporzású növényé, de pollenfehérjéinek rendkívüli allergenitása miatt azonban Magyarországon a legtöbb pollenallergiát okozó két növénycsalád egyike. Hazánkban az egyik legfőbb pollenallergén növény a parlagfű (*Ambrosia elatior*). Több hazai felmérés is igazolta, hogy a népesség 10-20 %-át érinti ez a pollenallergia. Az allergén gyomok elleni harc irányítása az önkormányzatok, a növényvédelmi állomások, földhivatalok feladata. Az önkormányzat helyi rendeletben éves szinten kell, hogy foglalkozzon a parlagfű mentesítéssel és más egyéb allergiát okozó növényekkel. Ebben minden helyi lakosnak érdeke és kötelessége közreműködni, legalább a saját lakóterülete mértékéig, de az önkormányzat akciókkal is biztathatja a lakosságot közterületi virágzás előtti gyűjtésre.

A jövőben a városi mikroklíma helyi javításához a terület zöldfelületi intenzitásának, biológiai aktivitásának növelésével lehet hozzájárulni. A fentiekén túl fontos a belterületek zöldterületi arányának és a városi területek biológiai aktivitásának növelése, az utcák, terek és telkek fásítása.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

Társadalom, demográfia

Sümege **lakónépességének** száma fokozatosan **csökkent** a két legutóbbi népszámlálás közötti időszakban. A közelmúltban látszik kisebb mértékű emelkedés, de egyelőre nem állítható, hogy ez egy felfelé ívelő tendencia kezdete vagy csak rövid távú változás. A gyermekkorúak aránya is fokozatos csökkenést mutat. Bár országosan csökkenő tendencia látszik, a sümegei arány kevesebb, mint az országos, megyei járásközponti és járási értékek. A gyermekkorúak arányának csökkenésével a 60 év felettek aránya fokozatos növekedést mutat az évek során. A korfát figyelve látható, hogy a női nem többsége jellemző Sümegeen. Szinte minden életkorban kevesebb a férfi, de a leginkább szembetűnő különbség és eltolódás a nők irányába az 50 éves és afeletti korcsoportokban látható.

Az élveszületés és halálozás idősoros adatai azt mutatják, hogy **természetes fogyás** jellemzi a várost. A vándorlások száma hullámzóan alakult az elmúlt 13 évben, és az évek többségében az **odavándorlás** jellemző. A legfeljebb általános iskola 8. osztályt végzettek kategóriájában mind országosan mind megyei szinten javulás látszik a két népszámlálás között, Sümege 9,5%-al tudott javítani 2001-hez képest, ám még mindig elmarad a megyei járásközponti értéktől. Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya ötödével nőtt 10 év alatt. A javulás ellenére a megyei járásközpontok és az országos értékektől elmarad. Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Sümegeen 2011-ben 25,6%-volt, ez minimális növekedést mutat a 2001-hez képest. Megyei járásközponti és országos viszonylatban ez az érték csökkent, kevesebb arányban jellemző az érettségi nélküli más középfokú végzettség. Az egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel rendelkezők aránya is pozitív irányban változott, jelentős mértékben.

A nyilvántartott álláskereső aránya a munkaképes korú népességben belül 2006 óta folyamatosan a megyei és országos arány felett húzódik. Sümegeen a regisztrált munkanélküliek száma valamennyivel az országos szint és a megyei szint felett húzódik. 2009-es csúcserősséghez képest azóta újra csökkenés jellemző. A humán erőforrás minőségét illetően a **képzettségi adatok** alapján valamivel az **országos átlag alatti** értékek jellemzik a várost.

Humán infrastruktúra

Az **általános iskolai tanulók száma** (gyógynevelési oktatással együtt) Sümegeen az évek során **csökkenő** tendenciát mutat. Az általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszámát vizsgálva Sümege 504 tanulóval meghaladja mind a Magyarországi, mind a megyei, mind a járási átlagot, sőt ezen összehasonlításokban Sümege majdnem dupla annyi létszámot is produkál. Más településekről bejáró általános iskolai tanulók aránya 2008-óta számottevően csökkent. A középiskolai tanulói létszám tíz éves alakulását figyelve először 2008-ig növekvő, majd csökkenő tendencia figyelhető meg. A más településekről Sümegere járó középiskolai tanulók aránya 2013-ban 49,6%, ez az adat az előző évekhez képest enyhe csökkenést jelent, ugyanakkor mind az országos, mind a megyei járásközponti átlagnál magasabb. Főiskolai szintű képzés nincs Sümegeen. 2010 óta megszűnt a szakközépiskolai feladatellátási hely, maradt a 2 gimnáziumi feladatellátási hely.

Sümege az egészségügyi ellátás háziorvosi, házi gyermekorvosi és járóbeteg szakellátóra korlátozódik, ezen kívül mentőállomás is található a településen.

Az idősek nappali intézményeinek kapacitás kihasználtsága csökkenő tendenciát mutat, így az adatok jóval az országos átlag alattiak. A 2007-es csúcsponthoz, amely 110% volt, míg 2011-óta 40%-nál stagnál. Szociális intézményi ellátás három feladatellátási helyen biztosított.

Az önkormányzati kezelésben lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kapacitás **kihasználtsága évek óta maximális**, az utóbbi tíz évben szinte minden évben 100%-os vagy afeletti volt. Ehhez képest apró csökkenés látszik a 2013-as évben, de még akkor is 95%-os volt a bentlakásos vagy átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kihasználtsága

Gazdaság

Sümege város, illetve a sümegei járás a közép-dunántúli régió, illetve Veszprém megyén belül is a kevésbé fejlett járásokhoz, illetve városokhoz tartozik.

A **vállalkozássűrűséget** tekintve kimutathatóak a sümegei térség, illetve Sümege városának relatív gyengébb adatai. A vizsgált időszakban Sümege városának adatai végig alatta maradtak az országos, a régiós, illetve a megyei átlagnak. Minden térségi szinten növekedett a regisztrált gazdasági vállalkozások száma az érintett időszakban, ám a város adatai inkább távolodnak az országos átlagtól, ugyanakkor a megyei és a régiós adathoz átlaghoz képest Sümege tartja a pozícióját.

A regisztrált gazdasági **vállalkozások** lakossághoz mért számában a legnagyobb ütemű bővülést a **2000-es évek közepén** mutatkozott. Megjegyzendő viszont, hogy a működő vállalkozásnak minősített vállalkozók túlnyomó többsége egyéni vállalkozó. A város gazdasági környezetének jelentőségét jól megmutatja az egy lakosra jutó **jegyzett tőkének** a mértéke, illetve annak viszonyulása az egyes területi szintek értékeihez. Az országos átlaghoz képest jelentős a **lemaradás**, és Sümege város értékei még a megyei szint negyedét is alig érik el.

Az egyes ágazatokban regisztrált vállalkozások számát illetően az országos átlagnak megfelelően a **tercier szektor** dominanciája figyelhető meg Sümege is, a regisztrált vállalkozások több mint 60%-a – hasonlóan az országos adathoz – ebben a szektorban működik. A regisztrált vállalkozások arányát illetően az ipari szektorban lényegesen meghaladja az országos átlagot (közel 20%-os értékkel), ugyanakkor a mezőgazdaságban regisztrált vállalkozások aránya lényegesen kisebb (20,8%), mint az országos átlag (27,3%). A statisztikai adatok tanúsága szerint Sümege városában az **ipar** az átlagnál jelentősebb szerepet tölt be, a mezőgazdaság jelentősége pedig kisebb. A szolgáltatási szektor a legjelentősebb nemzetgazdasági ág Sümege is – hasonlóan az országos adatokhoz.

A városban a **turizmus igen jelentős** potenciállal bír. A turizmus legfontosabb alapját a városban található sümegei vár jelenti, mely az ország egyik legnagyobb, leginkább épségben megmaradt és az egyik legszebb fekvésű vára. Ennek megfelelően számos, a szolgáltatásban működő vállalkozás szorosan kapcsolódik a turizmushoz. 2012-ben az ideérkező vendégek már közel 80 ezer vendégéjszakát töltek el a településen. Ha az 1 000 lakosra jutó vendégéjszakák számát vizsgáljuk, akkor a sümegei érték (12 481 fő/1 000 lakos) a többszöröse a megyei (4 529), a régiós (2 129) és az

országos (2 201) átlagnak. Továbbá az is látható, hogy az elmúlt években jelentős növekedés volt tapasztalható. Sümegen az összes szálláshely szállásférőhelyeinek száma a 2000-es évek elején még nem érte el a 400-at, ezzel szemben 2012-ben már 649 fő egyidejű elszállásolására volt lehetőség, ami ugyancsak mutatja a **dinamikus fejlődést**. Ugyanakkor sajátos jellemző, hogy a szálláshelyeken belül 75%-os arányban van jelen a szállodai szálláshely, szemben az országos átlag 25%-os értékével. Ugyanakkor fontos rámutatni arra a tényre, hogy a **külföldiek** által eltöltött vendégéjszakák aránya (8,5%) lényegesen **elmarad** az országos (2013-ban 50%) és a megyei átlagtól (31,4%) is. Továbbá ha ennek a folyamatnak a tendenciáját is vizsgáljuk, akkor még az alacsony 2013-as érték mellett egy határozott mértékű csökkenést is láthatunk.

Infrastrukturális jellemzők

A város a megyeszékhelytől közúton 64 km-re helyezkedik el, a legközelebbi autópálya csomóponttól 49 km-re, Budapesttől pedig 187 km-re található. Ezek az adatok inkább **perifériális elhelyezkedésre** utalnak, ezt már a fentebb kifejtett gazdasági jellemzők is megerősítik. A települést érintő **gyorsforgalmi út nincs**. A térség meghatározó közútja a Sümeg (és Ukk) településen is áthaladó 84-es számú, 132 km hosszú, másodrendű főút, amely három megyét átszelve (Veszprém, Vas, Győr-Moson-Sopron) Sopron felől a Balatonhoz (Balatonederics) vezet. A várost a járás többi településével alsóbbrendű, jellemzően meglehetősen rossz minőségű, alacsony szolgáltatási színvonalú, kapacitáshiányos úthálózat köti össze. Kivételt képez ez alól a 7319. számú, Sümeget Tapolcával összekötő út. A városba bevezető utakon **a burkolat állapota csak egyes szakaszokon megfelelő**, jelentős hányadában teherbírásuk és felületük épsége nem elégíti ki a forgalmi követelményeket.

A Somló Volán Zrt Buszjáratok kapcsolatát jelentenek Sümeg valamint 34 település között. A város mérete nem teszi szükségessé rendszeres helyi autóbusszjáratok gazdaságos üzemeltetését. Sümeg város vasúti közösségi közlekedését a Bakony délnyugati lábánál fekvő Balatonszentgyörgy - Tapolca – Ukk, a MÁV 26-os, egyvágányú, vasútvonala jelenti.

A **kerékpárral** való közlekedés Sümeg esetében **kiépített vagy kijelölt infrastruktúrával jelenleg nem támogatott**, csupán a közúton történő kerékpározás lehetséges mind a városban mind pedig a járásszékhely és a környező települések között. A kerékpáros turizmus térnyerésével közlekedésbiztonsági szempontból kiemelt fontosságú vált Sümeg hivatásforgalmi és turisztikai célú kerékpárút hálózatának fejlesztése és a régiós kerékpárutakhoz történő csatlakoztatása.

Az ivóvízzel ellátott lakások aránya a település lakásállományának 98,9 %-a. A településen a szennyvíz elvezetésére elválasztott rendszerű közcsatorna hálózatot létesítettek. A szennyvízcsatorna hálózat minden utca legnagyobb hányadában kiépítésre került, míg a külterületi beépítéseknél nem rendelkeznek közcsatorna hálózattal. 2000-ben az akkori lakásállomány 55 %-a csatlakozott a közcsatorna hálózathoz, 2014-ben – komoly fejlődést felmutatva - már a lakásállomány 86,5 %-a. A város csapadékvíz-elvezetése csak részben megoldott. A lakott területek egy részén nyílt csapadékvíz-elvezető árokhálózat található. A térség domborzati magassági viszonyai miatt gyakran jelentkezik az erózió, ami fokozottan veszélyezteti a település egyes belterületi, de főképp zártkerti részeit.

Táji, természeti adottságok, környezeti állapot, épített környezet

A térség ökológiai hálózatának fontos (viszonylag kisebb ökológiai akadályokkal rendelkező) magterülete a Csúcshegy és Fehér-kövek vonulata. E nagy kiterjedésű és kedvező élőhely-rekonstrukciós lehetőségekkel bíró magterület észak-keleti irányban a Bakony magterületével, déli irányban a Kis-Balaton magterületével, északi irányban pedig a Marcal menti élőhelykomplexek által alkotott magterülettel kell, hogy kapcsolatban maradjon. Sümege legjelentősebb belterületi zöldfelülete a Püspöki Palota parkja az ún. Népkert. A park mind esztétikai, mind kondicionáló szempontból rendkívül jelentős. Emellett a rendszer fontos részét képezik a külterületi erdőterületek, illetve a szőlőterületek, melyek a biológiailag aktív felületet képző szerepük mellett, a tájkarakter és tájkép formálásában is nagy jelentőségűek. Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága mind az országos, a megyei, és a járási átlag értékeihez képest jelentősen alulmarad a településen.

Sümege lassú, fokozatos fejlődésének köszönhetően megőrizte történelmi hangulatát, kisvárosi léptékét, és ezzel idegenforgalmi vonzó erejét. A városkép várral koronázott sziluettje önmagában is élményt nyújtó látvány. Az Ófalu, a mai belváros a Várhegy köré települt így a belváros keleti határát a Várhegy meredek oldala zárja. A történelmi belvárost körülölelő területen találhatóak a régebbi városrészek, elsősorban földszintes, családi házas beépítéssel. A városból sugárirányban kivezető utak mentén, illetve az azok által közrezárt területeken az elmúlt évtizedekben kialakult többszintes társasházak, illetve új építésű családi házak találhatóak. A város külterületei jellemzően mezőgazdasági és erdőterületek. Mezőgazdasági területek jellemzően a belterület közelében találhatóak, erdőterületek pedig a várostól keletre a Rendeki-hegy oldalában, délre pedig a Sümege–Tapolcai hát területén találhatóak, melyek természetvédelmi területek is egyben.

3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1 HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE

3.1.1 A folyamatok értékelése

A népesedési folyamatok Sümegen negatív irányúak, a lakosság szám csökken, és a stratégia távlatában (7-8 év) is legfeljebb stagnálással lehet számolni. Az ITS-ben tervezett fejlesztési lépések közvetett módon a népesség stagnálását elősegíthetik. Az elöregedéssel továbbra is számolni kell, várhatóan az üteme nem fog javulni, ha minden változatlan marad. Az eltartottak – mind a gyermekkorúak, mind az idősek - aránya nő a városban, ami az egészségügyi és a szociális ellátó rendszerre ró további terheket.

A lakosság képzettség szerinti összetételében alapvetően kedvező folyamatok láthatók. Az általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya mellett az érettségivel és – kisebb mértékben - az érettségivel nem rendelkező középfokú végzettségűek aránya is nőtt a városban. Ennek ellenére a képzettségi viszonyok elmaradnak az országos átlag mögött, ami befolyással lehet a foglalkoztatásbővítés lehetséges irányaira is. A felsőfokú oklevéllel rendelkezők aránya is növekedést mutat. Tehát a város képzettségi mutatói javulnak, de még ezzel sem érte el csak az országos átlag szintjét a város. Azonban a javuló képzettségi viszonyok már középtávon is gazdasági növekedés előmozdítói lehetnek, amennyiben ehhez kedvező fejlesztéspolitika és gazdasági környezet társul.

A lakosság csökkenésének megállítása, az alacsony munkanélküliség és a magasan kvalifikált, jól jövedelmező munkahellyel rendelkező lakosság az önkormányzati bevételek esetében pozitív hatású lenne, ezért mint fejlesztési cél, a stratégiában is alapvető helye van, ugyanis ezáltal a normatív támogatások és az SZJA bevételek is növekednek. Emellett komolyan foglalkozni kell az ellátó rendszerrel, aminek a fejlesztése nem maradhat el az egyre növekvő követelményektől. Úgy az oktatás, nevelés és a szociális ellátás területén, mint a megfelelő infrastruktúra kiépítése terén.

A szociális ellátási rendszer fejlesztése az elöregedő társadalom miatt szintén elengedhetetlen, hiszen az idősek ellátására, gondozására, a megbetegedések várható növekedésére fel kell készülni.

Sümege kapcsolatrendszerének sajátossága a periférikus fekvés ellenére Tapolcával kialakult összetett kapcsolatrendszer. Tapolca munkahelyi, intézményi kapacitásai révén meghatározó város Sümeg életében. Elsősorban foglalkoztatási szerepkörei, de oktatási, kulturális vonatkozásban is kiterjed Tapolca vonzása a városra. A kapcsolatrendszer szempontjából nagy jelentőségű, hogy Sümegnek igazán jó minőségű közlekedési kapcsolata csak Tapolcával van a térségben. A térség kistelepüléseire Sümeg is jelentős vonzást gyakorol.

3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

A város jelenlegi helyzetének bemutatása és elemzése után érdemes összefoglalnunk Sümege és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezőket. Ebben az ún. SWOT elemzés segít, mely a stratégiaalkotás folyamatának egyik legfontosabb lépéseként átfogó képet ad a város erősségeiről, gyengeségeiről (belső tényezők), valamint az erősségek kihasználásán alapuló lehetőségekről és azokról a veszélyekről, melyek csökkenthetik a fejlődés esélyeit (külső tényezők).

23. táblázat - A város erősségei és gyengeségei

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - fejlesztések iránt elkötelezett Önkormányzat; - oktatási és szolgáltatási központ; - Sümege megőrizte történelmi hangulatát, kisvárosi léptékét, és ezzel idegenforgalmi vonzó erejét. - a város történelmileg kialakult központi része műemlékekben gazdag. - a város területének különleges értéke a belváros es vár. - legjelentősebb belterületi zöldfelülete a Püspöki Palota parkja az ún. Népkert. - a külterületi erdőterületek, illetve a szőlőterületek, a tájkarakter meghatározói - a Balaton - mint a nyugat felől érkező idegenforgalmi cél - közelsége. - a Tapolcával való ikervárosi kapcsolat. - a Sümeget Tapolcával összekötő 7319.sz. út kielégítő minősége. - jó minőségű, és egyre bővülő turisztikai szolgáltatások jelenléte - szennyvízhálózat kiépítettsége és rendelkezésre álló befogadó, a saját településen belül üzemelő szennyvíztisztító telep megléte. - a felszíni vizek, csapadékvizek vízvezetési lehetősége a természetes vízfolyások-árok, segítségével kedvező. 	<ul style="list-style-type: none"> - a település megközelítése nehézkes, mivel a főutak és gyorsforgalmi utaktól távol fekszik. - perifériális elhelyezkedés - tőkeszegénység - elöregedő népesség - humánerőforrás minősége átlag alatti - magas munkanélküliség - sportolási és igényes szórakozási lehetőségek hiánya - a 84-es számú másodrendű főút 2x1 sávós, balesetveszélyes, kapacitáshiányos. - a vasútállomás távol esik a buszpályaudvartól. - a kerékpáros közlekedési infrastruktúra hiányos. - az utak állapota sok helyen kátyús, töredezett, leromlott. - szennyvízhálózatra való hiányos rácsatlakozás. - a talajba szikkasztott szennyvíz talaj, talajvíz szennyezést okoz. - jelentős a hagyományos energiahordozó hasznosítás. - nem jellemző a megújuló energiahordozó hasznosítása. - a vízfolyások mederrendezési igénye, vízállító képesség romlása, hatására előforduló elöntések. - erózió fokozottan veszélyezteti a település egyes belterületi, de főképp zártkerti részeit.

24. táblázat - A város lehetőségei és a veszélyek

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - a belföldi turizmus, mint gazdasági ág további erősödése - a városban a turisztikai attrakciók további bővítése (pl. termálvíz adottságok kihasználása, sportcentrum) - nyugati fekvéséből adódóan minél nagyobb arányban képes magasabb fizetőképességű külföldi turistákat a városba vonzani - a 2014-2020-as EU-s támogatási lehetőségek eredményes kihasználása - meglévő kulturális örökségének fejlesztése, kiaknázása - a belvárosnak megfelelő funkciót adni, mely nem alapulhat másra, mint az idegenforgalomra. - civil szerveződések és testvérvárosi kapcsolatok kihasználása - az utak fejlesztése, burkolati felújítása, a fő közlekedési csomópontok átalakítása. - a kerékpározáshoz szükséges infrastruktúra kiépítése, kerékpártárolók, kerékpárkölcsonzók telepítése. - P+R, B+R parkolás biztosítása. - a településen belüli forgalombiztonság növelése a csomópontok átalakításával, gyalogátkelőhelyek, járdák, buszöblök, kerékpárutak létesítésével. 	<ul style="list-style-type: none"> - a fiatal munkaerő elvándorol, a társadalom elöregszik - szegregációs folyamatok megindulása - külső beruházók továbbra is elkerülik a várost, illetve a járást. - önkormányzatok költségvetési finanszírozása negatív irányba változik. - a kulturális örökségek nem kellő mértékű kihasználtsága - belvároshoz túl közel oda nem illő gazdasági terület növekedése, városképet rontó hatás. - tovább növekszik a városon áthaladó tranzitforgalom, amely az utak állapotát tovább rontja. - növekszik a gépjármű-használók részaránya. - megújuló energiahordozó hasznosítás beruházásának megtérülése bizonytalan és hosszú távú.

3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata

A településtervezésnek az egyik legfőbb funkciója, hogy összehangolja, a kitűzött célok teljesülése felé terelje a fejlesztés nagyszámú résztvevőjének gondolkodását és cselekvéseit. Ez akkor biztosítható, ha a fejlesztési és rendezési tervek szereplői között konszenzus alakul ki, és minél inkább teljes megegyezés van azok céljaiban.

Általában a közérdek sem homogén. Egy konkrét városi közösség érdeke nem mindig esik automatikusan egybe a tágabb térségi és nemzeti érdekekkel.

Az érdekérvényesítést elősegítendő jogszabályok szabályozzák a településrendezési tervek egyeztetési, véleményeztetési folyamatát a közérdek és a magánérdekek érvényesítésének viszonyát a településrendezési tervezésben.

A településeknek az a funkciójuk, hogy optimális térbeli, műszaki feltételeket biztosítsanak a települési társadalom életének. Mindezt természetesen csak az adott gazdasági lehetőségek keretein belül és az adott technikai lehetőségek szintjén tehetik.

Ebből következik, hogy a települések fejlődése, és a fejlődésbe való beavatkozások jellege, tartalma beépül az adott társadalom viszonyaiba. Mivel a társadalomnak egyáltalán nem mindegy, hogy a települések milyen térbeli keretet biztosítanak életfolyamataikhoz, a városépítés egész eddigi történetében nyomon követhető a települések fejlődésének valamilyen legitim társadalmi befolyásolása. Ez a funkciója a tervezésnek is.

A fejlesztési és rendezési tervek közötti alapvető különbségek:

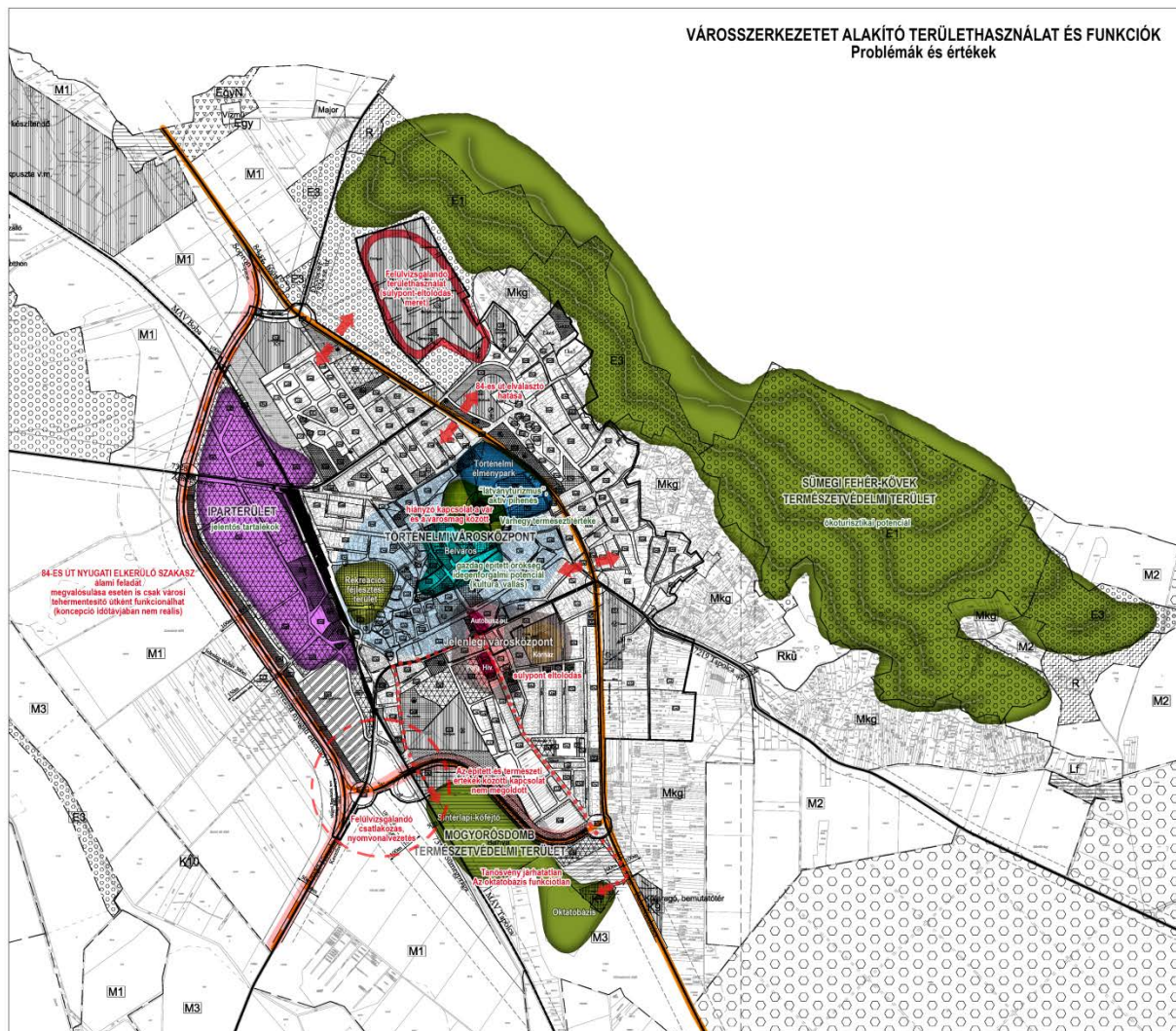
A fejlesztési típusú tervdokumentumok a fejlesztési célokat jelölik ki és döntően gazdasági, terület- és településpolitikai megalapozottságúak, a rendezési tervek pedig döntően tér-műszaki jellegűek és a fejlesztési dokumentumokra épülve a területek felhasználási lehetőségeivel, s ezzel összefüggésben az építés lehetőségeivel, szabályozásával foglalkoznak.

A fejlesztési típusú tervdokumentumok a miért, a mit, a mikor és a miből kérdésekre adnak választ. A rendezési típusúak a hol és hogyan kérdéseket válaszolják meg. Míg a fejlesztési típusú tervek általában nem, vagy csak a tervet jóváhagyó szervezetre tartalmazznak kötelező előírásokat, a rendezési tervek szabályozási munkarészei viszont jogi hatállyal is bírnak. A mai hazai gyakorlatban a tervműveletek tehát fejlesztési és rendezési típusúakra osztoznak.

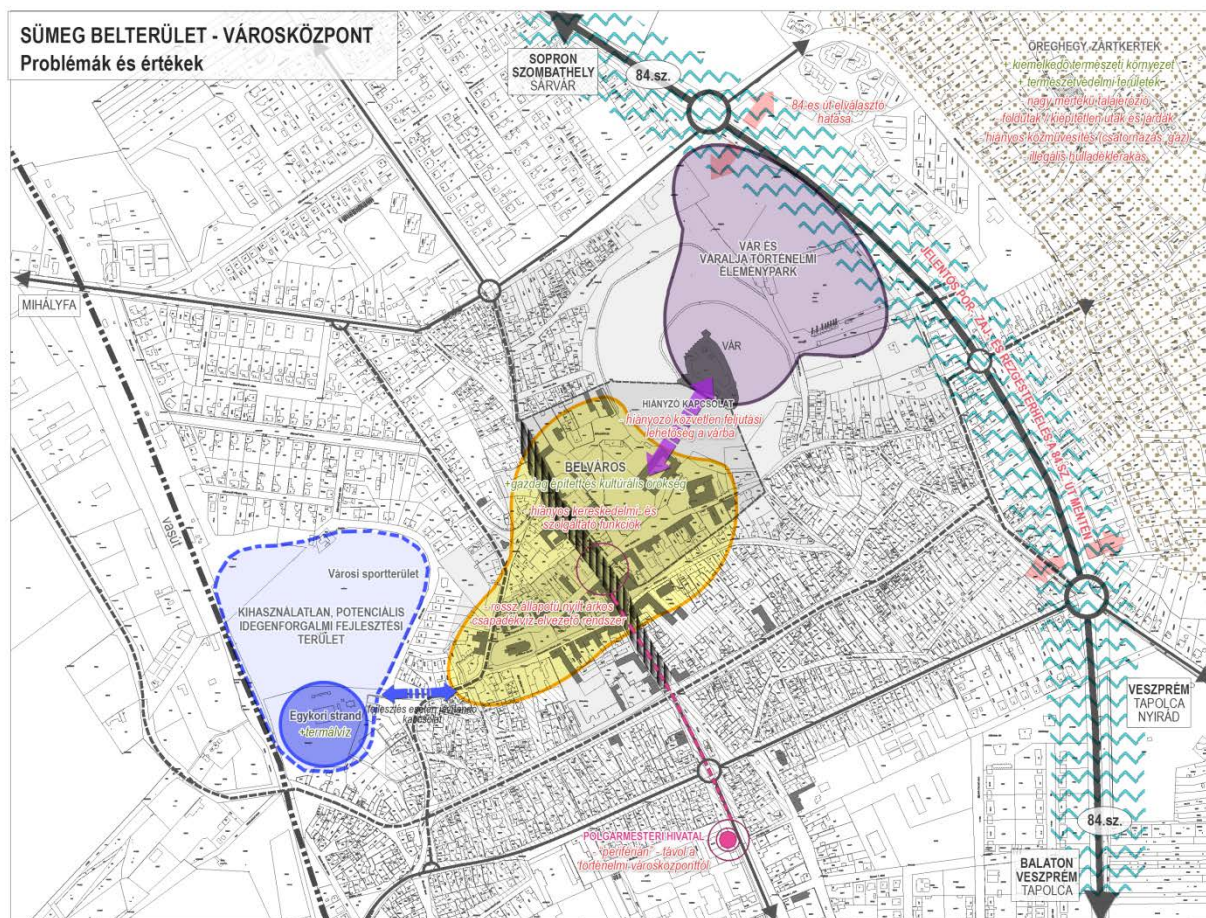
A két különböző típusú tervművelet között tehát kölcsönös, horizontális kapcsolatok vannak.

Sümege a településfejlesztési koncepció közel másfél évtizede készült. Felújítása mind tartalmi aktualizálása, mint a hatályos jogszabályi követelményekhez igazítása időszerű és szükségyszerű. Ennek munkálatai megkezdődtek. A hatályos városfejlesztési koncepció 2002. év januárjában történt elfogadása után egy évvel, 2003-ban került elfogadásra a településszerkezeti terv, amely a koncepcióban megfogalmazott célok területi vonatkozásait megfelelően érvényesítette. A szerkezeti terv 2006-ban és 2010-ben került módosításra. Mára a településrendezési eszközök átfogó felülvizsgálata vált szükségessé a városban. Az új fejlesztési koncepció és a településszerkezeti terv közötti összhang ezzel válik ismételten biztosítottá. Az integrált településfejlesztési stratégia középtávú céljai egyrészt figyelembe vették azt a szabályozási környezetet amit a ma hatályos településrendezési eszközök szabnak meg, másrészt az ITS-ben konszenzusra építve meghatározott célok és beavatkozások megvalósításához szükséges településrendezési és szabályozási megoldások az újonnan készülő településrendezési eszközökbe beépíthetők lesznek.

3.2 PROBLÉMATÉRKÉP / ÉRTÉKTÉRKÉP

készítette: Márton Melinda, Aczél Gábor DLA

készítette: Márton Melinda, Aczél Gábor DLA

3.3 ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ VÁROSRÉSZEK

3.3.1 A városrészek kijelölése

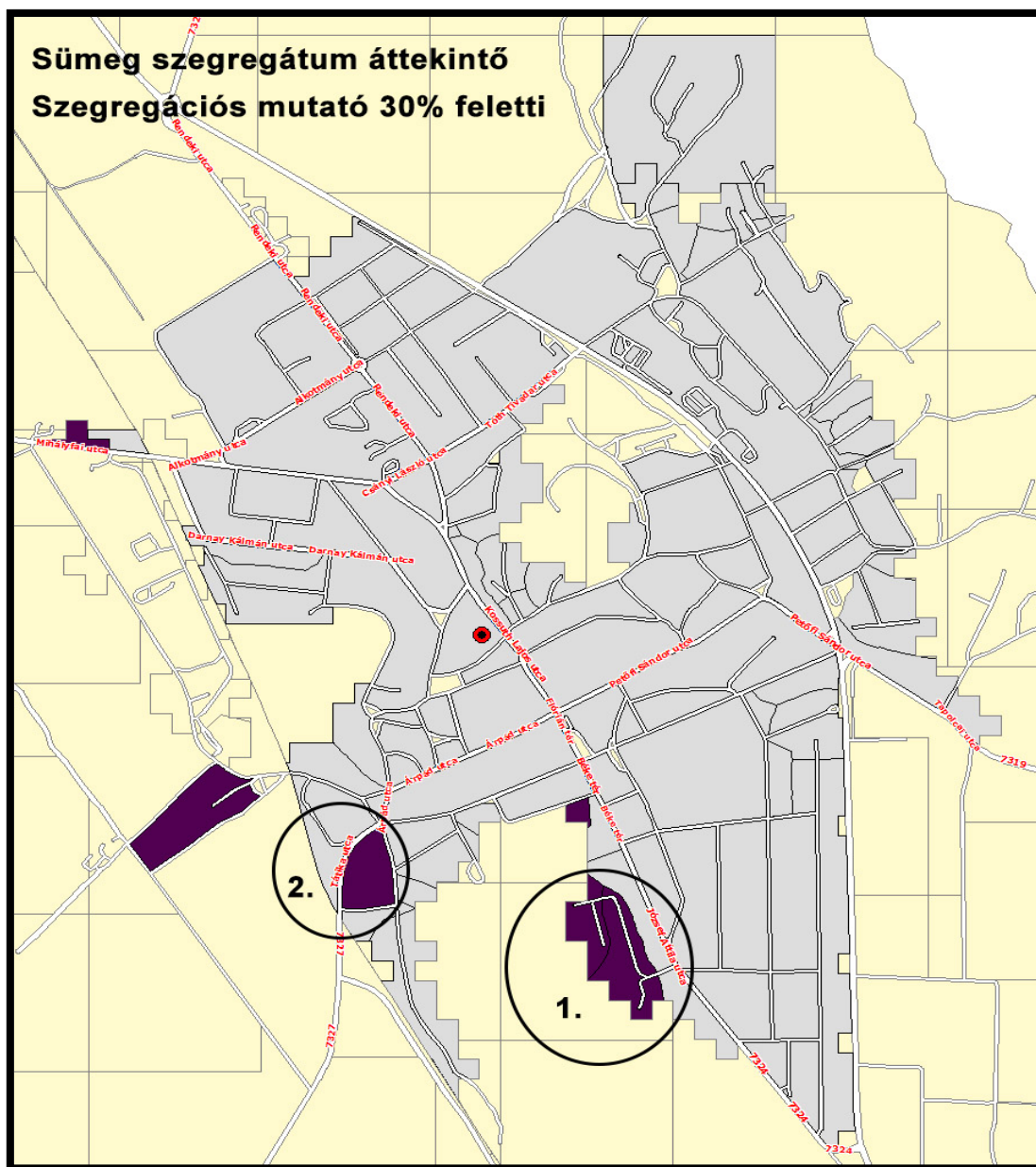
Sümege Város Önkormányzata úgy döntött, hogy nem határol le eltérő jellemzőkkel bíró városrészeket. Ezért a KSH sem készített városrészi adatszolgáltatást. Ennek megfelelően városrészi elemzés az ITS-t megalapozó vizsgálat keretében nem készült.

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek

Sümege városa esetében jelenleg csak nagyon kis mértékben jelennek meg olyan településrészek, melyek szegregációs folyamataikat illetően veszélyeztetettek a 2011-es népszámlálás adatai alapján. Az alábbi térképen látható, hogy két relatíve nagyobb és két kisebb olyan területet tudunk lehatárolni,

ahol a szegregációs mutató 30 százalék feletti. A két nagyobb szegregációs folyamatokkal érintett területen 155 fő él, mely Sümegeg lakosságának a 2,4 százalékát jelenti. Továbbá az is látszik a lenti térképen, hogy a szegregációs folyamatok alapvetően a város délnyugati, nyugati részén fedezhetőek fel kis mértékben

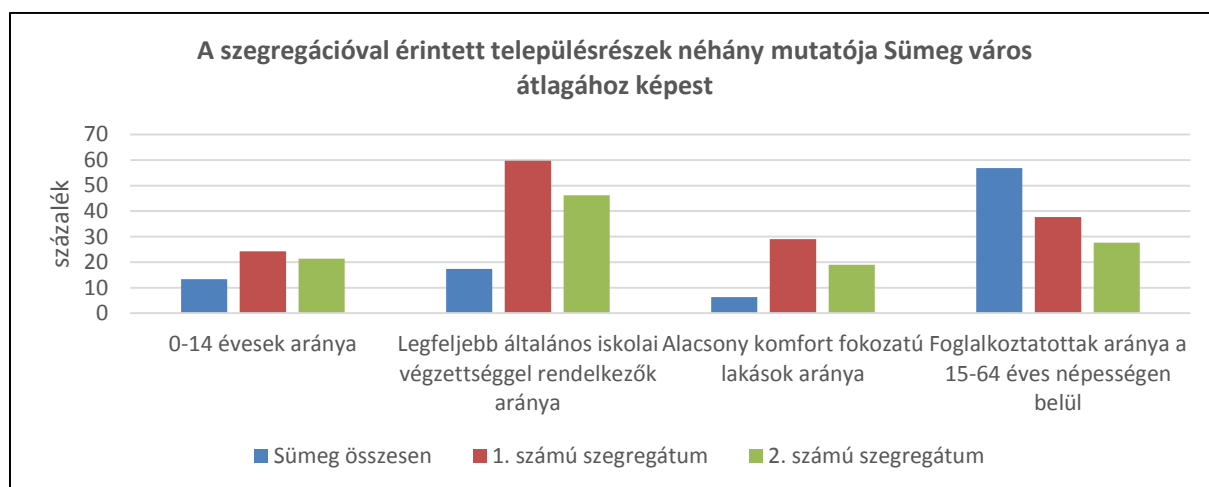
69. ábra - Szegregátumok

A két nagyobb szegregátum közül a térképe az 1-es számmal jelölt a Kövesdomb utca mindkét oldala, illetve a Hárskút utca mindkét oldala (ezen a részen egyébként a szegregációs mutató a 35%-ot is meghaladja). A lakónépeség száma ezen a területen 99 fő.

A 2-es számmal jelölt szegregációval érintett terület pedig három utcát, a Tátika utcát, a Sarvaly utcát, illetve az Erek utcát foglalja magában. A lakónépeség száma 56 fő volt a 2011-es népszámlálás szerint.

70. ábra – A szegregációval érintett településrészek néhány mutatója Sümege város átlagához képest

forrás: TEIR

A 70. számú ábrán bemutatott néhány adat is alátámasztja, hogy az érintett területek vonatkozásában indokolt a szegregációs településrész elnevezés. A demográfiai helyzet lényegesen eltér a város átlagától, a fiatalkorúak aránya (0-14 évesek) a két érintett területen közel duplája a városi átlagnak, továbbá az 1-es számmal jelzett szegregációs területen a 60 év felettek aránya mindössze 8,1%, miközben a városi átlag 26,3%.

A képzettségi szintet nézve is jelentős az elmaradás a városi átlagtól, az érintett területen a 15-59 éves lakosság kb. 50%-a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik, ezzel szemben a városi átlag csak 17,3 %. Még szomorúbb a kép, ha a felsőfokú végzettségűek arányát nézzük, mely a szegregációs folyamatokkal érintett területen 2% alatt van, szemben a városi 12,1%-os átlaggal.

A szegregációval érintett területen a lényegesen rosszabb életminőség a komfortos lakások hiányával is bizonyítható, miközben Sümegeen az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 6,3 százalék, az két érintett területen 29, illetve 19 százalék. Továbbá ugyancsak a lakhatási feltételek lényegesen rosszabb körülményeit mutatja az is, hogy az egy szobás lakások aránya az 1-es számmal jelölt szegregátumban 36%, a 2-es számúban 14,3 százalék, ezekkel szemben a sümegei átlag 8,3%.

A fent felsorolt tények előrevetítik a szegregációval érintett területek alacsony foglalkoztatási színvonalát is. A foglalkoztatottsági ráta – ahogy azt az ábra is mutatja – a városi átlag felét, kétharmadát teszi ki. Ennek megfelelően a munkanélküliségi ráta is többszöröse a 12,1%-os sümegei átlagnak (29,7 illetve 46,7 százalék). Akiknek pedig az érintett területekről sikerül munkát találniuk, azok alapvetően alacsony presztízsű munkát végeznek (a két szegregátumból kikerülő munkavállalók több, mint 80%-a végez alacsony presztízsű munkát, szemben a 41%-os sümegei átlaggal).

A fenti adatok egyértelműen alátámasztják, hogy a két érintett terület esetében szegregált területről van szó. Ugyanakkor tekintettel arra, hogy a város népességéhez és területéhez képest még nem jelentős mértékűek ezek a szegregációs folyamatok, így ezek mélyebb és részletesebb bemutatását nem tartjuk szükségesnek bemutatni.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek

Az előző alfejezetekben a szegregátumok elemzésével a város minden beavatkozást igénylő területe bemutatásra került. Városrészeket Sümegen nem határolt le az önkormányzat, egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek a városban nem találhatóak.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra - Az ország jövőképe és fejlesztési célrendszere a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 koncepcióban
2. ábra - Prioritások és fejlesztési tématerületek a Nemzeti Fejlesztés 2030 koncepcióban
3. ábra - A „sikeres város” stratégiájának alapelemei a NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 dokumentumban
4. ábra - Vidékiek térségek megújításának célterületei Veszprém megyében
5. ábra - Sümege várostérsége
6. ábra - Sümege aZ OTTrT szerkezeti tervében
7. ábra - Sümege a VMTrT szerkezeti tervében
8. ábra - A VMTrT korlátozó övezeteinek Sümeget érintő lehatárolása
9. ábra - Településszerkezeti tervi kivonat
10. ábra - A lakónépesség száma 2000-2013
11. ábra - Az állandó népességen belül a korcsoportok megoszlása
12. ábra - Korfa
13. ábra - Élveszületés, halálozás
14. ábra - Állandó és ideiglenes oda- és elvándorlások száma (eset)
15. ábra - Munkanélküliségi adatok
16. ábra - A nyilvántartott álláskeresők száma korcsoport szerint (2004-2013), fő
17. ábra - Az álláskeresők megoszlása iskolai végzettség alapján (fő)
18. ábra - Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)
19. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft)
20. ábra - Az óvodába, iskolába és közoktatásba beírt tanulók alakulása 2001-2013
21. ábra - Egy óvodai férőhelyre jutó óvodások és 3-5 évesek száma
22. ábra - A házi orvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen
23. ábra - A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen
24. ábra - Családi napköziben tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények
25. ábra - Városi könyvtár adatai
26. ábra - A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)
27. ábra - Mozielőadások és múzeumi látogatók száma (fő)
28. ábra - 1000 lakosra jutó regisztrált gazdasági vállalkozások száma (TEIR adatok)
29. ábra - Az egy lakosra jutó jegyzett tőke (ezer Ft)
30. ábra - Az összes egy lakosra jutó nettó jövedelem az országos átlag százalékában
31. ábra - Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (ezer Ft)
32. ábra - Az egyes ágazatokban regisztrált vállalkozások számának aránya 2013-ban (százalék)
33. ábra - Az 1 000 lakosra jutó vendégéjszakák száma
34. ábra - Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák számának aránya (%)
35. ábra - Lakásállomány növekedése
36. ábra - Épített lakásállomány aránya (az éves lakásállomány százalékában)
37. ábra - Sümege város tárgyévi bevételei és tárgyévi kiadásai 2006 és 2011 között (millió Ft-ban)
38. ábra - Sümege város önkormányzatának legfontosabb adóbevételeinek alakulása 2006 és 2011 között (millió Ft-ban)

39. ábra – Az önkormányzati vagyon állapota 2013.12.31-én és 2014.12.31-én (millió Ft-ban)
40. ábra – Fenntartott önkormányzati lakásbérlemények a teljes lakásállományon belül (%-ban)
41. ábra – Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m²)
42. ábra – A Történelmi Belváros a településfejlesztési koncepcióban
43. ábra – Sümege régészeti emlékei
44. ábra – Vízellátottság fejlődése 2000-2014 között
45. ábra – Sümege vízellátó alaphálózata
46. ábra – Tüzipvíz ellátás
47. ábra – Szennyvízelvezetés fejlődése 2000-2014 között
48. ábra – Szennyvízelvezetés műszaki hálózati rendszere (szennyvízkezelés, hálózati rendszer)
49. ábra – Sümege szennyvíz csatornázási és szennyvíztisztító rendszere
50. ábra – A település felszíni vizei
51. ábra – Vízerózióknak kitett terület övezete
52. ábra – Villamosenergia ellátottság változása 2000-2014 között
53. ábra – A magyar villamosenergia rendszer alap-és főelosztóhálózata, 1990, 2010
54. ábra – Földgáz ellátottság fejlődése 2000-2014 között
55. ábra – Gázellátás műszaki hálózati rendszere
56. ábra – Bartholy – Radics – Bohoczky (2003). A szél energiája Magyarországon
57. ábra - Az évi átlagos szélességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009)
58. ábra - A globálsugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)
59. ábra - Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján
60. ábra - Kogutowicz K. Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921 (Kogutowicz két ábrája alapján szerk. Hajdú Zoltán)
61. ábra - Megújuló energiaforrások hasznosítására javasolt területek
62. ábra - Magyarország 50 C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területe Összeállította: Bélteky Lajos, Dr. Kőrössi László Felsőpannon alapján, 1962
63. ábra - Egyéni távbeszélő vonalak számának alakulása
64. ábra - Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások
65. ábra - A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett összes szennyvíz mennyisége egy lakosra (m³)
66. ábra - Közműves szennyvíztisztító telepek tervezett kapacitása
67. ábra - Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya(%)
68. ábra - A villámárvíz-veszély mértéke Magyarországon
69. ábra - Szegregátumok
70. ábra – A szegregációval érintett településrészek néhány mutatója Sümege város átlagához képest

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat - A VMTrT Sümege területét is érintő övezetei, és az érintett területek nagysága
2. táblázat - Nemzetiségi összetétel
3. táblázat - Képzettségi adatok
4. táblázat - Foglalkoztatottak aránya
5. táblázat - A lakások komfort szerinti csoportosítása, 2001 és 2011
6. táblázat - Vívezeték, meleg folyóvíz és vízöblítéses WC
7. táblázat Civil szerveződések
8. táblázat - Óvodai, iskolai, középiskolai adatok
9. táblázat - Továbbtanulási mutatók középfokra nappali tagozaton
10. táblázat - Művelődési adatok
11. táblázat - Mozielőadások és múzeumi látogatók száma (fő)
12. táblázat - Helyi Esélyegyenlőségi Program, Sümege Város Önkormányzata
13. táblázat - A beavatkozások megvalósítói
14. táblázat – Munkanélküliség ráta (százalékban)
15. táblázat - A városban működő jelentősebb szállodai szálláshelyek
16. táblázat - Vállalkozások által elnyert támogatások
17. táblázat – Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (%)
18. táblázat – Önkormányzati bevételek
19. táblázat – Önkormányzati kiadások
20. táblázat – Önkormányzat által elnyert támogatások
21. táblázat - Az elmúlt időszak jelentősebb beruházásai az ivóvíz szolgáltatáshoz kapcsolódóan
22. táblázat - Forgalomszámlálási adatok
23. táblázat - A város erősségei és gyengeségei
24. táblázat - A város lehetőségei és a veszélyek